

20| Г О Д И Ш ЊАК

Природњачки музеј у Београду

120 ГОДИНА ОД
ОСНИВАЊА

1895 – 2015



20| Г о д и ш ъ а к
П р и р о д ъ а ч к и м у з е ј у Б е о г р а д у



Природњачки музеј, Београд

Годишњак, 2015.

Главни и одговорни уредник
Славко Спасић

Редакција:

Деса Ђорђевић-Милутиновић, уредник рубрика

Музеј у музеју и Шарена страна

Александар Луковић, уредник рубрике Музеј у природи
Дубравка Мићковић, уредник рубрике Музеј на изложби
Татјана Милић Бабић, уредник рубрике Музеј на папиру
Александра Савић, уредник рубрике Музеј у јавности

Сарадници:

Колектив Природњачког музеја.

Лектура и коректура:

Јелена Лутров

Прелом и припрема за штампу:

Предраг Илић

Обрада фотографија:

Предраг Илић

Бора Милићевић

Штампа

ДМД Београд

Тираж

150 примерака

Београд, 2017.

Штампање финансирало Министарство културе,
информисања и информационог друштва Републике Србије

ПРЕДГОВОР	5
Музеј у музеју	7
ЈУБИЛЕЈ	12
120 година Природњачког музеја у Београду	12
Свечани скуп поводом обележавања 120 година од оснивања Природњачког музеја у Београду	14
ОДЛАЗАК У ПЕНЗИЈУ	17
Мр Марина Мучалица	17
Миодраг Јовановић	22
НОВОСТИ ИЗ ЗБИРКИ	26
Збирка кенозојских инвертебрата	26
Збирка крупних квартарних сисара	27
Палеоботаничка збирка	30
Збирка ловачких трофеја	34
Збирке сисара и птица	37
Збирка сисара	38
УТИСЦИ ИЗ ГАЛЕРИЈЕ ПРИРОДЊАЧКОГ МУЗЕЈА	40
Музеј у природи	45
Вршка чука – Палеоботаничка истраживања	47
Београд као (теренска) инспирација	50
Терени – Зоран Марковић и Милош Миливојевић	51
Теренска истраживања на обалама Завојског језера	58
Међународни научни геолошки скуп „Стогодишњица рођења академкиње Vande Kochansky – Davide“	59
Међународни пројекат „Птице западног Палеарктика“	60
Пројекат „Стање и анализа популације ушате шеве (<i>Eremophila alpestris</i> L., 1758) у Србији: Проблеми заштите и степен угрожености“	61
Маркирани речни галеб на Ђубришту	62
Наставак истраживања слепих мишева Србије	63
Меџа Успаванко поново у Србији	64
Нова подземна склоништа слепих мишева у јужном Банату	65
Трећа фазе пројекта о географско-еколошким аспектима популација риса у Србији	66
Азијска бубамара освојила Србију	68
Међународни пројекат „Дистрибуција, еколошке карактеристике и таксономија представника агрегата <i>Stachys recta</i> са подручја централног дела Балканског полуострва“ – Активности у 2015. години	69
16 скуп групе NECLIME	73
Музеј на изложби	77
ИЗЛОЖБЕ У ГАЛЕРИЈИ ПРИРОДЊАЧКОГ МУЗЕЈА	79
Кроз свет инсеката Србије	79
Драгутин Горјановић - Крамбергер и Крапински човек	83
Три боје вина	87
Др Арчибалд Рајс, природњак	89

ИЗЛОЖБЕ ИЗВАН ГАЛЕРИЈСКОГ ПРОСТОРА ПРИРОДЊАЧКОГ МУЗЕЈА	92
Алергене биљке	92
Небески ловци	94
Изложба „Сведоци прошлости“	96
Додирнимо природу	96
Старо и нестало воће Србије	98
Музеј на папиру	101
Стручна и научна звања	103
Издвајамо	104
Научни и стручни скупови	110
Семинари	113
Предавања	114
Трибине	115
Научни и стручни пројекти	118
Публиковани радови	124
ИЗДАЊА ПРИРОДЊАЧКОГ МУЗЕЈА	127
Годишњак природњачког музеја	127
Гласник Природњачког музеја у Београду, Књига 8, 2015.	127
Кроз свет инсеката Србије	128
ТРИ БОЈЕ ВИНА – Човек и вино	130
ТРИ БОЈЕ ВИНА – Геологија и вино	131
Музеј у јавности	135
МАНИФЕСТАЦИЈЕ И САЈМОВИ	137
Музеј на манифестацији Choco Love Fest	137
Тргница идеја	137
Базаарт	138
Пролећна изложба гљива 7. јун 2015. Калемегдан	138
Музеји Србије 10 дана од 10 до 10	139
Природњачки музеј на МАМУТФЕСТУ у Кикинди	140
Квиз без граница	140
Квиз „Клима и климатске промене“ у школи „Свети Сава“ у Умци	141
Квиз Планинаримо са Панчићем (освојимо врх знањем)	142
Осамнаеста међународна Ноћ слепих мишева	142
Чудесни свет инсеката	143
РАДИОНИЦЕ	143
Упознајемо Панчићеве биљке у Креативном дечјем граду Минисити	144
Радионица у школи „Свети Сава“ у Умци	145
Радионица „Украси срца“ у вртићу „Луња“	146
Природњачки музеј у гостима ОШ „Карађорђе“ из Остружнице	146
Автохтоно воће на поштанским маркама Србијамарке	146
МУЗЕЈ У МЕДИЈИМА	147
Шарена страна	155
Прослава Нове године.	157
Помрачење сунца	157
Ода камену	158

120 ГОДИНА ПРИРОДЊАЧКОГ МУЗЕЈА (1895-2015)

Током протеклих дванаест деценија, Природњачки музеј је значајно утицао на културни, научни и образовни развој у Србији. У њему је ста-сало неколико чланова Српске академије наука и уметности, као и већи број угледних културних и јавних радника, професора универзитета, врхунских научника и светски признатих стручњака. Природњачки музеј у Београду је једини природњачки музеј у Србији, тако да сарађује са свим научним, стручним и културним институцијама у земљи, а уједно заступа и српску природњачку мисао у међународној јавности.



Протеклих година, Природњачки музеј је своју културну, научну и образовну мисију, стратешки јасно дефинисану, усмерио ка различитим циљним групама, срединама и институцијама презентујући свој рад и своја истраживања на терену, истовремено афирмишући научну делатност коришћењем и обрадом реперентних збирки.

Установу чине људи – Ову тврдњу доказују запослени у Природњачком музеју који у недостатку адекватног простора и деценијама у привременом смештају, постижу изванредне резултате на пољу музеологије, проучавања, заштите и промоције природне културне баштине Србије.

Оправдали су и значајну улогу Природњачког музеја на очувању, бogaћењу и научном обрађивању великог броја збирки на које је Музеј изузетно поносан. Њихов научни рад је на високом нивоу, а популаризација музеја кроз изложбе и друге активности веома богата. Такође, изузетан успех представља и укључивање кустоса у рад најугледнијих културно-научних организација чиме је значај Природњачког музеја подигнут и на глобалном плану.

Установу чине програми и пројекти – Стручњаци Природњачког музеја учествују у низу пројекта чији је циљ проучавање и заштита биодиверзитета и геодиверзитета Србије. Истовремено, безброј изложби које они организују у градовима широм Србије и њихово учествовање на бројним манифестацијама чини Природњачки музеј једним од најпосећенијих.

Наши успеси јачају тимски дух, стварају креативну атмосферу за рађање нових идеја и додатно нас мотивишу да останемо важни учесници интегративне заштите природног наслеђа.

То Природњачки музеј чини сасвим јединственом установом.

Славко Спасић,
директор Природњачког музеја



Музеј у музеју

Запослени у Природњачком музеју

MSc Славко Спасић	Директор Природњачког музеја, кустос
-------------------	---

БИОЛОШКО ОДЕЉЕЊЕ

Мр Борис Иванчевић	Начелник Биолошког одељења, Музејски саветник, миколог
Др Марјан Никетић	Музејски саветник, ботаничар
Мр Милан Пауновић	Музејски саветник, мамалиолог
Др Марко Несторовић	Виши кустос, херболог
Мр Далиборка Станковић	Виши кустос, орнитолог
Милош Јовић	Виши кустос, ентомолог
Др Ана Пауновић	Кустос, херпетолог
Јелена Јовановић	Кустос, мамалиолог
Дубравка Мићковић	Кустос, ихтиолог
Драгослав Радосављевић	Кустос, ентомолог
Марко Раковић	Кустос, орнитолог
Спец. Мирослав Јовановић	Виши конзерватор, ботаничар
Александар Стојановић	Конзерватор, ентомолог
Урош Бузуровић	Кустос приправник, ботаничар
Марија Јошанов	Кустос приправник, малаколог

ГЕОЛОШКО ОДЕЉЕЊЕ

Др Биљана Митровић	Начелник Геолошког одељења, музејски саветник, палеозоолог
Др Деса Ђорђевић-Милутиновић	Музејски саветник, палеоботаничар
Др Гордана Јовановић	Музејски саветник, палеозоолог
Др Зоран Марковић	Музејски саветник, палеозоолог
Др Александра Маран	Виши кустос, палеозоолог
Сања Алабурић	Виши кустос, палеозоолог
Драгана Ђурић	Виши кустос, палеозоолог
Татјана Милић-Бабић	Виши кустос, петролог
Александар Луковић	Кустос, минералог
Ранко Пејовић	Кустос приправник, палеозоолог
Зоран Вујчић	Конзерватор за геолошке збирке
Милош Миливојевић	Виши препаратор за геолошке збирке

Запослени у Природњачком музеју

ПЕДАГОШКО ПРОПАГАНДНА СЛУЖБА

Специј. Александра Савић	Начелник одељења за едукацију, комуникацију и маркетинг, виши кустос
Миодраг Јовановић	Виши кустос, едукатор, биолог
Драгана Вучићевић	Кустос, едукатор, геолог
Соња Срејић	Кустос едукатор
Бора Милићевић	Препаратор, ликовни техничар
Предраг Илић	Препаратор, техничар графичке припреме

БИБЛИОТЕКА

Мр Марина Мучалица	Руководилац Библиотеке, библиотекар саветник
Анита Радета	Библиотекар приправник

ГАЛЕРИЈА

Драгица Стојић	Организатор, координатор посета
Љиљана Драговић Лазаревић	Билетар, продавац

ОПШТЕ СЛУЖБЕ

Свјетлана Давидовић	Секретар музеја
MSc Душица Ивић	Начелник одељења финансија
Ана Ковачевић	Административно-технички секретар
Милена Радочај	Организатор материјално-финансијских и општих послова
Милица Томић	Књиговођа
Марија Урошевић	Чистачица
Тања Мирић	Чистачица

За безбедност Музеја побринуо се „Добергард“, на челу са Градимиром Стојановићем.

ГЕОЛОШКЕ ЗБИРКЕ		
РЕД. БР.	НАЗИВ ЗБИРКЕ	
1.	Петролошка збирка	27. Општа збирка маховина
2.	Збирка метеорита	28. Миколошка збирка
3.	Минералошка збирка	29. Збирка <i>Muhotuscota</i>
4.	Збирка палеозојских <i>Invertebrata</i>	30. Општа збирка лишајева
5.	Збирка мезозојских <i>Invertebrata</i>	31. Општа збирка <i>Invertebrata</i>
6.	Збирка кенозојских <i>Invertebrata</i>	32. Општа збирка <i>Mollusca</i>
7.	Збирка квартарних птица	33. Збирка рецентних пужева Петра Павловића
8.	Збирка квартарних гмизаваца и водоземаца	34. Поклон збирка <i>Hydrobioidea</i> Павла Радомана
9.	Збирка квартарних риба	35. Историјска збирка <i>Gastropoda: Lamel-libranchiata</i>
10.	Збирка терцијарних птица	36. Збирка школки Анте Тадића
11.	Збирка терцијарних гмизаваца и водоземаца	37. Збирка <i>Arachnida: Scorpiones</i>
12.	Збирка терцијарних риба	38. Општа збирка паука
13.	Збирка крупних терцијарних сисара	39. Општа збирка косаца
14.	Збирка ситних терцијарних сисара	40. Збирка <i>Endohelminta</i> риба Обедске баре
15.	Збирка крупних квартарних сисара	41. Збирка <i>Crustacea</i>
16.	Збирка ситних квартарних сисара	42. Збирка <i>Isopoda</i>
17.	Палеонтолошка збирка Петра Стевановића	43. Збирка <i>Diplopoda</i>
18.	Палеонтолошка збирка Надежде Крстић	44. Збирка <i>Chilopoda</i>
19.	Збирка фосилних меукушаца Косова и Метохије Велимира Милошевића	45. Општа збирка инсеката
20.	Општа палеоботаничка збирка	46. Колекција инсеката Петра Новака
БИОЛОШКЕ ЗБИРКЕ		47. Колекција инсеката Института за заштиту биља
РЕД. БР.	НАЗИВ ЗБИРКЕ	48. Историјска збирка <i>Odonata</i>
21.	Генерални хербаријум Балканског полуострва	49. Збирка <i>Odonata</i> Живка Адамовића
22.	Дендролошка збирка Александра Сигунова	50. Општа збирка <i>Odonata</i>
23.	Компаративни хербаријум за палеоботанику	51. Општа збирка <i>Orthoptera</i>
24.	Колекција споменика природе Београда	52. Колекција <i>Orthoptera</i> Б. Лазаревића
25.	Збирка корова	53. Збирка <i>Homoptera</i>
26.	Збирка воћа	54. Збирка <i>Homoptera: Auchenorrhyncha</i> Љубодрага Јанковића
		55. Иницијална збирка <i>Heteroptera</i>
		56. Збирка <i>Heteroptera</i> Николе Кормилева
		57. Студијска збирка <i>Heteroptera</i>
		58. Збирка <i>Heteroptera</i> на гајеним биљкама

59.	Збирка Thysanoptera гајених биљака	88.	Збирка Diptera: Tachinidae Пелагије Сисојевић
60.	Студијска збирка Thysanoptera	89.	Збирка Diptera: Nycteribia
61.	Поклон збирка Thysanoptera Габора Јенсера	90.	Општа збирка Hymenoptera
62.	Збирка Thysanoptera Рихарда цур Штрасена	91.	Општа збирка Chalcidoidea
63.	Збирка Neuroptera	92.	Збирка Нутемоптера: Apidae Симеона Грозданића
64.	Збирка Coleoptera Недељка Кошанина	93.	Збирка Нутемоптера: Apidae Живомира Васића
65.	Општа збирка Coleoptera	94.	Збирка Нутемоптера: Apoidea Зорана Мучалице
66.	Збирка Coleoptera: Cicindelidae	95.	Herbarium cecidologicum Душке Симове
67.	Збирка Coleoptera: Cerambycidae	96.	Остеолошка збирка риба
68.	Збирка Coleoptera: Scarabeidae	97.	Историјска збирка риба
69.	Збирка Coleoptera Љубодрага Јанковића	98.	Студијска збирка риба
70.	Збирка Coleoptera околине Скопља С. Војиновића	99.	Збирка експоната риба
71.	Колекција Coleoptera Стјепана Свирчева	100.	Збирка риба Младена Карамана
72.	Колекција Coleoptera Јована Станчића	101.	Студијска збирка водоземаца
73.	Колекција Coleoptera Гвиде Нонвејеа	102.	Збирка експоната водоземаца
74.	Колекција Lepidoptera Милоша Рогуље	103.	Студијска збирка гмизаваца
75.	Колекција Rhopalocera Дурмитора Предрага Јакшића	104.	Збирка експоната гмизаваца
76.	Општа збирка Rhopalocera	105.	Општа остеолошка збирка гмизаваца
77.	Општа збирка Heterocera	106.	Остеолошка збирка водоземаца
78.	Збирка лептира Арчибалда Рајса	107.	Остеолошка збирка змија Милутина Радовановића
79.	Збирка лептира Башка Саламона	108.	Збирка скелета птица
80.	Збирка лептира Иве Тошевског	109.	Студијска збирка птица
81.	Збирка лептира Индије Андраша Галца	110.	Историјска збирка птица
82.	Збирка афричких лептира	111.	Збирка експоната птица
83.	Збирка лептира Јужне Америке	112.	Збирка јаја и гнезда птица
84.	Збирка Diptera	113.	Студијска збирка сисара
85.	Збирка Diptera: Asilidae	114.	Историјска збирка сисара
86.	Збирка Syrphidae Слободана Глумца	115.	Збирка експоната сисара
87.	Збирка Syrphidae Смиљке Шимић и Анте Вујића	116.	Збирка егзотичних сисара
		117.	Југословенска збирка трофеја
		118.	Збирка страних ловачких трофеја
		119.	Збирка ловачког оружја и ловачког прибора

ЈУБИЛЕЈ

120 ГОДИНА ПРИРОДЊАЧКОГ МУЗЕЈА У БЕОГРАДУ

Природњачки музеј је један од најстаријих музеја и једини музеј тог типа у Србији. Основан је под називом „Јестаственички музеј“ актом Министра просвете и црквених дела Краљевине Србије 19. децембра 1895. године.



Зграда Природњачког музеја у
Његошевој улици



Галерија Природњачког музеја на Калемегдану

Прве збирке, које потичу из прве половине 19. века, прикупљале су се и чувале у Јестаственичком кабинету Велике школе (Лицеја) под руководством Јосифа Панчића, првог српског ботаничара и управника Лицеја. Његову идеју о оснивању музеја остварили су његови следбеници, међу којима су значајна имена тог доба: Сава Петровић, Лазар Докић, Јован Жујовић, Ђока Јовановић, Светолик Радовановић, Сава Урошевић, Димитрије Антула, Михајло Петровић Алас. Први управник Јестаственичког музеја био је академик Петар Павловић, палеонтолог.

Прва стална изложба Музеја свечано је отворена 7. септембра 1904. године, на дан стогодишњице Првог српског устанка, у присуству краља Петра Првог Карађорђевића. Током I и II светског рата многе збирке су оштећене или уништене, а након Другог светског рата Музеј се опоравља и интензивно наставља своју делатност.

У Природњачком музеју данас се чува 120 збирки са преко 1.600.000 примерака стена, минерала, фосила, биљака, животиња, гљива, ловачких трофеја и ловачког оружја. Збирке музеја представљају огромну научну базу, а неке од њих су толико комплетне да представљају све што је нађено из те области у Србији. У оквиру збирки музеја налази се неколико стотина холотипова и уникатних примерака минерала, стена, ботаничких и зоолошких предмета, по чему је музеј посебно значајан. У збиркама се чувају и примерци врста биљака и животиња које се више не могу наћи на теренима Србије јер су ишчезле или миграли у друге пределе.

Природњачком музеју је 1972. године припојен Музеј шумарства и лова, са својим збиркама ловачких трофеја и ловачког оружја. У оквиру музеја се налази и специјализована научна библиотека, међу најстаријим на Балкану, основана пре 110 година, која садржи преко 22.000 наслова књига, рукописа, научних часописа, географских и геолошких карата.

У оквиру своје редовне делатности стручњаци музеја раде на заштити више значајних локалитета и других природних добара *in situ*: палеонтолошких локалитета „Глуви поток”, Горња Пребреза, Носак, „Буштрање”, Бабушница – Валниш, као и многих биолошких локалитета. Музеј има значајну научноистраживачку активност уз учешће стручњака у многим домаћим и међународним пројектима заштите природе.

Бројне изложбе музеја привлаче велику пажњу публике у Београду и широм Србије: Животињско царство, Од сумрака до свитања, Ајкуле и раже Јадранског мора, Минерали Трепче, Алергене биљке, Зелено и црно – прича о чају, Чоколада, Старо и нестало воће Србије, Суживот са зверима, Додирниво природу, Српско језеро, б ногу, *Mente et malleo*, Дрво или живот сам, Из ризнице библиотеке Природњачког музеја, Кроз свет инсеката Србије, Небески ловци, Добро дошли у мезозоик. Организовано је и неколико изложби о познатим природњацима који су део свог рада посветили музеју: Арчибалд Рајс – природњак, Историчар природе - Никола Пантић, Петар Стевановић - од стене до стене, Путовање – Јосиф Панчић.

У саставу музеја је и Галерија Природњачког музеја, која се налази у склопу Београдске тврђаве Калемегдан, и у којој се одржавају изложбе, презентације, скупови и промоције. Музеј за децу београдских вртића и школа, као и школа Србије, организује предавања и креативне радионице, у оквиру којих годишње учествује преко 20.000 малишана. А такође учествује и у бројним манифестацијама као што су: Дани европске баштине, Ноћ музеја, Музеји Србије 10 дана од 10 до 10, Ноћ слепих мишева, Изложба београдских гљива и Квиз без граница који је постао једна од препознатљивих активности музеја.

Поред бројних стручних и популарних публикација које прате изложбе, Музеј периодично објављује и зборник стручних и научних радова - *Bulletin of The Natural History Museum in Belgrade*, као и Годишњак Природњачког музеја у коме су описане различите активности Музеја.

Током године Галерију на Калемегдану посети преко 33.000 посетилаца, а бројне путујуће изложбе које гостују у музејима широм Србије обиђе преко 130.000 посетилаца.

Природњачки музеј је 2013. године био добитник престижне награде „Михајло Валтровић”, коју додељује Музејско друштво Србије, за изузетне резултате у раду и доприносу развоја културе Србије.

Данас, 120 година после оснивања, Природњачки музеј је и даље у привременом смештају, без сталне изложбене поставке која би на једном месту презентовала велику природну и културну баштину Србије, сакупљану и чувану деценијама.

Александра Савић

СВЕЧАНИ СКУП ПОВОДОМ ОБЕЛЕЖАВАЊА 120 ГОДИНА ОД ОСНИВАЊА ПРИРОДЊАЧКОГ МУЗЕЈА У БЕОГРАДУ

Природњачки музеј као установа културе од националног значаја, 17. децембра 2015. године обележио је 120. година постојања. Поводом обележавања овог значајног јубилеја приређен је свечани скуп са пригодним програмом у Свечаној сали Српске академије наука и уметности у Београду.

Свечани скуп је одржан на највишем академском нивоу у присуству представника мништарства културе и других министарстава, академика, универзитетских професора, бројних колега из других музеја и осталих научних, културних и образовних институција, бројних медија, запослених, као и поштоваоца и пријатеља Природњачког музеја.



Свечани скуп је одржан у Свечаној сали САНУ у Београду

Свечани скуп је отворен музичком нумером Соната, Карла Штамица, као и Соло мелодијом из Глукове опере Орфеј и Еуридика, коју су одсвирале на виолини Дуња Каламир, ученица музичке школе Вучковић у класи проф. Биљане Стевановић и на флаути Стана Крстајић, соло флаута Београдске филхармоније.

Скуп је отворен поздравним говором Славка Спасића, директора Природњачког музеја. Присутнима се у име Министарства културе и информација Републике Србије обратила Александра Фулгоси, помоћница министра културе, која је истакла значај музеја током историје и у данашњем времену. Академик Видојко Јовић, председник УО Музеја у свом обраћању посебно је истакао значај Природњачког музеја као институције за очување националног и културног идентитета.



Проф. др Александар Грубић прима признање



Директор музеја, Славко Спасић,
уручује признање др Нади Крстић

Емитован је филм у трајању од 12 минута о активностима и достигнућима Природњачког музеја током деценија, са освртом на његов, значај, збирке, програме и публику. Након званичног обраћања гостију, директор Музеја доделио је признања и захвалнице за подршку у реализацији програма Природњачког музеја и дугогодишњу успешну сарадњу.

Признања су додељена заслужним појединачним: др Нади Крстić, др Рајки Радојичић и др Александру Грубићу, као и Министарству културе и информисања Републике Србије и



Др Рајка Радојичић
прима признање



Након свечаног скупа одржан је и коктел у Клубу САНУ. Слева надесно, добитници захвалница у име институција: Драган Драшковић, директор Народног музеја у Краљеву; Зорица Стопић Петровић, директорка Народног музеја Аранђеловац; Славко Спасић, директор Природњачког музеја у Београду, и Јелена Боровић Димић, управница Замка културе у Врњачкој Бањи.



Захвалница Музеја



Позивница Музеја за Свечани скуп

Ханс Де Брајн фондацији (Hans de Brujin Foundation) са седиштем на Универзитету у Утрехту.

Захвалнице за дугогодишњу успешну сарадњу додељенесу: Галерији САНУ, Галерији науке и технике САНУ, Етнографском музеју у Београду, Музеју примењене уметности, Педагошком музеју, Народном музеју Аранђеловац, Народном музеју Краљево, Замку културе Врњачка Бања, Рударско-геолошком факултету, Биолошком факултету, Департману за биологију и екологију ПМФ Нови Сад, Заводу за заштиту споменика културе Града Београда, Заводу за заштиту природе Србије, ЈП Београдска тврђава, Компанији Дунав осигурање, ЈП Поште Србије – РЈ Србијамарка, као и медијским установама које су пратиле и подржавале рад Музеја током дугог низа година: РТС, Студио Б и Радио Београд. Захвалнице за сарадњу су додељене и Општини Бабушница, ОШ Бошко Буха и Музеју крапинских неандерталца из Крапине у Хрватској.

Након званичног дела свечаног скупа приређен је и коктел у Клубу САНУ.

Александра Савић

ОДЛАЗАК У ПЕНЗИЈУ

МР МАРИНА МУЧАЛИЦА

Магистар биолошких наука,
Библиотекар – саветник

Рођена је 29. марта 1955. у Београду. Након завршене основне школе и Шесте београдске гимназије, уписала је Природно-математички факултет у Београду (одсек Општа биологија) и 1979. године стекла звање дипломираног биолога. Од 1980. до половине 1982. радила је као професор у Гимназији „Дракче Миловановић“ у Алексинцу. Маја 1982. године положила је стручни испит и стекла звање професор биологије.

У августу 1982. године почиње са радом у Природњачком музеју у Београду. 1984. године је у Бечком Природњачком музеју припремала магистратуру, а тезу бранила на Природно-математичком факултету у Београду. Две године касније (1986) положила је стручни испит и стекла звање библиотекара, затим истраживача – сарадника (1987) и библиотекара – саветника (2004).

Највећи део свог радног века Марина је провела у Природњачком музеју (1982–2015) где је радила до одласка у пензију. У том периоду била је ангажована на пословима библиотекара (1982–2015), зоолога (1982–2010), истраживача сарадника (1987–2010), архивара (1996–2006) и шефа библиотеке (2006–2015).

Током 33 године рада у Природњачком музеју оставила је значајан траг својих активности. Покренула је неколико иницијатива у оквиру библиотеке Музеја и то: Оснивање Фонда докторских, магистарских и стручних радова (1987); оснивање Фонда постера (1995) и хемеротеке (2000); Раздавање књиге од часописа (2008) као и издавање старе и ретке књиге (2009).

Примила је три награде: кустос године (Награда Националног комитета ICOM-а, 2003) и две награде Библиотекарског друштва Србије (Повеља у знак захвалности за допринос развоју читалачких интересовања и библиотекарства у Србији, 2006. и Најбољи библиотекар у специјалној библиотеци, 2010).



Теренски рад:
Столице, код Крупња, 1988. година



У канцеларији Музеја, 1996. година

Од 1973. године и свог првог рада („Наслеђе у органском свету”, матурски рад) до 2015. објавила је 30-ак стручних и научних радова/текстова. Сви су значајни на свој начин, а поменућемо само неке од њих: „Библиотека Природњачког музеја – сто година после”, ЦД издање (Природњачки музеј, Београд, 2003); „Заборављена браћа Радовановић” DVD (Природњачки музеј, Београд, 2009); „Макробиотика нашег поднебља: филозофија здравог живота” (Дивит, Београд, 2001) и др.

Као аутор, коаутор и сарадник учествовала је на бар десет музејских изложби (Развој јестаственице у Србији; 90 година библиотеке Природњачког музеја; Пет драгуља итд). Присуствовала је раду бројних домаћих и иностраних научних и стручних скупова, као и бројним семинарима, предавањима, саветовањима и трибинама.

У различитим периодима била је члан више удружења (Библиотекарско друштво Србије, ICOM, Ентомолошко друштво Србије и др). У неким удружењима имала значајна ангажовања као: председник секције музејских библиотекара и књижничара МДС, 2003–2007; секретар Уређивачког одбора часописа „Музеји”, 2012 – 2015; член комисије за доделу награде „Михајло Валтровић”, 2012–2014. и др.

Марина је била изузетна колегиница и сарадник, „наоружана” бројним корисним информацијама и знањима од којих су ми најдража она везана за добру књигу и библиотеку. Увек расположена за добро друштво, дружење и смех освајала је духовитошћу и интелигенцијом. Више пута смо, мало кроз шалу мало кроз збиљу, знале да „бистримо” тему одласка у пензију пошто јој је годинама измицала (померање старосне границе) да би јој 2015. заслужено „пала шака”. Од срца јој желимо да ужива у истој још много, много година.



Симпозијум ентомолога Југославије у Ивањици, 2003. година



„Ој Марина међу књигама...“ – у библиотеци Природњачког музеја,
2006. година

„Шта си, као дете, мислила да ћеш бити једног дана?“

„Од малена сам желела да будем биолог, веровала или не. Када сам уписала биологију, планирала сам да проучавам слонове у Индији, али имала сам 18 година и мислим да је у тим годинама све дозвољено па и овакво маштање. Морам да призnam да су моји родитељи навијали за рад у просвети, желећи да наставим традицију, јер су ми прадеда, деда, мама и тата били просветни радници. Чак ми је и деда једно време био министар просвете.“



Отварање изложбе „Из ризнице Библиотеке Природњачког музеја”, Галерија општине Врачар, Београд, 2012. године. (На слици: директор Природњачког музеја Славко Спасић и Марина Мучалица)

„Која искуства би, из музејског рада, могла издвојити као посебно драгоценна?“

„Рад у музејској библиотеци ми је омогућио много тога: откриће прве макробиотике штампане код нас 1826. године, па прича о браћи Радовановић... - све је почело у библиотеци. А архива ми је омогућила сјајан рад о заштићеним добрима на основу архивска грађе.“

Једно мало подсећање

Мој први сусрет са Природњачким музејом 1991. године била је управо Библиотека музеја и библиотекарка Марина. Дошла сам да прелистам неке ботаничке књиге. Ушла сам у Маринину собу у којој је све било у знаку слонова. Свуда су вирили разноразни слонолики предмети: слике слонова, фигурице слонова, слон-оловка, слон-оригами, слон-гумице, тањирићи и шоље са слоновским сурлама или ушима... Слонови су заправо годинама живели у Марининој канцеларији.

Деса Ђорђевић Милутиновић

Приредила
Татјана Милић Бабић

МИОДРАГ ЈОВАНОВИЋ

Дипломирани биолог,
Виши кустос едукатор

Рођен 1951. године у Београду где се и школовао. После завршене основне школе и Прве београдске гимназије уписује Природно-математички факултет Универзитета у Београду, одсек Биологија, где је 1977. године дипломирао и стекао звање дипломираног биолога.

У Природњачком музеју радио је од 1981. до краја 2015. године. Прве две године био је запослен на одређено време, а од 1983. постаје „музеалац“ на неодређено време.

У периоду од 1980. до 1983. године, на Биолошком институту „Синиша Станковић“ у Београду, у лабораторији академика др Радомира Анђуса, усавршавао се из области неурологије (биофизика нервног система). Током свог музејског рада стекао је звање кустоса, а затим и Вишег кустоса педагога. Успешно је завршио и курс архивистике уз добијен сертификат.



Квиз о чоколади, жири
(слева надесно: Миодраг Јовановић, Деса Ђорђевић Милутиновић и Милош Јовић)

34 године музеолошког рада Миодрага Јовановића могло би се поделити у неколико целина:

Педагошки рад

Миодраг је одржао је преко 2000 предавања и то:

- На око 100 различитих биолошких и геолошких изложби Природњачког музеја;
- У основним школама Београда и у неколико других градова Србије;
- На семинарима из биологије – ученицима основних и средњих школа (Београд и Истраживачка станица Петница);
- Неколико предавања из биологије водоземаца и гмизаваца студентима Ветеринарског факултета Универзитета у Београду.



Предавање у Галерији Музеја у склопу изложбе „Скелети уживо“ (Миодраг Јовановић, лева страна фотографије)

Изложбена делатност

Миодраг је био коаутор, односно аутор изложби као што су: „Развој јестастенице у Србији“, „Живи и неживи свет“, „Сто година Природњачког музеја, Документи и сведочанства“, „Додирнимо природу“, „Дрво, станиште

богова и демона". Изложба „Додирнимо природу" је имала више различитих поставки и данас је једна од актуелних изложби Природњачког музеја, а Миодрагов таленат израде уметничких фигура у дрвету највише је дошао до изражaja на изложби „Дрво, станиште богова и демона" која је била део поставке у Галерији музеја током 2006. године.

Рад са архивом, фототеком и библиотеком

Током 1985. године, био је сарадник у библиотеци Музеја на пословима њеног сређивања и издавања књига за А збирку. 2010. године учествовао је у раду на прегледу и класификацији музејске Фототеке, а број прегледаних позитива и негатива процењује се на око 20.000 примерака. Више година се бавио и радом на архивској грађи Природњачког музеја када је, према сопственој евиденцији, прегледао, разврстао и распоредио више од 300.000 појединачних докумената. У периоду од 2007. до 2015. године вршио је издавање архивских докумената.

Рад са збиркама

Од 1984. до 1989. године био је задужен херпетолошком збирком Музеја. Такође је основао неколико нових збирки као што су: Упоредна остеолошка збирка рецентних водоземаца (1985), Упоредна остеолошка збирка рецен-тних гмизаваца (1985), Збирка фосилних гмизаваца и водоземаца (1990) и Збирка ихнофосила (трагова) палеозојских водоземаца и гмизаваца (2012).

Миодраг Јовановић је оставил значајан број стручних и научних радова (око 70) у разним домаћим и светским научним и стручним часописима. Области које су га интересовале и у којима је презентовао своја истраживања (углавном као аутор, мањим делом и као коаутор) су:

- Биологија (остеологија, тератологија, еволуциона биологија, радиобиологија),
- Палеонтологија (палеохерпетологија, палеоихтиологија, ихнологија),
- Музеологија,
- Историја науке.

Верујем да је свако од насталентован за нешто, а Миодраг (или Гроф, како смо га звали у Музеју, вероватно због физиономије која асоцира на нека друга времена) је музеалац изузетно талентован као предавач. Широког поља интересовања и занимљивог начина приповедања, умео ја да заинтересује и мале и велике слушаоце за сваку тему о којој је говорио.

Уз постојеће знање, спремност да га прошири разним информацијама из бројних области, презентујући оно што жели да подели са саговорницима на један интересантан и духовит начин, Миодраг је био и остао кустос чија су предавања била тражена и радо посетећена. И ми, колеге, волели смо и

волимо да попричамо са њим јер тако имамо прилику да, уз осмех и добру шалу, сазнамо и нешто ново.

И још нешто, не мање важно али мање познато: Миодраг Јовановић је и више од доброг саговорника и предавача. Он је једна уметничка душа која је себе пронашла у раду са дрветом и стварању скулптура занимљивих облика којима нам је дочарао и тај део себе. Желимо му много лепих година у пензији, квалитетно проведених са ближњима, радећи све оно што воли, а за шта раније можда није имао доволно времена. Поздрав од целог колектива!

Татјана Милић Бабић



Једна од Миодрагових ауторских скулптура,
рађена у дрвету

НОВОСТИ ИЗ ЗБИРКИ

ЗБИРКА КЕНОЗОЈСКИХ ИНВЕРТЕБРАТА

Изумрли скафопод *Fissidentalium badense*
– из збирки музеја

На Међународном научном геолошком скупу „Stogodišnjica rođenja akadem-kinje Vande Kochancy – Davide“ одржаном у Загребу (Хрватска), Гордана Јовановић је презентовала резултате најновијих проучавања фосилне врсте *Fissidentalium badense*.

Проучавана врста припада мекушцима (класа *Scaphopoda*), која је просторе централне Европе настањивала у некадашњем мору Паратетису, код нас познатијем као Панонско море.



Fissidentalium badense, Вишњица

Описана збирка потиче са терена Србије, Босне и Хрватске, и од великог је значаја за културну и научну баштину не само наше земље већ и шире.

Љуштурице скафопода *Fissidentalium*-а, које се чувају у Природњачком музеју у Београду и Природословном музеју Хрватске у Загребу још један су доказ да је пре око 15 милиона година постојало велико море, највеће унутрашње море којем су научници дали назив Паратетис. Проучавање његове изумрле врсте *Fissidentalium badense* (ранији називи *Dentalium badense* и *Entalis badensis*) представља још један допринос познавању некадашњег живог света и палеогеографских прилика тога доба.

Гордана Јовановић

У октобру 2015. године, Зоран Марковић, Сања Алабурић и Милош Миливојевић започели су радове на конзервацији и реинвентарисању Збирке крупних квартарних сисара Природњачког музеја у Београду.

Пре самог поступка конзервације, материјал је очишћен, опран и на тај начин припремљен за даљи рад. Након прања, чишћења и сушења приступило се потапању материјала у посуде са лепком и водом, после чега су се предмети додатно премазивали лепком и остављали да се осуше. Упоредо са пословима конзервације палеонтолошких предмета, радило се на уклањању прашине, прању кутија и полица на којима се материјал чува.

Током прве фазе рада (октобар - децембар 2015) конзервирано је 189 предмета (скелетни остаци бизона, јелена и мамута).

Ревизија је урађена за комплетан материјал који је до сада конзервиран. Инвентарски бројеви су исписани рапидографом на самом предмету и унети у базу података.

Сања Алабурић



Састављање поломљених делова вилице мамута



Потапање скелетних делова у лепак



ПРЕЛИВАЊЕ ЕКСПОНАТА ЛЕПКОМ

ЗБИРКА КРУПНИХ КВАРТАРНИХ СИСАРА



Рад у збирци

Годишњак Природњачког музеја



Конзервирали примерци

РЕВИЗИЈА ЗБИРКЕ ПЛИОЦЕНСКИХ БИЉАКА СА ЛОКАЛитета ИЛИНЕ ВОДЕ КОД КРАГУЈЕВЦА

Збирку је 1930. сакупио и поклонио Музеју др Игор Рудски, професор Крагујевачке гимназије, а Павле Ивановић Черњавки, кустос Музеја, збирку је детерминисао и публиковао (Черњавски, П. 1932. Други прилог познавању фосилне флоре Србије Весник Геолошког института Краљевине Југославије 1(2): 1-27.

Збирка је веома фрагилна и састоји се од отисака лишћа и лапоровитим пешчарима који се круне и осипају.



Ulmus sp. брест
инв. бр. 1379



Pistacia sp. пистаћ
инв. бр. 1378



Acer sp. јавор
инв. бр. 1382

ВРШКА ЧУКА, КАРБОНСКЕ БИЉКЕ

Ове године је најзад комплетирана целокупна збирка карбонских биљака са Вршке чуке. Неколико година је било потребно да се сви примерци сакупе на једно место. Највећи део фосила је био у Палеоботаничкој збирци, међутим доста примерака нађено је на другим местима, посебно у минералашкој и палеонтолошким збиркама, али и у разним кутијама, сандуцима, старим изложбеним поставкама итд. Оваква збрка са материјалом са Вршке чуке вероватно је настала 1991. када су депои Природњачког музеја били поплављени и када су тадашњи радници Музеја спашавали музејско благо како су знали и умели. Будући да у то време није било кустоса за палеоботаничку збирку, овај материјал није после тога био груписан на једном месту тако да су током последњих неколико година кутије са фосилним биљкама налаженеспорадично у разним деловима Музеја. Најзад, ове године је целокупан материјал прикупљен, очишћен, сређен запакован, инвентарисан и публикован. (Djordjevic Milutinovic, D. 2015 A Collection of Carboniferous plants of Vrška čuka at the Natural History Museum in Belgrade. Bulletin of the Natural History Museum, 8: 21-45).

Збирка има преко 400 таксона инв. бр. 1044 до 1336. Обухвата локалитете Узунов, Сурџијски и Бонин поток. Овде су нађене и крљушти риба чију идентификацију је урадио др Себастијан Стејнер (Sebastian Stayner) из Природњачког музеја у Паризу. Мањи део збирке детерминисали су 2010. године др Јанаки Тенчов (Yanaki Tenchov) из Бугарске академије наука и др Крис Клеал (Chris Cleal) из Природњачког музеја у Велсу. Збирка је сакупљена 1948. и 1949. од стране студената геологије. И вероватно ју је у Музеј донео академик Никола Пантић, тада студент геологије.



Окамењено стабло,
Узунов поток инв. бр. 1280



Odontopteris minor Узунов поток
инв. бр. 1286

ЗБИРКА ФОСИЛНИХ БИЉАКА СА ЛОКАЛИТЕТА УГЉЕВИК

Урађена је ревизија и конзервација фосилних биљака из Збирке терцијарних фосилних биљака „Угљевик, 1932, Муравјев“. Ову збирку је 1932. године сакупио професор Гимназије у Тузли др Никола Муравјев, у руднику Угљевик код Бјељине (Босна), а детерминисао је исте године Павле Иванович Черњавски, који ће 1938. почети да ради у Природњачком музеју. Збирку је др Муравјев публиковао 1939. године. (Муревјев, Н. 1939. Прилог познавању фосилне флоре Угљевика у северној Босни код Бјељине. Геолошки анализи Балканског полуострва 16:89-93). Збирка се састоји од двадесетак примерака (инв. бр. 1349 до 1364).

Стара етикета из збирке
(*Amigdalus* sp. Угљевик код Бјељине,
1932. лег. Муравјев, дет. Черњавски)





Конзервација поломљених фосила инв. бр. 1363 и 1364

ПОКЛОН ЗБИРКА ФОСИЛНИХ АЛГИ *CHAROPHYTA*



Др Рајка Радојчић, палеонтолог у пензији, поклонила је у марту ове године Природњачком музеју своју изузетно значајну и ретку збирку фосилних алги из раздела Харофита (*Charophyta*). Углавном су заступљена стабла и оогоније кредне и јурске старости. Материјал је сакупљан у периоду између 1957. и 1980. године и потиче из Србије и Црне Горе. Збирка се сатоји од око 15 примерака.



Каменик изнад кањона Мораче, креда.
Микроскопски видљиве фосилне харе,
кол.бр. 141

Драгачево, креда, фосилне
харе, кол.бр. 141

ПРИНОВЕ У ПАЛЕОБОТАНИЧКОЈ ЗБИРЦИ

Ове године Природњачки музеј је откупио три веома значајна примерка фосилних биљака:



Фосил лепидодендрона (*Lepidodendron*) на коме се види унутрашњост и спољашњост стабла. Карбон, Пољска, инв. бр. 1388



Фосил стигмарије (*Stigmaria*) са изузетно добро очуваним коренским ожилцима. Карбон, Пољска, инв.бр. 1390



Фосил сигиларије (*Sigillaria*) на коме се види унутрашњост и спољашњост стабла. Карбон, Пољска, инв.бр. 1389

Деса Ђорђевић Милутиновић

Током 2015. године конзервирано је преко 400 експоната из збирки сисара. Завршено је репарирање, конзервирање и паковање ловачких трофеја Јосипа Броза Тита, започето претходне године. Спољни сарадник Радован Крчмар успео је да репарира примерке за које се сматрало да, због великих оштећења, више никада неће бити излагани. Изглед монтираних таксидермија медведа и козорога овим је доведен у прихватљиво стање, а козорог се одмах нашао на списку за изложбу која је планирана за 2016. годину.



Јелен пре репарације

Јелен који је оштећен још 2005. године, стајао је у збирци чекајући репарацију којом би поново био доведен у стање за излагање. Уз много стрпљења и уложеног труда овим експонатима је у потпуности враћен пређашњи изглед.

Господин Крчмар је такође репарирао, конзервирао и упаковао примерке из збирки ловачких трофеја грофа Евгенија Демидова, Душана Лалевића, Моше Пијаде, Душана Кведера и Александра Томашевића. Паралелно је урађена реинвентаризација ових збирки и фотографисање експоната за потребе електронске базе Музеја.

Јелена Јовановић



Јелен после репарације



Медвед пре репарације



Медвед после репарације

Годишњак Природњачког музеја

Током 2015. године, у више наврата су прегледане збирке сисара и птица ради реинвентаризације, заштите и конзервације.



Слепи мишеви (балгови), у Студијској збирци сисара



Течни препарати у
Студијској збирци сисара

Пре препараторско-дермопластичарских радова материјал се чува у замрзивачима и хладњачи Природњачког музеја, па је вођење евиденције о њиховом стању веома важно ради даље обраде и узорковања.



Далиборка и Милан инвентаришу материјал из музејских замрзивача

Наведене послове су заједнички вршили кустоси који се старају о збиркама сисара и птица. (Фото музејских експоната: Милан Пауновић)

Милан Пауновић

ЗБИРКА СИСАРА

Природњачки музеј
и случај несрећне видре

Током маја 2015. године је стигао допис Јавног тужиоца из Врања, у коме се налаже Природњачком музеју да учествује у експертизи случаја криволова видре у јужној Србији. Наиме, један грађанин је еколошкој инспекцији пријавио илегалан одстрел видре (*Lutra lutra*), строго заштићене врсте.

Тело несрећне животиње је нађено и послато Природњачком музеју на конзервацију и чување, а према актуелном Закону о заштити природе. Како се ради о кривичном делу, те како су радом истражних органа нађени и приведени осумњичени, требало је испитати нађено тело видре. Кустоси задужени за збирке сисара поступили су по налогу тужиоца и видру предали Ветеринарском факултету који је извршио дисекцију и обдукцију животиње.

Рендгенски снимак је потврдио присуство сачме у телу видре. Након обдукције видра је враћена у Природњачки музеј, а о исходу кривичног поступка нема нових информација.

Милан Пауновић



Рендгенски снимци убијене видре (Фото: Ветеринарски факултет Универзитета у Београду)

УТИСЦИ ИЗ ГАЛЕРИЈЕ ПРИРОДЊАЧКОГ МУЗЕЈА



Током трајања изложбе „Путовање. Јосиф Панчић (1814-1888)”, међу многобројним посетиоцима издваја се долазак једне сасвим посебне девојчице. Милица Ђорђевић, једино српско дете у Призрену, посетила је Галерију 21. фебруара, у организацији Удружења за едукацију „Волим природу“. Уживала је у Изложби, била радознала, узбуђена, и пре свега, бескрајно срећна што је у прилици да буде окружена вршњацима, другарима и другарицама а управо то је оно што јој иначе највише недостаје. Као успомену, понела је велики број наших публикација из којих ће сазнати много тога о свету природе.



Милица и другари

Годишњак Природњачког музеја



Аутори Изложбе са десетохиљадитим посетиоцем. Била је то Емилија Радоњић из Параћина, студент Заштите животне средине

Велику пажњу и одушевљење посетилаца 2015. године изазвала је изложба „Кроз свет инсеката Србије“ аутора Александра Стојановића и Мирослава Јовановића. Радозналу публику уверили смо да су експонати аутентични, објаснили начин припреме излагања и чувања и рачунали колико смо их дуго прикупљали. Показало се да овакве изложбе скрећу пажњу на рад кустоса, препаратора, конзерватора, развијају интересовање публике за музеолошку делатност.

Мишљење публике о овој поставци забележено је у Књизи утисака. Оно што су записали или изговорили након обиласка, може се разумети као дивљење према великој посвећености и труду аутора да јавности прикажу огроман број врста и примерака. Листом су сви разумели колико је рада и знања за то било потребно. Утисци често садрже и оне, из године у годину, понављање апеле да се Музеју додели одговарајући простор.



ИЗ КЊИГЕ УТИСАКА:

Веома леп начин да се дејни представи свећи и исекани, а и родитељи нису тога науче, па те мотиви да одговоре дејни на прави начин. Хвала нису на тругу и залегату, одушевљени smo.

Мама Ђилета (Хана 4.5) Ђрг.
Мама Маја (Драган 6.5) Скопље

Ни беше њеме (милитоа Ћрстić!), ни мањег простора, ни и илиресивнијег приказа! Врло лено изложено, изузетно поучно за једну (наму) Ћрстić.

Б.С. 22 октобар 2015.

Хвала на башем тругу и љубави и жељи да нам у обако скученим условима показајеје некоје животоглава. Дајне обили људима достојне услове за рад.

Душанка и Слободан 21 јун 2015.

3.8.2015

Наш музеј је колекција која је велика и магнетна -
Алан (енглески)

26.8.2015.

The museum is great! We wish to the
team happiness and success in their work
Boyan Kliyanski family (Sofia, Bulgaria)

Веома леп је музеј који је велика похвала
што имате, а и великији пре-
тса неум, па је то је да даде
који врши наше одговоре на питања
и да ради по правu! Задовољи!!!
Одјаснујем саса!
Мама Violeta (Хана 4.5) Ђрг.
Мама Маја (Драган 6.5) Скопље

ОЦЛ „Јован Савчић Јакшић“, Ибра Беј
представљају једну одјеју из времена
Првог светског рата, а унутра „Икона
Светог Јована Крститеља“ из времена
који користија донесе са сејама
који организује овојеје и бројнија
јеја раде у ауторији.

Изложба је посвећена једном
који је уметник Јанко Јакшић

25. септембар 2015.г

Слободан Јакшић
Слободан Јакшић

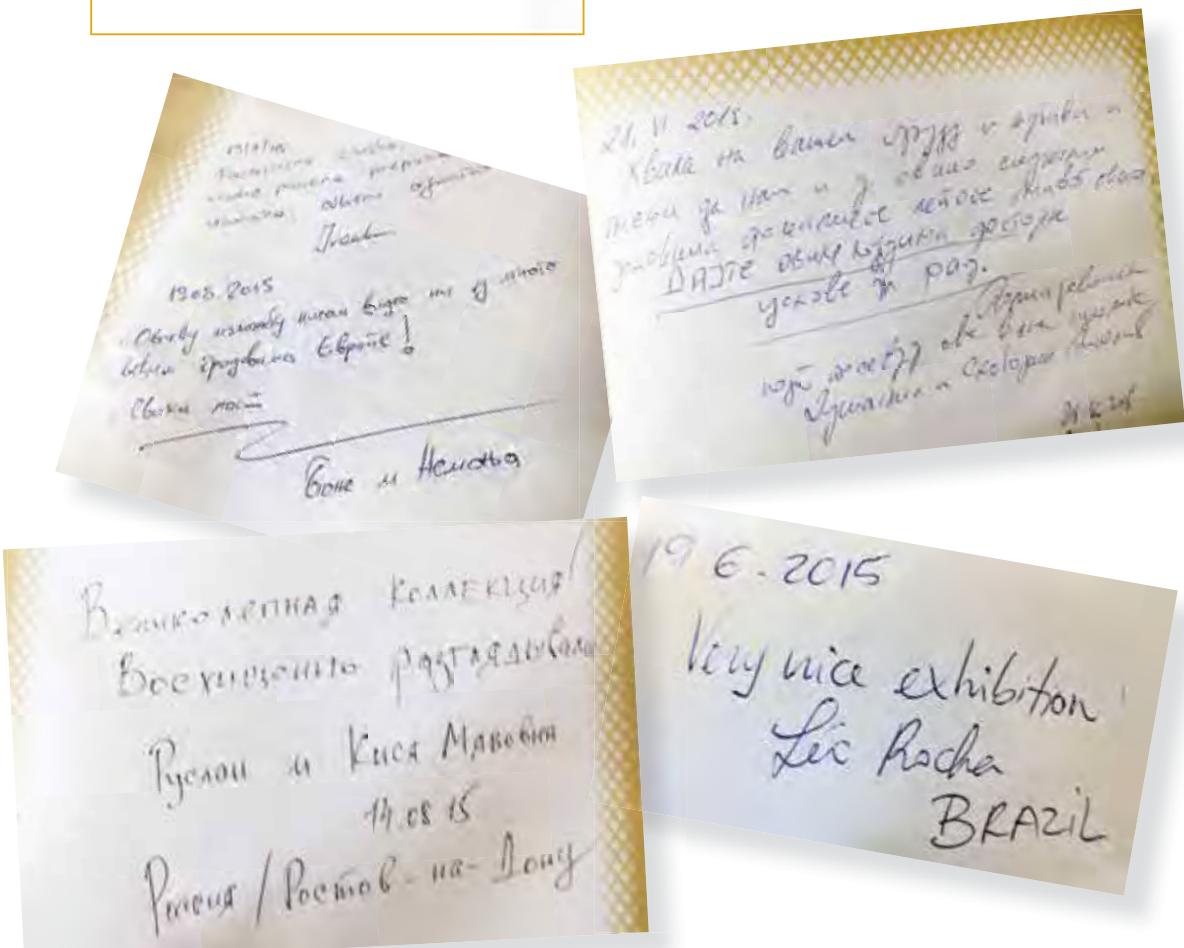
Ни беше њеме (Данаја Ђорђевић
Ћрстić!) Ни мањег простора, ни
и илиресивнијег приказа! Врло
лено изложено, изузетно поучно за
једну (наму) Ђорђевић! Хвала!

Б.С.М., 22.окт 2015



Регионални центар за таленте Београд 2, доделио је Галерији Природњачког музеја Повељу захвалности за дугогодишњу сарадњу, помоћ и подршку у раду са младим талентима. Уручена је на свечаности одржаној поводом јубилеја „15 година рада“ Центра. Састоји се од штампане плакете и плакете израђене од стакла. Свеченост је одржана 2. новембра 2015. године. У име Музеја присуствовала је Драгана Вучићевић.

Драгица Стојић

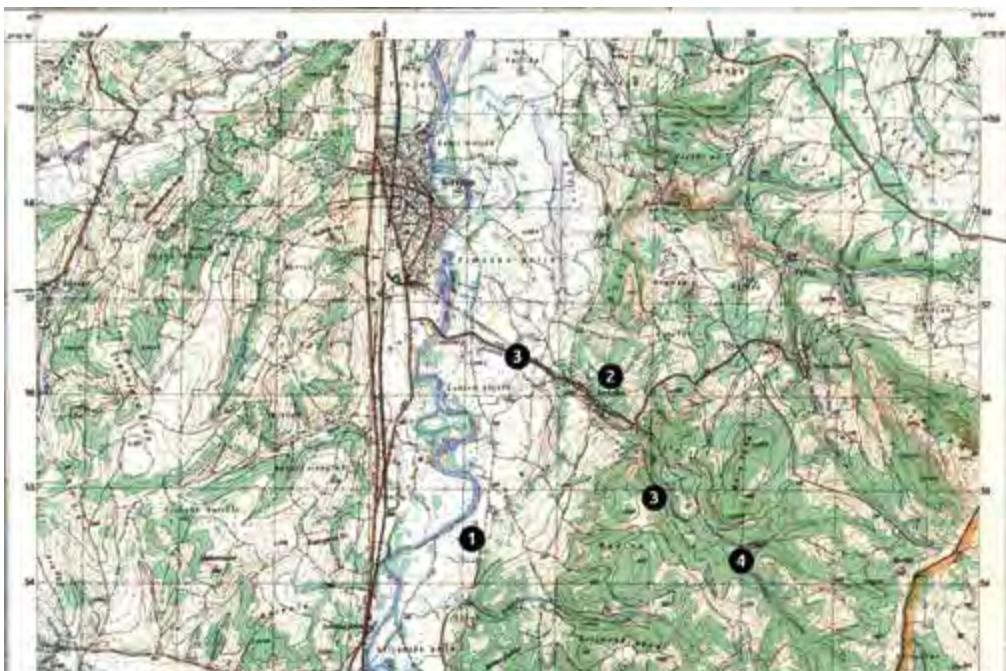




Музеј у природи

април 2015.

У Палеоботаничкој збирци Природњачког музеја налази се богата збирка карбонске флоре са подручја Вршке чуке. Збирка је сакупљена 1948. и 1949. године на локалитетима Сурчијски, Бонин и Узунов поток. У априлу 2015. кустоси Музеја Деса Ђорђевић Милутиновић, Ранко Пејовић и Александар Луковић отишли су на Вршку чуку, у намери да обиђу терен са којег је пре готово 70 година донета палеофлора. Будући да поменути потоци нису обележени на географским картама, велику помоћ су нам пружили радници оближњег рудника Аврамица, посебно господин Бранислав (геолог рудника).



Положај потока: лист Зајечар 2-3 (Вратарница) 1: 25000. 1 река Тимок; 2. рудник Аврамица; 3. Аврамички поток; 4. ушће Узуновог и Сурчијског потока у Аврамички поток

Кретање кроз потоце и густу листопадну шуму било је изузетно отежано због велике количине нанетих стабала и грања, као и због влажног и клизавог терена. Потоци су потпуно закрчени палим стаблима, стенама и камењем, те су се наша истраживања ограничила само на делове доњег тока око ушћа Узуновог и Сурчијског потока у Аврамички поток и у области ушћа Бониног потока у Узунов поток.



Потоци су затрпани палим стаблима, стенама и камењем



Само на малим деловима потока могли смо да приђемо обали. На слици Ранко Пејовић (лево) и Александар Луковић (десно)

У Узуновом потоку нисмо нашли готово ништа, чак ни слојеве карбона. Могуће да је да се налазе у горњој половини потока ка извору, али до тамо нисмо могли да се пробијемо. У Бонином потоку, у близини ушћа са Узуновим потоком, нашли смо карбонске слојеве, али ни овде они нису били добро откривени.

У Сурцијском потоку (лева притока Аврамичког потока) нашли смо на релативно добро откривене слојеве карбона у обалама и у подини. Одавде смо донели неколико примерака окамењених стабала и отисака који личе на стабла *Lepidodendrales*. Практично један од циљева истраживања и јесте био да се утврди да ли се на овом локалитету заиста могу наћи остаци биљака из групе *Lepidodendrales*.



Карбонски седименти се налазе у обалама потока. Прекривени су вегетацијом и тешко приступачни

На терену смо нашли потоце из којих потиче фосилна флора из Музеја, што је било и најважније, али нисмо нашли конкретно место одакле је она донета. Наша претпоставка је да се локалитети са којих потиче палеофлора из Музеја налазе узводно од места до којег смо успели да стигнемо.

Деса Ђорђевић Милутиновић

БЕОГРАД КАО (ТЕРЕНСКА) ИНСПИРАЦИЈА

Будући да је део Петролошке збирке представљен грађевинским каменом, градски терен (подручје Београда) који чине многобројни објекти у чијој је изградњи коришћен камен (ентеријер, екстеријер), врло је користан и материјално исплатив.

Током 2015. године прикупљено је петнаестак примерака камена коришћеног у изградњи поједињих делова Београда (околина Вуковог споменика и хотела Metropol Palace) као и за израду надгробних споменика и/или пратећих елемената (околина Новог гробља). Примерци су евидентирани у Књизи улаза уз основне информације са терена и, евентуалне, напомене.



Јасно разграничено: светле плоче гранита – гранодиорита и црвеног гранита (фонтана код Вуковог споменика)

Примерке из околине Вуковог споменика (тзв. Жагубица) чине гранит – гранодиорит. Део узорака је светле боје, коришћен за газиште тј. плато у околини трамвајских станица (бројеви 2, 5 и 10) док је гранит црвене боје коришћен за облагање великих жардињера и фонтане (сл. 1).

Комади плочасто обрађених пешчара прикупљени су у близини хотела Metropol Palace, у делу Ташмајданског парка (тзв. Мали Ташмајдан) који се налази иза поменутог хотела. Део су степеништа на којем се јасно може видети распаднутост појединих партија (сл. 2).

Примерци мермара нађени у околини Новог гробља (у близини каменорезачких радњи) највероватније су делови већег комада камена који је послужио за израду надгробних споменика и/или пратећих елемената (вазе, жардињере, лајсне и сл.).

Ниједан од примерака који је увршћен у збирку није насиљно одломљен. Узимани су само поједини комади камена који су се, под утицајем про менљивих временских прилика, сами одвојили од матичне површине или су преостали као отпад након каменорезачке обраде.



Делом окруњено газиште степеништа (пешчар) у парку на Малом Ташмајдану

Татјана Милић Бабић

ТЕРЕНИ – ЗОРАН МАРКОВИЋ И МИЛОШ МИЛИВОЈЕВИЋ

Екипа Природњачког музеја из Београда у саставу др Зоран Марковић и Милош Миливојевић на позив директорке Музеја Топлице, Јулке Кузмановић-Цветковић, 17. марта боравила је у Блацу на локалитету наласка фосилизованих костију сурлаша. Констатовано је да су највероватније у питању остаци јединке чији је зуб 1996. године фотографисала ова иста екипа Музеја.



Исти зуб динотеријума снимљен 2015. и 1996. године
Музеј у природи



Екипа Музеја са колегама из Прокупља и Блаца на локалитету где су пронађени остаци динотеријума



Профил у Црноклишту на усеку будућег аутопута

У два наврата вршена су ископавања на локалитету у селу Враниште, као и у оближњем Црноклишту (усек начињен изградњом трасе аутопута Ниш – Пирот). У ранијим истраживањима исте екипе Природњачког музеја, откривени су остаци кичмењака у глиновито-песковитом седименту насталом на граници мезозоик-терцијар (пре око 65 милиона година). Након просејавања новосакупљеног седимента (март), издвојени су делови оклопа корњача. Ови налази спадају међу геолошки најстарије фосиле кичмењака у Србији.

Екипа је у два наврата током 2015. године боравили на локалитетима палеогене старости Звонце и Нашушковица (старост од пре око 23 милиона година). Сакупљен је седимент који је обрађен у Музеју у Београду.



Плочице оклопа корњаче из Црноклишта



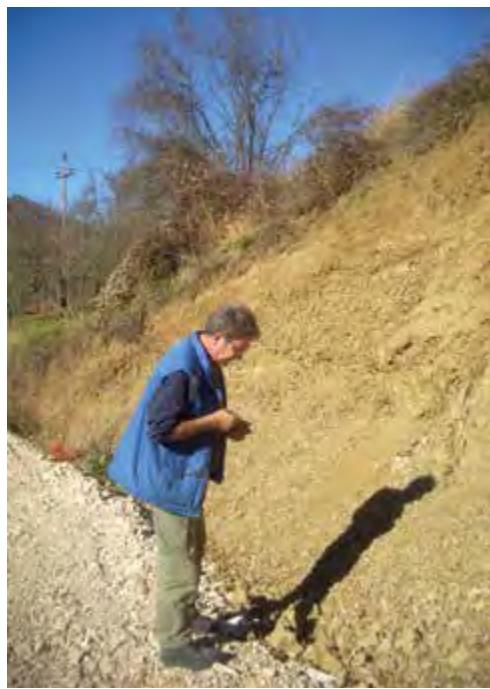
Звонце - профил поред пута ка Звоначкој бањи



Снег није спречио узимање узорака



Новембарско сунце на „главном“
налазишту у Звонцу



Нашушковица - у тражењу ситних сисара



Профил на путу Сибница - Калудра



Узимање проба за палеомагнетне анализе
- Карин Сант, колегиница са Уtrechtског
универзитета



„Сибница 6“ - нови профил, настао након обилних киша



„Сибница 7“ - евидентија података о узорцима



„Сибница 4“ - физички рад је неминовност у откривању „правог“ слоја



Речна тераса у Жупањевачкој реци, идеално место за сушење седимента



Локално становништво заинтересовано за нове налазе и увек спремно за помоћ



Сортиран материјал по фракцијама „чека“ на адекватно паковање

На основу планираних активности у оквиру пројекта „Еволуција унутар изолованих екосистема: Неоген језерског система на територији Србије“, а на коме су носиоци послова Природњачки музеј Београд и Природњачки музеј из Беча, извршени су сви пројектни задаци за 2015. годину.

Екипа Природњачког музеја у саставу др Зоран Марковић, музејски саветник и Милош Миливојевић, виши геолошки препаратор, током 2015. године боравили су на готово свим локалитетима неогене старости битним за овај Пројекат, и вршили неопходна узорковања, ископавања, анализе и друге теренске радње на основу којих ће се доћи до нових података, закључака и примерака за музејске Збирке. На терену је укупно проведено 21 дан. Већи део седимента испран је на терену, у близини локалитета.

Акценат рада на Пројекту током 2015. године дат је налазима из Горње Сибнице због завршетка монографије о овом, у светским размерама реперном доњомиоценском налазишту. На писању различитих поглавља ове, као за науку тако и за музеологију, веома значајне публикације, ангажовано је 14 домаћих и страних аутора. Публиковање је предвиђено за 2016. годину.



Раљин - опрезност никада није на одмет док је механизација на делу



Рад на 32°C, 12. септембар 2015. године



Ископано мора да се осуши - полигон за обуку возача у Бабушници



Љубераћа - „традиционално“ место за завршна испирања седимента

У оквиру пројекта „Палеоген - истраживање најстаријих сисара Балкана”, а на коме су носиоци послова Природњачки музеј Београд и Геолошки факултет, Утрехтског универзитета (Холандија), извршени су сви проектни задаци за 2015. годину.

Фосилни материјал са свих наведених локалитета биће адекватно конзервиран и музеолошки обрађен након компаративних анализа и идентификације која се изводи паралелно у лабораторијама Природњачког музеја у Београду и Геолошког факултета Утрехтског универзитета. У лабораторији Универзитета урађене су СЕМ фотографије најважнијих налаза. Све трошкове обраде материјала у Холандији, као и боравак екипе у Србији (др Ханс де Брајн и др Вилма Веселс – септембар 2015), сносила је Фондација „Ханс де Брајн“ и Геолошки факултет Утрехтског универзитета.

Зоран Марковић и Милош Миливојевић

ТЕРЕНСКА ИСТРАЖИВАЊА НА ОБАЛАМА ЗАВОЈСКОГ ЈЕЗЕРА

У два наврата током 2015. године, кустоси Природњачког музеја Александар Луковић, Драгослав Радосављевић и Ранко Пејовић су боравили на Завојском језеру ради бољег упознавања са геолошким карактеристикама тог краја.



Повод за одлазак на Завојско језеро био је поклон који је Природњачки музеј добио од студента Стефана Властића у мају 2015. Наиме, Стефан је у Музеј донео фосил који је он добио од извесног Ивана Меденице - апсолвента Биолошког факултета у Београду, рођом из Пирота. Иван је случајно пронашао фосилизоване остатке кичмењака на обали Завојског језера надомак Пирота, које је затим поклонио Стефану, а он их је касније донео у Музеј ради идентификације.

Приликом првог одласка на терен у периоду од 15. до 18. јуна, трочланој екипи се у својству водича придружио и Иван Меденица, који је фосил и пронашао. Пошто нам је показао место на коме је пронашао фосил, дошли смо до закључка да фосил није пронађен „*in situ*“, већ међу дробином на самој обали језера. Током поменутог боравка обишли смо део западне обале језера, и том приликом покушали да пронађемо слој из кога потиче фосил. Узорци стена прикупљени на терену су однети у Музеј где су подвргнути механичкој обради. Одстрањивање вишке седимента обављено је моделарском бушилицом. Forme које су постале видљиве након третмана стена, по облику су

подсећале на фосилизоване кости, док је коштана структура и текстура у потпуности изостајала, тако да није јасно да ли се ради о ихнофосилима, псеудофосилима или фосилима.



Одговор смо покушали да нађемо након консултација са Атилом Осијем, мађарским палеонтологом и француским палеонтологом Ериком Буфетоом. Они су, након прегледаног материјала, закључили да се у случају случајно пронађеног фосила највероватније ради о остацима фосилизованог карличног појаса који припадају групи организама под називом *Archosauria* који су егзистирали током тријаса, док по-менуте узорке по њима није било могуће идентификовати. Други одлазак на језеро одвијао се у периоду од 31. августа до 4. септембра. У том периоду на терену су били само кустоси Драгослав Радосављевић и Ранко Пејовић, и том приликом су обилажени профили на западној обали Завојског језера. Сем констатације да се ради о плитководним творевинама, значајних проналазака није било.



Ранко Пејовић

МЕЂУНАРОДНИ НАУЧНИ ГЕОЛОШКИ СКУП
„СТОГОДИШЊИЦА РОЂЕЊА АКАДЕМКИЊЕ
VANDE KOCHANSKY – DAVIDE“
Загреб, од 9.4-11.4.2015

Током одржавања конгреса посвећеног академкињи Ванди Кохански Девиде један дан је посвећен међународној стручној екскурзији приликом које су учесници скупа посетили најзначајније геолошке локалитете у околини Загреба (планина Медведница). Подручје Медведнице и друга налазишта *Fissidentalim badense* (Глинско Покупље, Запрешић бријег у Хрватској, Угљевик у БиХ, Вишњица поред Београда и Лозница у Србији), припадали су југозападном и јужном ободу последњег мора Паратетиса.



Г. Јовановић са учесницима геолошког скупа на Медведници

Током времена Паратетис је доживљавао велике промене. Између њега и других великих морасу постојале морске везе које су се повремено прекидале и поново обнављале. За време постојања морских веза организми су могли миграјати из једног простора у други, а овим догађајима најбоље сведоче фосили и стене у којима су пронађени. Детаљније о *Fissidentalim badense* на стр 26.

Гордана Јовановић

МЕЂУНАРОДНИ ПРОЈЕКАТ „ПТИЦЕ ЗАПАДНОГ ПАЛЕАРКТИКА”

У оквиру међународне размене и одобреног пројекта Министарства културе од 10. до 20. маја 2015. боравио сам на подручју Кипра заједно са колегама из Дарвиновог природњачког музеја из Москве, као и Карманјола природњачког музеја из Италије. Нашем истраживању се придружио и кустос Природњачког музеја у Београду Милош Јовић који је сакупљао вилине коњице за збирку Природњачког музеја. Разлог за организовање путовања је био пре свега обогаћивање збирки Природњачког музеја у Београду са узорцима птица са простора Кипра где живи много изолованих врста и подврста птица те је ово подручје веома значајно за еволуцију фауне птица у западном Палеарктику. Овосе уклапа у истраживања која наш Музеј спроводи са горе наведеним Музејима у научноистраживачкој делатности.

Током теренских истраживања обишли смо већи део острва са јужне, односно грчке стране где смо узорковали птице на различитим стаништима. Из узетих



Теренски рад — Марко Раковић и Gary Voelker

узорака крви, у сарадњи са неколико Институција са подручја Северне Америке, изоловаћемо митохондријалне и нуклеарне гене, упоређивањем са популацијама истих врста које живе на подручју Евроазије, утврдићемо генетичку сродност као и период изолације ових врста/подврста. Без обзира на кратак временски период истраживања, успели смо да узоркујемо значајан број врста и јединки птица.

Марко Раковић

**ПРОЈЕКАТ „СТАЊЕ И АНАЛИЗА ПОПУЛАЦИЈЕ
УШАТЕ ШЕВЕ (EREMOPHILA ALPESTRIS L.,
1758) У СРБИЈИ: ПРОБЛЕМИ ЗАШТИТЕ
И СТЕПЕН УГРОЖЕНОСТИ“**

Током 2015. године успешно је завршена трећа и последња фаза пројекта „Станje и анализа популације ушате шеве (*Eremophila alpestris* L., 1758) у Србији: Проблеми заштите и степен угрожености“ који је финансиран од стране Министарства пољопривреде и заштите животне средине. Током бројних теренских излазака, утврдили смо да се ушате шеве ове године нису гнездиле на местима где су пронађене у претходним истраживањима код нас која су обављена деведесетих, рецимо на планини Стрешер или Жељину, али ипак популација ове врсте се може и даље посматрати у мањем броју, пре свега на Старој планини, Сувој планини, Бесној кобили. Значајно мањи број примерака у односу на претходна истраживања је забележен на Копаонику,



Ушата шева, *Eremophila alpestris balcanica*

Пештеру, Ртњу и Дукату. Комбинација заастања станишта и глобалног загревања разлог су смањења популације ове врсте на подручју Балкана, који представља западну ивицу ареала распострањења, искључујући врсту која се гнезди на подручју планине Атлас у Мароку.

Један од резултата пројекта је и публикован рад о филогеографији ове врсте/групе врста. Публиковањем рада је озваничена и научно утемељена подела ушатих шева на неколико врста, од којих наша „подврста“ *Eremophila alpestris balcanica* припада еволуционој линији која се простира од западног Балкана па све до Хималаја. Нови научни рад који је у припреми и тиче се моделовања еколошке нише показао нам је да се ова врста скоро доселила на подручје Балкана и да ће ако се глобално загревање настави овом брзином нажалост нестати са овог подручја.

Марко Раковић

МАРКИРАНИ РЕЧНИ ГАЛЕБ НА ЂУБРИШТУ



Дана 25. марта 2015. године, приликом вожње аутопутем Београд – Хоргош, на новосадском Ђубришту је уочено велико јато претежно речних галебова *Chroicocephalus ridibundus*. Маса птица је фотографисана због естетских карактеристика ове природне појаве. Накнадним прегледом фотографија утврђено је да једна јединка има ножни обележавајући пластични прстен. Фотографија је прослеђена колегама из Центра за маркирање животиња при

Годишњак Природњачког музеја



Природњачком музеју. Након провере базе података и контаката са EURING централама које организују маркирање птица, утврђено је да је овај речни галеб маркиран у околини Загреба, Хрватска. Наиме, маркирао га је г. Лука Јуриновић на загребачком сметлишту Јакушевац 8. фебруара 2015. године. Дистанца између места маркирања и посматрања је око 300 километара.

Милан Пауновић

НАСТАВАК ИСТРАЖИВАЊА СЛЕПИХ МИШЕВА СРБИЈЕ

Група истраживача и кустоса откупљених око Природњачког музеја у Београду током септембра 2015. године наставили су истраживања слепих мишева и њихових склоништа у Србији. Посећене су пећине и станишта у источној Србији на северном делу територији општине Ражањ. Том приликом крилним маркерима Центра за маркирање животиња при Природњачком музеју је маркирано 124 јединке у оквиру 8 врста слепих мишева. Чланови истраживачког тима за слепе мишеве су Бранка Пејић, Ивана Будински, Јелена Јовановић, Вукашин Јосипович и Милан Пауновић.

Милан Пауновић

Музеј у природи



Део колоније у пећини Печурски камен,
Скорица, Ражањ (Фото Милан Пауновић)



Ивана, Бранка, Јелена и Вукашин раде на терену
Фото Милан Пауновић

МЕЦА УСПАВАНКО ПОНОВО У СРБИЈИ



Први кораци у завичају
Фото: Александра Пенезић

Дана 28. октобра 2015. године у организацији Министарства пољопривреде и заштите животне средине Републике Србије медвед назван Успаванко је пуштен у своје шумско станиште на Мојстирско-дравским планинама, југоисточно од Тутина. Успаванко је заједно са своје две сестре био на рехабилитацији у прихватилишту за медведиће сирочиће на румунским Карпатима у месту Харгита (видети Годишњак Природњачког музеја 2014, стр. 129-131), јер су нађени без мајке коју је убио криволовац. Након рехабилитације и подивљавања стручни тим прихватилишта и експерти Српског тима за велике звери су проценили да је способан да се врати у своју

постојбину у Србији и да његово понашање неће угрозити животе, нити имовину локалног становништва. Члан Српског тима за велике звери је и Милан Пауновић, музејски саветник.



Успаванко је стигао специјалним возилом

Милан Пауновић

НОВА ПОДЗЕМНА СКЛОНИШТА СЛЕПИХ МИШЕВА У ЈУЖНОМ БАНАТУ

Стални и осведочени сарадник Природњачког музеја Миливој Вучановић, ренџер у ПИО „Вршачке планине”, пријавио нам је нова подземна склоништа слепих мишева у јужном Банату. Једно склониште је стари каменолом налик на малу пећину на северним обронцима Вршачких планина, а друго велики подземни бетонски резервоар за воду на ободу једног винограда. Тим за слепе мишеве је заједно с њим почетком марта 2015. године обишао ове објекте и уверио се у њихов значај и састав фауне слепих мишева у њима. У склоништима периодично живе представници три врсте слепих мишева. Тим су сачињавали Јелена Јовановић, Миливој Вучановић, Бранко Карапанџа и Милан Пауновић.

Јеленче у пуној истраживачкој опреми
Фото: Милан Пауновић

Музеј у природи





Мала колонија европских дугокрилаца
у новооткривеној пећини
Фото: Милан Пауновић



Милан улази у велику виноградску цистерну
Фото: Бранко Карапанџа

Милан Пауновић

ТРЕЋА ФАЗЕ ПРОЈЕКТА О ГЕОГРАФСКО- ЕКОЛОШКИМ АСПЕКТИМА ПОПУЛАЦИЈА РИСА У СРБИЈИ



Током 2015. године реализован је други део завршне фазе пројекта „Еколошко-географски аспекти популација риса у Србији“ који су финансира Министарство пољопривреде и заштите животне средине Републике Србије. Током ове фазе анализирани су прикупљени узорци риса *Lynx lynx*. Студијска збирка сисара је обогаћена комплетним скелетом риса који је сачувао и уступио мр Михајло Хаџи Павловић из Зајечара. Овај примерак је нађен раних деведесетих година на обали Дунава у Ђердапској клисури.

Рис у Србији
Фото: Милан Пауновић

Годишњак Природњачког музеја

У сарадњи садр Видом Јојић из Института за биолошка истраживања „Синиша Станковић“ из Београда урађена је геометријско-морфометријска анализа прикупљених девет лобања и мандибула примерака који припадају двема популацијама – карпатској и балканској, као и једна комплетна фосилна лобања. Разлика између примерака карпатске и балканске популације не постоји у облику анализи-



Приновљени скелет риса
Фото: Милан Пауновић



Оригинални снимци примерка риса након вађења из Дунава
Фото: Михајло Хаџи Павловић



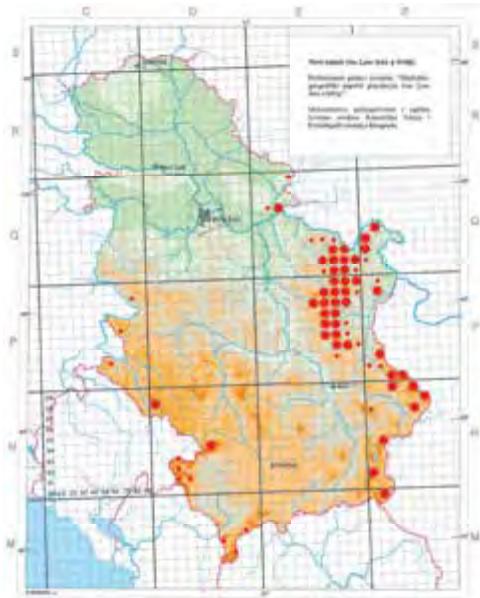
Фотографисање лобање за геометријско-морфометријску анализу (Фото: Вида Јојић)

раних морфолошких структура крањијума и мандибуле. Ови налази су рађени на малом укупном броју примерака, па је могуће да управо величина узорака не дозвољава уочавање суптилних разлика.

Први пут у Србији извршено је изоловање генетичког материјала риса. Узорци ткива су прикупљени са осам скелетних делова риса, претежно лобања, које су депоноване у Студијској збирци сисара Природ-



Трагови риса у снегу
(Фото: Милан Пауновић)



Нова мапа распрострањености риса у Србији (Милан Пауновић, оригинал)

њачког музеја у Београду. Генетичке анализе су реализоване у лабораторији Одјељења за генетичка истраживања Института за биолошка истраживања „Синиша Станковић“ у Београду, љубазношћу истраживача Иване Будински. Ове научно важне информације, које су од кључног значаја у заштити угрожених популација, до сада нису биле познате за територију Србије и српских популација риса.

На основу прикупљених података направљена је најновија карта распрострањености риса у Србији.

Милан Пауновић

АЗИЈСКА БУБАМАРА ОСВОЈИЛА СРБИЈУ

Током теренских активности Природњачког музеја 2015. године, у целој Србији, а нарочито у јужном Банату, забележено је присуство једне неаутохтоне врсте бубамаре. Ради се о инвазивној азијској харлекин бубамари *Harmonia axyridis*.

Зимска агрегација
азијских бубамара
Фото: Милан Пауновић



Фотографија је направљена у напуштеном објекту у Делиблатској пешчари 6. марта 2015. године током инспекције склоништа слепих мишева. Велике агрегације бубамара су биле у просторијама објекта, у његовом подруму, у помоћним зградама, али и у пресушеном бунару у дворишту.

Милан Пауновић

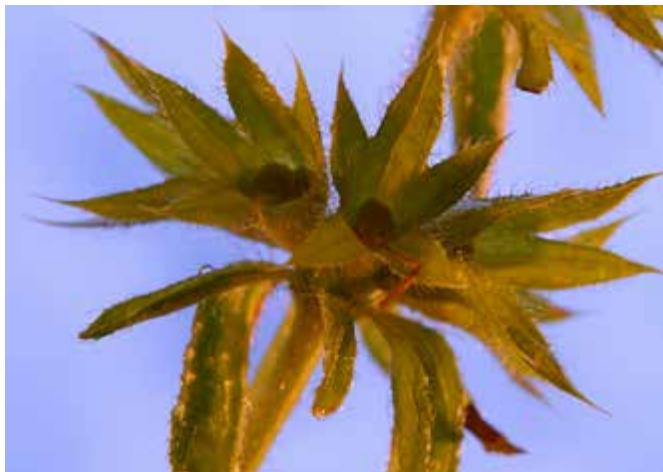
МЕЂУНАРОДНИ ПРОЈЕКАТ „ДИСТРИБУЦИЈА,
ЕКОЛОШКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ И ТАКСОНОМИЈА
ПРЕДСТАВНИКА АГРЕГАТА *STACHYS RECTA* СА
ПОДРУЧЈА ЦЕНТРАЛНОГ ДЕЛА БАЛКАНСКОГ
ПОЛУОСТРВА“ – АКТИВНОСТИ У 2015. ГОДИНИ

Представници таксономски сложене групе *Stachys recta* (Lamiaceae) још су недовољно дефинисани у таксономском и хоролошком аспекту. Ова група има центар диверзитета на Балканском полуострву и поред номиналне врсте, заступљено је још десетак врста, као и велики број инфраспецијских таксона. За неке од њих, као што је *Stachys subcrenata* Vis. постоје опречна мишљења о распрострањености, док је више врста ендемично за Балканско полуострво, на пример Панчићев чистац, *Stachys anisochila* Vis. & Pančić.



Stachys subcrenata Vis.,
Хрватска, Оштаријска врата

На предлог Природњачког музеја Министарство културе и информисања Републике Србије одобрило је почетна средства за реализацију трогодишњег међународног пројекта „Дистрибуција, еколошке карактеристике и таксономи-



Stachys anisochila Vis. & Pančić,
Србија, Тара планина, кањон Дервенте



Италија, Алпи, Mt. Tremalzo, *Corydalis lutea* (L.) DC.

ја представника агрегата *Stachys recta* са подручја централног дела Балканског полуострва". Главни партнери у пројекту су др Марјан Никетић, у име Природњачког музеја у Београду, Србија и мр Зоран Николов, виши кустос, у име Природнонаученог музеја у Скопљу, Македонија.

У циљу рада на проблематици таксономије представника групе *Stachys recta* током прве године трајања пројекта најпре су проверени хербарски примерци у збиркама Природњачког музеја у Београду и Природнонаученог



Сушење хербарских картона и папира, Хрватска, Оштаријска врата

музеја у Скопљу. Крајем јануара Марјан Никетић посетио је Природнонаучен музеј и Биолошки факултет у Скопљу у циљу прегледа и ревизије хербарског материјала рода *Stachys* L.

Након уплате средстава од стране Министарства културе и информисања, реализовани су и теренска истраживања и сакупљање материјала на подручју Србије, Босне и Херцеговине, Црне Горе, Хрватске, Словеније, Италије, док је колега З. Николов сакупљање материјала обавио на територији Републике Македоније. Будући да је од Министарства културе и информисања добијено за трећину мање средстава од тражене суме, а и уплата је започела тек јула месеца, додатна средства за неке терене (нпр. Босна и Херцеговина) набављена су из других извора. За сваки узорак појединачног таксона (у рангу врсте или подврсте) на терену је сакупљано 10-30 индивидуа за хербарске примерке ради морфометријских анализа. Такође су сакупљени и узорци за молекуларне ДНК анализе, који су подразумевали стандардну процедуру стављања у силикагел и сваку индивидуу у посебну филтер врећицу. У зависности од бројности узорци за ДНК анализе садржавали су од 5-15 индивидуа. Хербарски материјал и материјал у силикагелу депоновани су у збирци Генерални хербаријум Балканског полуострва Природњачког музеја у Београду.

Укупно је сакупљено 337 узорака, из 41 популације, 7 таксона (у рангу врсте или подврсте) са више локалитета у Србији, Босни и Херцеговини, Црној Гори, Хрватској, Словенији, Италији и Македонији.

На наведеним путовањима је пређено преко 8000 км, а неки терени су представљали посебан изазов због опасности од минских поља, као што је био случаја са Прењ планином у Босни и Херцеговини.

Списак сакупљених узорака таксона из агрегата *Stachys recta*

Stachys anisochila Vis. & Pančić Србија, Медведник М. Никетић 8.6.2015.

Stachys anisochila Vis. & Pančić Босна и Херцеговина, Влашић Пакларске стене М. Никетић, Г. Томовић, К. Јаковљевић, С. Ђуровић 4.7.2015.

Stachys recta L. Србија, Клисура реке Градац Лелићи У. Бузуровић 23.5.2015.

Stachys anisochila Vis. & Pančić Босна и Херцеговина, Прењ Бијела-Тисовица М. Никетић, Г. Томовић, К. Јаковљевић, С. Ђуровић 3.7.2015.

Stachys recta L. Србија, Тара планина Рујевице, изнад склопова М. Никетић, Г. Томовић 23.6.2015.



Прењ планина, ознака за минско поље

- Stachys subcrenata* Vis. Босна и Херцеговина, Гацко М. Никетић, Г. Томовић, К. Јаковљевић, С. Ђуровић 29.6.2015.
- Stachys beckeana* Dörfler & Hayek Босна и Херцеговина, Прењ Бијела-Тисовица М. Никетић, Г. Томовић, К. Јаковљевић, С. Ђуровић 3.7.2015.
- Stachys recta* L. Србија, Мали Зворник М. Никетић 9.6.2015.
- Stachys recta* L. Србија, Азбуковица Сокоград М. Никетић 9.6.2015.
- Stachys recta* L. Босна и Херцеговина, Романија Црвене стене М. Никетић, Г. Томовић, К. Јаковљевић, С. Ђуровић 5.7.2015.
- Stachys recta* L. Србија, Гучево Кам М. Никетић 9.6.2015.
- Stachys recta* L. Србија, Кокин Брод Марића поток, Клик М. Никетић, Г. Томовић 25.6.2015.
- Stachys recta* L. *rhodopaea* Македонија, Овче Поле Слан дол - Ушиште Г. Томовић 13.6.2015.
- Stachys subcrenata* Vis. Босна и Херцеговина, Динара Пролог - Ледена коса М. Никетић, Г. Томовић, К. Јаковљевић, С. Ђуровић 2.7.2015.
- Stachys recta* L. Србија, Велики Тмор М. Никетић, Г. Томовић 25.6.2015.
- Stachys subcrenata* Vis. Босна и Херцеговина, Црвањ Височица М. Никетић, Г. Томовић, К. Јаковљевић, С. Ђуровић 29.6.2015.
- Stachys zepcensis* Formánek Босна и Херцеговина, Криваја М. Никетић, Г. Томовић, К. Јаковљевић, С. Ђуровић 5.7.2015.
- Stachys zepcensis* Formánek Босна и Херцеговина, Жепче Храстушје М. Никетић, Г. Томовић, К. Јаковљевић, С. Ђуровић 5.7.2015.
- Stachys recta* L. Црна Гора, Кањон Таре М. Никетић 26.8.2015.
- Stachys anisochila* Vis. & Pančić Србија, Велика Бобија М. Никетић, Г. Томовић 4.8.2015.
- Stachys recta* L. Србија, Сланкамен М. Никетић 21.9.2015.
- Stachys anisochila* Vis. & Pančić Србија, Тара планина Вао М. Никетић 19.9.2015.
- Stachys recta* L. Србија, Гребен планина М. Никетић 3.9.2015.
- Stachys baldaccii* K. Malý Србија, Клисура Јерме М. Никетић 3.9.2015.
- Stachys baldaccii* K. Malý Црна Гора, Ропојана М. Никетић 27.8.2015.
- Stachys anisochila* Vis. & Pančić Црна Гора, Кањон Трешњице Горње Кошље М. Никетић, Г. Томовић 4.8.2015.
- Stachys recta* L. Словенија, Караванке Љубеш М. Никетић 21.7.2015.
- Stachys recta* L. Босна и Херцеговина, Власеница Клисура Студеног Јадра, Градина М. Никетић, Г. Томовић 30.7.2015.
- Stachys anisochila* Vis. & Pančić Србија, Соколац М. Никетић 28.7.2015.
- Stachys anisochila* Vis. & Pančić Србија, Кањон Милешевке М. Никетић 28.7.2015.
- Stachys anisochila* Vis. & Pančić Босна и Херцеговина, врело Мильацке М. Никетић 27.7.2015.

Stachys anisochila Vis. & Pančić Босна и Херцеговина, Прозор изнад Рамског језера М. Никетић 26.7.2015.

Stachys subcrenata Vis. Словенија, Куцељ М. Никетић 24.7.2015.

Stachys subcrenata Vis. Хрватска, Оштаријска врата М. Никетић 25.7.2015.

Stachys labiosa Bertol. Италија Passo di Ampezzo М. Никетић 23.7.2015.

Stachys recta L. Босна и Херцеговина, Клисуре Дрињаче М. Никетић, Г. Томовић 30.7.2015.

Stachys anisochila Vis. & Pančić Босна и Херцеговина, Клисуре Врбаса Звечајска клисуре М. Никетић 26.7.2015.

Stachys recta L. Србија, Кањон Милешевке Јеринина кула М. Никетић 28.7.2015.

Stachys labiosa Bertol. Италија Passo di Tremalzo изнад језера Гарда М. Никетић 22.7.2015.

Stachys subcrenata Vis. Хрватска, Клек М. Никетић 25.7.2015.

Stachys labiosa Bertol. Словенија, Трбовље М. Никетић 20.7.2015.

Подаци о сакупљеним примерцима унети су у базу података. Планирано је да се у следећим фазама истраживања ураде и морфометријске анализе.

Марјан Никетић

16 СКУП ГРУПЕ NECLIME

14 - 17. октобар 2015, Мадрид

У оквиру шеснаестог међународног скупа групе NECLIME (Neogene Climate Evolution in Eurasia) била је организована и посета Краљевској ботаничкој башти (Real Jardin Botanico) у Мадриду.

Краљевска башта је основана 1755. године и од самог почетка је била организована на принципима ботаничке таксономије и номенклатуре. Биљке су сађене плански и по одређеним правилима, а основни циљ изградње овакве баште није био само уживање у лепим цветовима, стаблима и фонтанама већ и едукација посетилаца, буђење интересовања за ботанику и првенствено промоција научних експедиција у егзотичне крајеве света.

Данас башта заузима осам хектара земљишта и у њој се узгаја преко 30.000 врста, од чега 1.500 припада дрвећу. Има два велика стакленика и три терасе на којима су биљке распоређене углавном по географској припадности и станишту.

Током обиласка имали смо прилику да видимо и једну веома интересантну врсту четинара – волемију (*Wollemia nobilis*).



Аутор текста у „Алеји хризантема”, где је приказано колико различитих боја цветова може да се добије укрштањем рзличитих форми ове врсте

Волемија је донедавно била позната само по фосилним остацима и сматрано се да представља изумрлу врсту која је на различитим географским подручјима живела од пре 90 до пре 2 милиона година. Међутим, 1994. у Аустралији је пронађена једна мала популација ових четинара, тако да су ботаничари на сопствено изненађење схватили да ова биљка и даље постоји. Због малог броја јединки и веома примитивних карактеристика волемија је проглашена за живи фосил.

Данас ботаничари узгајају волемију у вештачким условима и саднице се односе у различите ботаничке баште у свету, тако да је неколико њих добила и Краљевска башта у Мадриду, што је нама пружило јединствену прилику да боље осмотримо овај чувени четинар.

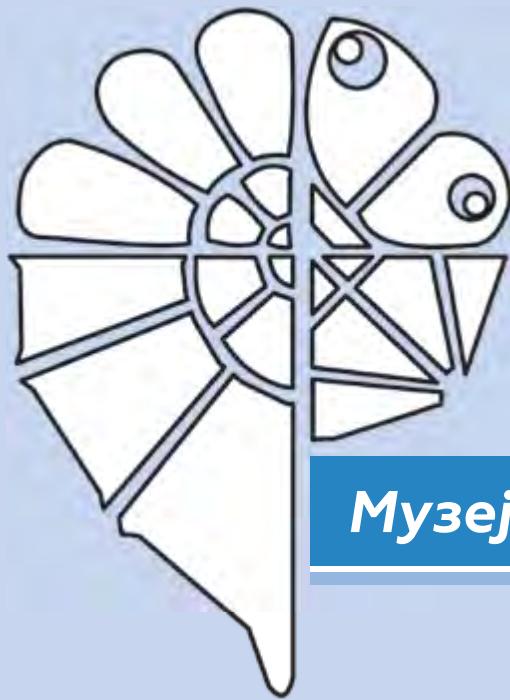
Волемија припада фамилији араукарија (*Araucariaceae*), и њено стабло може да достигне висину до 40 метара. Природна станишта су малобројна и налазе се у Аустралији.



Учесници међународне групе за проучавање неогеног климата NECLIME



Живи фосил – волемија (*Wollemia nobilis*), на табли су дати основни подаци о овој врсти, занимљивости везане за њено откриће 1994, као и опис пројекта о очувању ретких и угрожених врста којој припада и овај четинар. Дрво је ограђено и не сме му се прићи. Осетљиво је на додир и тешко се брани од штеточина (вируса, гљивица или инсеката).



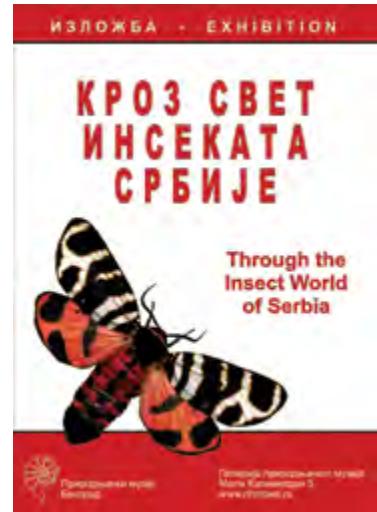
Музеј на изложби

**ИЗЛОЖБЕ У ГАЛЕРИЈИ
ПРИРОДЊАЧКОГ МУЗЕЈА
КРОЗ СВЕТ ИНСЕКАТА СРБИЈЕ**

Аутори изложбе: Александар
Стојановић, Мирослав Јовановић
28.5.2015- 4.11.2015.

Изложба је свечано отворена 28.5.2015. у 19 часова у Галерији Природњачког музеја на Калемегдану. На отварању су говорили директор Музеја Славко Спасић, коаутор Мирослав Јовановић и др Љиљана Протић, која је указала на обим, значај и јединственост изложбе и прогласила је отвореном.

На изложби је приказан свет инсеката Србије у обиму који до данас није јавно виђен код нас. Инсекти Србије су представљени са укупно 1723 врсте са преко 9400 препарираних инсеката који су смештени у 131 ентомолошку кутију. На изложби је приказана и 51 оригинална илustrација разних врста инсеката, 21 изложбени пано са 79 фотографија инсеката у природи и текстовима о свим групама инсеката који су били представљени.



Најавни постер за изложбу



Музеј на изложби

Изложба је имала неколико основних циљева. Први, да представи фасцинатну, готово бескрајну бројност и разноврсност инсеката Србије. Други, да укаже на значај инсеката у природи и прикаже неке основне чињенице из њиховог живота и тиме посетиоца уведе у њихов свет, који је за већину људи потпуно непознат. Трећи, да анимира публику да после погледане изложбе пожели да сазна нешто више о инсектима и бар донекле промени опште рас прострањено мишљење о њима као не баш омиљеним бићима.

При реализацији изложбе коришћен је ентомолошки материјал који је од стране аутора сакупљан и препариран у претходних 25 година.

Детаљ са отварања изложбе, директор Славко Спасић и др Љиљана Протић



Ентомолошка кутија, препарати богољке



Ентомолошка кутија, препарати лептира

Он је специјално за ову изложбу први пут одређен, уређен и изложен у свом пуном сјају и лепоти. Сви примерци разврстани су према редовима, фамилијама и врстама којима припадају. Савремена систематика инсеката послужила је само као основна структура редоследа представљања појединих група инсеката. Сваки примерак (односно група примерака) означен је посебном етикетом на којој се поред стручног назива врсте налази и народно име на српском и/или енглеском језику уколико постоји. На изложби су приказани сви инсекатски редови који су до данас утврђени у Србији. Најзаступљенији су, свакако, лептири са 47 ентомолошких кутија следе тврдокрилци са 37 и опнокрилци са 15 ентомолошких кутија, док су остале групе инсеката биле сразмерно мање заступљене.

Сведеним дизајном поставке и искључивањем мултимедијалних садржаја сва пажња посетилаца плански је била усмерена управо на експонате – препариране инсекте. Опште је позната чињеница да су инсекти углавном малих димензија, али посебним начинима ређања препарираних примерака



Изложба

и њихових група у различитим формама, успели смо да заинтересујемо публику да највећу пажњу на изложби посвети тим сићушним бићима. Можемо с правом рећи да је публика била пријатно изненађена и затечена бојама и облицима инсеката Србије. На сваких неколико корака могли су видети нешто ново и за њих необично.

За изложбу је посебно припремљен и штампан разноврстан материјал, који поред поменутих панона обухвата: позивнице, најавни плакат, информативни тројлист, банер на фасади Галерије и публикацију „Кроз свет инсеката Србије“ као саставног елемента изложбе.

Дизајн и припрему ентомолошких кутија, илустрације и фотографије, дизајн и графичку обраду штампаног материјала, технички пројекат поставке и реализацију изложбе урадили су Мирослав Јовановић и Александар Стојановић.

Стручни консултанти изложбе били су др Љиљана Протић, музејски саветник у пензији и проф. др Чедомир Марковић, редовни професор Шумарског факултета Универзитета у Београду.

Лектуру и коректуру текстова урадила је Јелена Лутров, а превод уводног текста на енглески језик Реймонд Дули. Организатор групних посета је била Драгица Стојић. Групне посете кроз изложбу су водили Миодраг Јовановић, Драгана Вучићевић и Александар Стојановић. Изложбу је финансијски подржало Министарство културе и информисања Републике Србије.

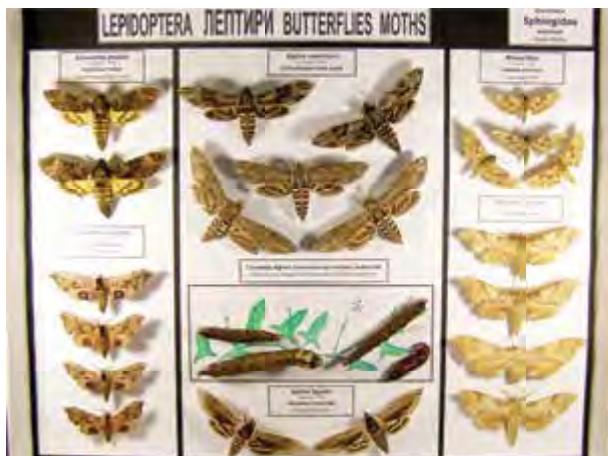
Током трајања изложбе за групне посете организовано је стручно



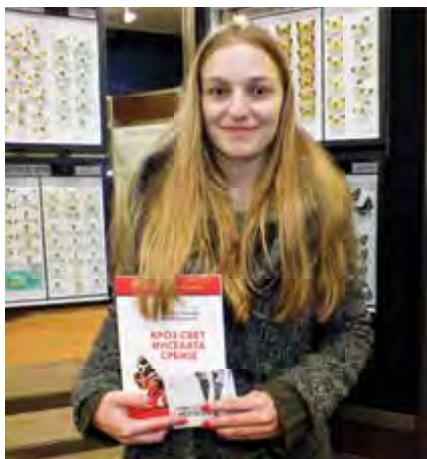
Ентомолошка кутија , препарирани гунделји



Ентомолошка кутија, Nymphalidae



Ентомолошка кутија, лептири



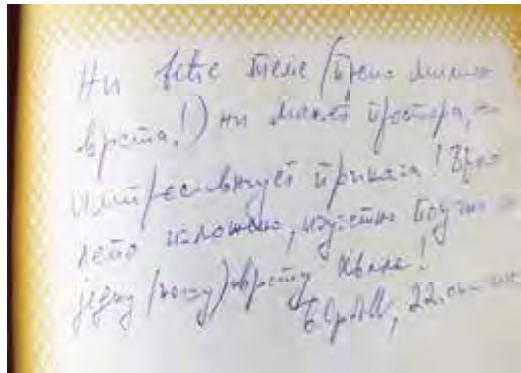
Емилија Радоњић из Параћина десотохиљадити посетилац на изложби



Драгана Вучићевић са учесницима радионице

вођење кроз изложбу. Пажња је посвећена и посетиоцима са инвалидитетом за које је организована бесплатна посета изложби и пригодно вођење кроз изложбу. Драгана Вучићевић, кустос педагог, организовала је за децу 15 радионица – „Чудесни свет инсеката“. Изложба је затворена 4. новембра 2015. у 18 часова.

Коментар посетилаца,
Књига утисака



Миодраг Јовановић са групом посетилаца

ДРАГУТИН ГОРЈАНОВИЋ - КРАМБЕРГЕР И КРАПИНСКИ ЧОВЕК

Аутор изложбе: Власта Крклец
09.11.2015-14.12.2015.

Гостујућа изложба „Драгутин Горјановић-Крамбергер и крапински прачовек“, организована је као вид међународне музејске сарадње Републике Хрватске и Републике Србије.

Изложба је посвећена популарном крапинском прачовеку који је живео у каменом добу пре 125 хиљада година, а фосилни налази су откривени 1899. године на Хушњаковом брду у Крапини. Током шестогодишњег теренског истраживања палеонтолог и геолог Драгутин Горјановић Крамбергер (1856-1936), на споменутом локалитету открио је и коштане остатке давно изумрлих животиња и артефакте у наслагама песка, глиновитим слојевима и пепелу.

Драгутин Горјановић-Крамбергер, познати хрватски геолог, палеонтолог и палеоантрополог, родио се 25. октобра 1856. године у Загребу, где је завршио четири разреда гимназије и део учитељске школе, а затим се као изванредан студент уписао на Свеучилиште у Цириху. Из Цириха је прешао у Минхен где је студирао палеонтологију. Био је студент код познатог европског палеонтолога Карла Цитела од којег је стекао



Драгутин
Prof. Dr. Karlo Goryanović Kramberger
изузетни геолог, доктор биологије, научник, археолог
јединствени првотворни научни радови о крапинском
човеку и палеонтологији

Драгутин Горјановић -
Крамбергер



Артефакти



Кост, лобања и доња вилица неандерталца

врхунско знање. Докторирао је 1879. године на Свеучилишту у Тубингену дисертацијом о фосилним рибама Карпата, и тај рад је исте године објављен у познатом часопису *Palaeontographica* у Каселу. Године 1891. именован је за директора Геолошко-палеонтолошког одељења Народног музеја у Загребу. До открића у Крапини бавио се разним подручјима геологије, палеонтологије и минералогије. Крамбергер је дошао у Крапину 23. августа 1899. године, први налаз који је Крамбергер пронашао био је људски зуб који га је дефинитивно уверио да се ради о станишту некадашњег човека. Из наведеног разлога започео је геолошка истраживања и детаљно проучавао нађени фосилни материјал. Прецизно је водио дневник о истраживањима, стратиграфском положају налаза, исцртавао је геолошке профиле и спровео прву инвентаризацију крапинске збирке. Важно је његово распознавање фрагментарних остатаака људског костура, као и тумачење морфолошке разноликости и различитих промена на костима. Горјановић је о значењу збирке крапинских неандерталца водио бројне расправе, консултовао се и размењивао мишљења с познатим стручњацима у свету. Написао је бројна научна дела и расправе о том важном открићу којим је стекао светску славу. Године 1906. објавио је прву монографију *Der Diluviale Mensch von Krapina in Kroatien*, најзначајнији и најопсежнији рад о крапинском прачовеку, објављеном у Висбадену. Након тога добио је златну ленту од цара и краља Фрање Јосипа II и титулу дворског саветника. Први је у свету употребио рендгенски апарат за анализу фосилних костију човека. Суделовао је на више научних скупова у Европи и дао значајан допринос



Публикације Драгутина Горјановића Крамбергера

хрватској и светској геолошкој науци. Био је неуморни музеалац, искусан стручњак и свестран научник, што доказује његова особеност и научни опус. Његов брижан рад уочљив је на самој збирци, библиотеци, делима, научним везама са стручњацима и установама у свету.

Публика је на изложби имала прилику да види мулаже који су урађени према оригиналним остацима крапинског прачовека: део лобање Ц - најпознатији фосилни налаз из Крапине, доње вилице и фрагменте кључне, надлактичне и бедране кости. Међу експонатима били су изложени и оригинални фосилни остаци стари преко 1.8 милијарди година: медведа, носорога и јелена. Посебно место и атракцију представљала је скулптура мајке са децом поред огњишта, урађене у природној величини, према оригиналним бронзаним фигурама које су постављене у парку Музеја у Крапини.

Процес развоја човека употребујен је мулажима каменог оруђа и пригодним илустрацијама из свакодневног живота: болести, трауме, обреди, одевање, које животиње је ловио и др.

Фilm који је пратио изложбу водио је посетиоце кроз ентеријер нове зграде Музеја крапинских неандерталца који је отворен 2010. године.

Свечаност отварања одржана је 9. новембра (понедељак) 2015. с почетком у 13 часова. Окупљенима су се обратили директор Музеја Славко Спасић, и аутор изложбе - директор Музеја хрватског загорја Власта Крkleц. На отварању изложбе бележи се велики број представника електронских и штампаних медија: РТС, Радио Београд, часопис „Планета”, РТВ Студио Б ... Информација о одржавању изложбе објављена је и на порталу Туристичког клуба Србије и редовно током трајања објављивана је у рубрици БГ Водич у



Током постављања изложбе



Детаљ са изложбе

оквиру Културног додатка „Политике“. Посећеност изложбе је испраћена бројем од 3088 посетилаца за само месец дана.

Публика је кроз изложбу сагледала колико је била развијена свест једног прачовека.

На многа непозната питања добила је одговор: како је прачовек обрађивао камен користећи га као алатку, како је изгледала њихова одећа и од чега је прављена, чиме се хранио, који су све обреди и веровања постојала, са каквим се све проблемима сусретао и др. Са музеолошког аспекта уверили смо се какви све видови презентација постоје, како осмислiti што едукативнији програм и занимљивије радионице за децу и одрасле. Колеге из Крапине су нам предочили на који начин је могуће уз улагања направити један атрактиван музеј који годишње привуче хиљаде посетилаца. Са научне тачке гледишта отворила нам се могућност за нове видове антрополошких истраживања и сарадње.

После гостовања изложби „Минерали Трепче“ и „Чаробни свет фосила“, ово је трећа по реду изложба као резултат успешне међународне музејске сарадње Републике Хрватске и Републике Србије, надам се да ће се наставити.

Сарадници на изложби су: Едуард Васиљевић, Јурица Сабол, и Биљана Митровић.

Техничка реализација: Синиша Лагиња, Сабестијан Барилар, Александар Стојановић и Мирослав Јовановић.

Прелом и припрему најавних постера и лифлета урадили Бора Милићевић и Пеђа Илић.

Биљана Митровић

ТРИ БОЈЕ ВИНА

Аутори: Александра Маран Стевановић
и Деса Ђорђевић Милутиновић

Човек и вино Геологија и вино

Галерија науке и техника САНУ Галерија Природњачког музеја
23.12.2015-1.3.2016 23.12.2015-1.3.2016

Изложба Три боје вина обухватила је две тематске целине – Човек и вино и Геологија и вино. Обе изложбе отворене су за јавност истог дана, 23. децембра 2015, прво Човек и вино у Галерији науке и технике САНУ, а потом и Геологија и вино у Галерији Природњачког музеја на Калемегдану. На свечаности поводом отварања изложби говорилу су академик Зоран Петровић, директор Галерије науке и технике САНУ, Мирјана Менковић, директор Етнографског музеја, Славко Спасић, директор Природњачког музеја, академик Видојко Јовић и аутори.



Детаљ са изложбе Човек и вино



Отварање изложбе
Човек и вино

Будући да је „винска тема“ интересантна и многима донекле позната, за ову прилику аутори изложбе потрудили су се да посетиоцима открију неке мање познате чињенице из света природе, виноградарства и винарства.

Уз одговарајуће илустрације и експонате, у оквиру целине Човек и вино (Галерија науке и технике САНУ) на популаран начин широј јавности представљен је хронолошки пут винове лозе и вина кроз простор и време као и занимљивости о сличностима и разликама представника дивље и питоме винове лозе, утицају квасаца и алкохолног врења на процес справљања вина, улози храста плутњака у чувању и „старењу“ вина, о винским обичајима и винској култури појединачних цивилизација.



На изложби Геологија и вино (Галерија Природњачког музеја) пажња публике усмерена је на тероар, посебно на геолошки и педолошки састав терена и њихов утицај на сорте винове лозе, грожђа и вина као финалног производа, као и на старе, произведене и увезене винске сорте које се гаје на подручју Србије.

Александра Маран

Отварање изложбе
Човек и вино



Геологија и вино отварање изложбе

ДР АРЧИБАЛД РАЈС, ПРИРОДЊАК

Аутор изложбе: Славко Спасић

14.5.2015-18.5.2015.

У оквиру манифестације „Музеји Србије, десет дана од 10 до 10“ и теме „Хероји културне баштине“, изложбом „Арчибалд Рајс – природњак“, Природњачки музеј је представио др Арчибалда Рајса, великог пријатеља српског народа и уједно великог љубитеља природе. Био је то својеврсни римејк истоимене изложбе коју је Природњачки музеј реализовао 1985. године.

После Првог светског рата Рајс је у слободно време радо одлазио у природу и пасионирано сакупљао примерке лептира и птица у околини Београда. Као добар пријатељ Петра Павловића, директора Музеја српске земље, Музеју је поклањао примерке инсеката и птица који се и данас пажљиво чувају у збиркама Природњачког музеја. Део тих Рајсових збирки ексклузивно је био изложен у периоду 14-18. маја 2015. у зеленом салону Галерије Природњачког музеја.

Изложбу је отворио Жан Лук Ош, заменик амбасадора Швајцарске у Србији.

Истога дана у 20 часова одржана је пројекција документарно-играног филма „Чујте Срби“ у продукцији Атос медија, на Великом равелину код Галерије Природњачког музеја на Калемегдану.

Документарно-играни филм „Чујте Срби“ снимљен је поводом стогодишњице доласка Арчибалда Рајса у Србију. У филму говори већи број саговорника-историчара, форензичара, социолога и других, састављајући сложени мозаик Рајсовог живота и рада.

Славко Спасић



Заменик амбасадора Швајцарске у Србији Жан Лук Ош изговара „Чујте Срби!“



Директор Природњачког музеја Славко Спасић
и заменик амбасадора Швајцарске у Србији Жан Лук Ос



Пројекција филма „Чујте Срби“



Детаљ са изложбе



Детаљ са изложбе

ИЗЛОЖБЕ ИЗВАН ГАЛЕРИЈСКОГ ПРОСТОРА ПРИРОДЊАЧКОГ МУЗЕЈА АЛЕРГЕНЕ БИЉКЕ

Аутор: Марко Несторовић, Мирослав Јовановић
Народни музеј Панчево, 15. јануар –
31. јануар 2015. | „Арт галерија“, Подгорица,
Република Црна Гора, 2.3 – 15.3.2015.



Народни музеј Панчево



Аутори изложбе

Актуелност и значај теме привукли су значајан број посетилаца на самом отварању изложбе. Били су присутни еминентни стручњаци, представници медија, невладиних организација, лекари, студенти, професори и ученици. Изложбу су отворили Оливија Сладојевић, кустос педагог и Вања Раденковић, менаџер за односе са јавношћу, а у име Природњачког музеја, публици се обратио др Марко Несторовић.

На изложби су путем постера, фотографија, хербаријумског материјала и узорака из природе на стручан али и популаран начин представљене биљке нашег окружења које изазивају алергију, која према подацима Светске здравствене организације у последњих тридесетак година представља све већи здравствени проблем становништва.



Детаљ са изложбе



Годишњак Природњачког музеја

Изложба је едукативног карактера, чији је циљ да се посетиоци обуче да самостално препознају ове биљке у свом окружењу. Иначе, представљене су алергене биљке које расту на подручју Србије.

У оквиру изложбе, 23. јануара 2015. године, приређена је трибина под називом „Алергене биљке - најчешће постављена питања“. На трибини су поред аутора изложбе учествовали прим. др Славица Ђурица, алерголог у Општој болници Панчево, др Мица Сарић Танасковић, директорка Завода за јавно здравље Панчево и представници Института за проучавање лековитог биља „Др Јосиф Панчић“. Трибина је била посвећена алергеним биљкама и алергијским инфекцијама, као и начину њихове превентивне или лечења. За посетиоце трибине организована је и чајанка на којој су стручњаци из Института за проучавање лековитог биља „Др Јосиф Панчић“ представили напитке и фитопрепарате који ублажавају алергијске реакције.

У оквиру пројекта „Изградња капацитета за интеграционе глобалне еколошке обавезе у области инвестиције/развојне одлуке“ започетог у мају 2014, финансираног од стране Глобалног фонда за животну средину, под координацијом Центра за одрживи развој (УНДП), Агенција за заштиту животне средине Црне Горе реализовала је бројне активности на развоју новог индикатора - Сезонска концентрација полена суспендованог у ваздуху.



Отварање изложбе
Ервин Спахић, директор
Агенције за животну средину.



Отварање изложбе



Детаљ са изложбе

Као део планираних активности поменутог пројекта, са циљем ближег упознавања грађана о значају мониторинга алергеног полена, дана 2. марта 2015. године, на увид јавности представљена је изложба „Алергене биљке”, Природњачког музеја из Београда у Галерији Арт у Подгорици.

На свечаном отварању изложбе говорили су Јелена Јањушевић, менаџерка Центра за одрживи развој (УНДП), др Марко Несторовић, виши кустос Природњачког музеја из Београда, Ервин Спахић, директор Агенције за заштиту животне средине Црне Горе.

Одржана је јавна трибина под називом „Алергене биљке – праћење и утицај на здравље”. Овом приликом, заинтересовани посетиоци су били у прилици да сазнају више о биљкама из нашег окружења које изазивају поленске алергије, њиховим морфолошким карактеристикама, начину препознавања, начину ширења, као и иновативним методама у лечењу тегоба изазваним поленском алергијом.

Марко Љ. Несторовић

НЕБЕСКИ ЛОВЦИ

Аутори: Марко Раковић и
Далиборка Станковић

Завичајни музеј, Петровац на Млави 23.9.2015-9.11.2015. | Музеј рударства и металургије Бор 13.11.2015-20.12.2015. | Народни музеј Аранђеловац, 24.12.2015-12.2015.

Птице грабљивице представљају симбол узвишености, спретности и брзине. Иако се налазе на врху ланца исхране, представљају једну од најугроженијих група птица не само код нас, већ широм света. Главни циљ изложбе „Небески ловци“ је да истакне значај птица грабљивица како у природи, тако и за човека - као највећу грабљивицу и на популаран начин упозна публику са свим врстама које се код нас гнезде или се селе преко територије наше земље.

На изложби је приказана 31 врста птица грабљивица, односно 43 експоната монтираних птица и један скелет. Сваки експонат обележен је етикетом са детаљним описом. Саму изложбу прати каталог и пет постера на којима су на научнопопуларан начин



Детаљ са изложбе „Небески ловци“

Годишњак Природњачког музеја

представљене адаптације карактеристичне за ову групу птица, фактори угрожавања, мере заштите и неке занимљивости.

Од првог излагања у 2010. у Галерији Природњачког музеја у Београду до 2015. изложба „Небески ловци“ је гостовала у десет Музеја широм Србије. Током 2015. изложба је у периоду од 23.9 до 9.11. гостовала у Завичајном музеју у Петровцу на Млави, од 13.11. до 20.12. у Музеју рударства и металургије и Бору и од 24.12.2015. до 20.1.2016. у Народном музеју у Аранђеловцу.



Коаутор изложбе „Небески ловци“
Далиборка Станковић на отварању
у Бору даје изјаву за медије



Публика на отварању изложбе „Небески ловци“ у Бору



Изложба у Аранђеловцу
Музеј на изложби



Бела кања на изложби у
Петровцу на Млави



Публика на отварању
изложбе у Петровцу на
Млави

ИЗЛОЖБА „СВЕДОЦИ ПРОШЛОСТИ“

Аутори: Зоран Марковић, Милош Миливојевић и Сања Алабурић
Замак културе Белимарковић Врњачка Бања, 25.8. 2015–9.11.2015.
Народни музеј Ужице,
10.11.2015–25.2.2016.

Изложбу је отворио Никола Гогић, директор музеја, а на отварању су говорили мр Љиљана Мандић, музејски саветник музеја у Ужицу, Милош Миливојевић и Зоран Марковић, аутори поставке.



Отварање изложбе у Ужицу



Изложбу у Врњачкој Бањису отвориле
Јелена Боровић Димић, управница Замка
културе и аутор Сања Алабурић

ДОДИРНИМО ПРИРОДУ

Аутори: Гордана Јовановић, Миодраг Јовановић, Драгана Ђурић
Народни музеј Панчево, 18.9.2015–
18.10.2015. | Народни музеј Крагујевац,
28.10.2015–30.11.2015. | Завичајни
музеј Књажевац, 2.12.2015–23.12.2015.

Прва поставка изложбе Додирнимо природу 2, била је 2010. године у Ђуприји. За пет година ова изложба је, изузимајући Београд, гостовала у још десет градова широм Србије.



Посетиоци на изложби у Панчеву

Основни задатак изложбе био је да културну јавност Србије покрене у правцу осмишљавања програма који ће бити прилагођени и особама са инвалидитетом и који ће им омогућити да равноправно учествују у културном животу. За ове пројекте је било неопходно Музеје и технички учинити доступним за све грађане: изградити приступне рампе, прилагодити просторе и витрине, обезбедити информације на брајевом писму или знаковном језику и сл. Са више или мање успеха велики број Музеја се потрудио да испуни ове захтеве.

Природњачки музеј је овом тактилном изложбом дао посебан допринос децентрализацији културе на нашим просторима и изазвао додатно интересовање јавности за његову едукативну и изложбену делатност. Тактилном изложбом Додирнимо природу, Природњачки музеј је међу првима код нас почeo да примењујe инклузивни излагачки приступ намењен свим посетиоцима.

Драгана Ђурић



Отварање изложбе у Крагујевцу; аутори Гордана Јовановић и Драгана Ђурић и Игор Ђуровић кустос археолог Народног музеја у Крагујевцу

Посетиоци на изложби у Књажевцу

СТАРО И НЕСТАЛО ВОЋЕ СРБИЈЕ

Аутор: Александра Савић
Народни музеј Топлице, Прокупље, 1.1.2015
–28.2.2015. | Музеј рударства и металургије Бор, 6.3.2015–6.4.2015. | Музеј Крајине, Неготин, 9.4.2015–15.5.2015. | Музеј Нар, Трстеник 20.5.2015–18.6.2015. | Замак културе Врњачка бања, 20.6.2015–3.8.2015.
Основна школа Гроцке, 5.1.2015–5.2.2015.
Музеј рудничко-таковског краја, Горњи Милановац, 25.8.2015–15.10.2015.

У сваком од локалних музеја приређена је и мала етнолошка поставка употребних предмета за коришћење воћа или воћних ракија (чутурице, корпе за воће, маказе, берилице, пастирске торбе итд). Такође, у сваком делу Србије где је изложба гостовала излагане су оне сорте воћа које су карактеритичне за тај крај (јабуке шуматовка и тимочанка у источној Србији, шљива ранка или пожегача у западној Србији итд). Изложба је приређена са циљем да се представи богатство и разноврсност великог броја сорти аутохтоног воћа наших простора које полако нестаје, а које је потребно истражити, забележити и сачувати од заборава. Ауторка је на овај начин имала за циљ да промовише руралну баштину Србије ради афирмације традиционалних вредности које су од значаја за нашу средину и њено памћење.

Аутор илустрација је Бора Милићевић, ликовни препаратор музеја, а графички дизајн изложбе радила је Снежана Рајковић, самостални дизајнер. Стручну рецензију изложбе урадиле су проф. др Евица Мратинић, и доц. др Милица Фотирић са Польопривредног факултета у Београду.



Аутор изложбе Александра Савић основцима школе „Алекса Шантић“ у Калуђерици (Гроцка) говори о значају воћа у исхрани



На отварању у Музеју у Бору са директорком Сузаном Мијић



Публика у Трстенику



И војци је било занимљиво у Горњем Милановцу

Изложба је имала велику посећеност и популарност код локалне публике, као и велико интересовање људи који у својим двориштима и имањима узгајају старе сорте воћа. Изложба је у Завичајном музеју Неготин била део манифестације „Ноћ музеја”, а у Врњачкој Бањи део музичке манифестације „Летњи музички фестивал”, који се одржавао цело лето. У Музеју рудничко-таковског краја приређене су бројне радионице за децу милановачких вртића, као и радионице за одрасле са међународним учешћем, гостију компаније Тетрапак, у оквиру које су гости осликавали чутурице и друге употребне предмете мотивима воћа.

Изложбу је током 2015. године на гостовањима видело око 18.000 посетилаца широм Србије, а улаз за посетиоце је био свуда бесплатан. Министарство културе и информисања Републике Србије је финансијски подржало гостовање изложбе у музејима широм Србије.

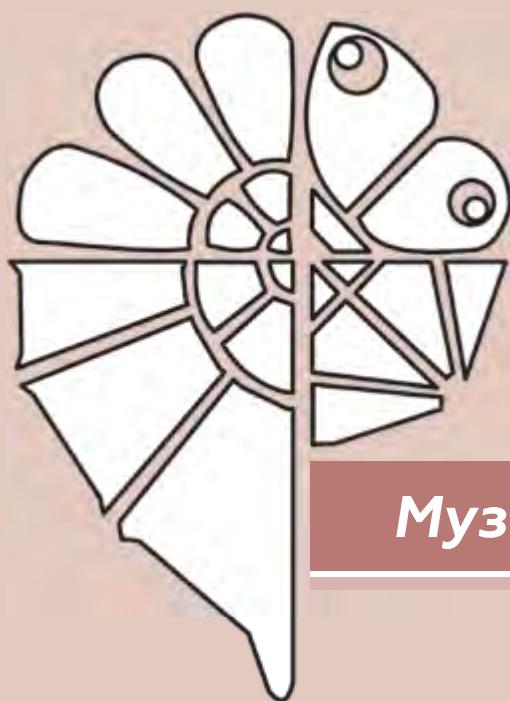
Александра Савић



Мilanovачки малишани на радионици у музеју у Горњем Милановцу



На отварању у Неготину



Музеј на папиру

МУЗЕЈСКИ САВЕТНИК

Александра МАРАН СТЕВАНОВИЋ, виши кустос, стекла је стручно звање музејски саветник 10. јуна 2015. године. У хабилитационом стручном раду „Заштита палеонтолошких објеката геонаслеђа Србије“ представљена је стратегија заштите покретних и непокретних палеонтолошких објеката на примеру збирки палеозојских и мезозојских бескичмењака Природњачког музеја у Београду, као и фосилоносних локалитета на којима је материјал из збирки сакупљен. Применом SWOT анализе (предности, слабости, шансе, претње), извршена је процена потенцијалних и конкретних ризика (фактори који угрожавају, нарушавају или доприносе деградацији објеката). На основу дугогодишњег искуства и праксе у области заштите геодиверзитета и објеката геонаслеђа, аутор је предложио методе, мере и активности превентивне и куративне заштите са циљем да се палеонтолошки објекти, као значајан сегмент геонаслеђа Србије, на одговарајући начин сачувају, презентују и промовишу.

Александра Маран Стевановић

ВИШИ КУСТОС

Ана ПАУНОВИЋ је стекла звање вишег кустоса стручним радом под називом „Историјско – таксономски приказ и ревизија Збирке змија (*reptilia: serpentes*) у Природњачком музеју у Београду“. Више о овом раду на страни 106.

КУСТОСИ

2. јуна 2015. године троје наших колега стекло је звање кустоса и то: Драгослав Радосављевић, Ранко Пејовић и Соња Срејић.

Драгослав РАДОСАВЉЕВИЋ је стекао звање кустоса презентујући хабилитациони рад „Ревизија хаплогиних паука (породице *Dysderidae*, *Filistatidae*, *Pholcidae*, *Segestriidae* i *Scytodidae*) у оквиру Опште збирке паука Природњачког музеја у Београду“. Више о овом раду на страни 106.

Ранко ПЕЈОВИЋ је својом темом „Представници граптолита у збирци палеозојских фосилних бескичмењака Природњачког музеја у Београду“ стекао звање кустоса. Његов хабилитациони рад представ-



Фузулинитски кречњак, један од најстаријих експоната – Димитрије Антула, 1903. година, околина Будве, Црна Гора.

ља резултат обраде дела збирке палеозојских бескичмењака, односно фосилизованих граптолита са локалитета у источној Србији.

Осим описа најзаступљенијих представника фосилизованих граптолита у збирци палеозојских бескичмењака, у овом раду су та-кође представљени и елементарни подаци о самој збирци, као и методе сакупљања, презервације и конзервације поменутих фосилизованих организама.

Соња СРЕЈИЋ је звање кустоса стекла одбраном стручног рада на тему „Особе са инвалидитетом и сметњама у развоју - посетиоци Природњачког музеја“. У раду је представила део свог десетогодишњег искуства у раду са особама са инвалидитетом и сметњама у развоју Више о овом раду на страни 108.

Ранко Пејовић
Татјана Милић Бабић

ИЗДВАЈАМО

ХАБИЛИТАЦИОНИ РАДОВИ

„ИСТОРИЈСКО – ТАКСОНОМСКИ ПРИКАЗ И РЕВИЗИЈА ЗБИРКЕ ЗМИЈА (REPTILIA: SERPENTES) У ПРИРОДЊАЧКОМ МУЗЕЈУ У БЕОГРАДУ“

У овом раду приказан је историјски развој збирке змија у Природњачком музеју у Београду на основу доступне литературе и података о њеном настанку као и променама током времена. Размотрене су и анализиране различите методе, поступци и технологије конзервације херпетолошког

материјала. Приказана је и методологија научне и таксономске обраде током ревизије материјала у збирци. Посебно су размотрени начини излагања експоната змија на изложбама.

Прегледом досадашње документације и праћењем модерних музеолошких трендова и начина рада, поред класичног увођења података у колекторске и инвентарске књиге, примењено је вођење и електронске базе података. У сарадњи са програмером, а према захтевима и налозима аутора овог рада, креiran је дизајн сегмента ИИСа Природњачког музеја за рад са подацима херпетолошких збирки, који је затим софтверски израђен тако да одговара захтевима и специфичностима збирке змија у Природњачком музеју. За смањење ризика од губитака података, или уништења неопходно је чувати и класичну и електронску документацију.

Током таксономске ревизије збирке извршено је усаглашавање постојећих података на етикетама са савременом номенклатуром па су промењени називи шест врста змија. У односу на ревизију из 1972. године где је забележено 16 врста змија, приликом ове ревизије тај број је порастао на 20 захваљујући прновама у збирци и подизањем статуса неких подврста на ниво врсте. Изменом начина етикетирања и израдом нове документације која се састоји од трајних етикета постављених изван посуда са раствором у који су урођени музејски предмети, побољшан је и олакшан рад са збирком змија.

Након примењеног дугогодишњег музеолошког искуства и знања при комплетној ревизији збирке, вредност претходно занемарене збирке змија је значајно порасла. Осим научног значаја у виду актуелног каталога врста са бројним пратећим подацима као резултатима научно – таксономске ревизије, повећао се и број примерака који су доведени у естетски прихватљиво стање за излагање и едукацију. Након наведених активности број змија које могу да се користе у изложбене сврхе је значајно увећан у односу на досадашњих 10 процената. Самим тим очекује се и пораст броја изложби на којима ће бити изложени ови гмизавци, јер је једна од основних намена музеја да његов фонд путем излагања буде доступан најширој јавности.

Из прегледа историје излагања може се закључити да су змије до сада биле релативно слабо заступљене на изложбама Природњачког музеја, а пошто су изузетно атрактивне требало би да их у будућности буде више. Услови за то створени су ревизијом и сређивањем збирке змија. На основу анализе изложбене делатности у којој су коришћене змије, вредност и атрактивност изложби се може подићи и неконвенционалним приступом излагању, путем излагања живих змија које су веома



Жива змија – контакт са публиком

атрактивне за публику. Сусрет са живим змијама оставља дубок траг у сваком човеку. Живе змије пружају сјајну прилику за едукацију свих старосних група. Након изложбе значајан број људи доносио је живе змије из околине Београда у Природњачки музеј, не желећи да их убију, већ да сазнају да ли су у питању отровнице и да их врате у природу одакле су и узете. Број таквих људи пре изложбе овог типа био је занемарљив.

Анализа параметара посећености, медијске заступљености и накнадних реаговања публике на изложбе змија потврдила је да је најбоље комбиновати течне, таксидермијске и живе примерке, као и фотографије, иако то до недавно није била уобичајена пракса, јер свака осветљава проблематику на свој начин. Змије саме по себи представљају „магнет“ за посетиоце свих профиле и узрасних нивоа због свог изгледа, начина живота, као и због разних веровања и сујеверја везаних за њих. О змијама просечан човек упркос савременој технологији, инернету и телевизији ипак веома мало зна, па је излагање оваквих експоната увек добро прихваћено и радо виђено.

Ана Пауновић

РЕВИЗИЈА ХАПЛОГИНИХ ПАУКА (ПОРОДИЦЕ DYSDERIDAE, FILISTATIDAE, PHOLCIDAE, SEGESTRIDAE И SCYTODIDAE) У ОКВИРУ ОПШТЕ ЗБИРКЕ ПАУКА ПРИРОДЊАЧКОГ МУЗЕЈА У БЕОГРАДУ

Општа збирка паука Природњачког музеја садржи 2578 инвентарских бројева са скоро 5000 примерака. У том смислу она не спада у веће збирке Природњачког музеја, али свакако представља једну од вреднијих јер је са своје 432 врсте једна од најобимнијих збирки паука Балканског полуострва.

Пауци представљају једну од старијих група зглавакара, чији фосили датирају још из девона. Широко су распрострањени у свету. Запосели су скоро целу планету Земљу изузев мора, океана и полове. Одређене врсте су чак пронашле начин како да живе у слаткој води. Већином су малих димензија (2 - 10 mm), али има и изузетно великих као што су неке тарантуле, које могу бити дугачке до 90 mm. Мужјаци су углавном мањих димензија и имају краћи животни век од женки.

Већина паука је искључиво карниворна. Многи су специјализовани за прављење мрежа за хватање плена, док неки активно лове свој плен. Претежно се хране инсектима и другим зглавкарима. У ређим случајевима, неке тропске врсте лове и ситније кичмењаке.

Према досадашњим подацима, описана је 45.321 врста паука, које су распоређене у 114 фамилија. На простору Србије је установљено присуство 618 врста паука, у оквиру 36 породица.

Први подаци о истраживању паука на простору Србије потичу с краја XIX века, у оквиру радова Спасојевића (1891). У наредним годинама, проучавања паука су вршили Chyser & Kulczynski (1894, 1897), Бресјанчева (1907) и други.

Међутим, први велики рад о пауцима под називом „Прави пауци у Србији“ објавио је Душан Стојићевић¹ (1929). У њему је описано 500 врста чији је број касније смањен на 432 врсте у оквиру 34 породице. Значајан допринос описивању фауне паука је имао и Kratochvíl (1934) који је објавио листу пећинских паука Југославије. Последњи значајан рад о бројности врста паука и њиховом рас-прострањењу на територији Србије су објавили Deltshev, Ćurčić & Blagoev (2003) у књизи „The Spiders Of Serbia“.

У овом хабилитационом раду обрађена је хаплогина група паука (Haplogynae) у оквиру Опште збирке паука у Природњачком музеју у Београду, коју је сакупио Душан Стојићевић. Хаплогини пауци су систематска група у рангу инфрапеда (*infraordo*). Одликују се низом специфичних морфо-анатомских карактера као што су присуство шест очију (у просеку пауци имају осам очију), закржљали педипалпи код мужјака и одсуство епигинума код полно зрелих женки. Услед слабо развијених полних органа, ова група се сматра „примитивном“.

Материјал је таксономски одређен 1929. године од стране Душана Стојићевића, а последњи пут је инвентарисан 1965. године од стране Велике Томић². Ови пауци су сакупљени у периоду од 1903. до 1923. године од стране особља Музеја Српске Земље (тадашње име Природњачког музеја) и пријатеља те установе. Осим Душана Стојићевића, као главног колектора и детерминатора, у сакупљању су учествовали и Петар Павловић³; Добривоје Стојадиновић⁴; Владимира Брзаковића, подшумара из Рогота (Крагујевац); Радомира Најдановића, економа из Голупца; Никола Аврамовић, учитељ из Охрида; Миодраг Давидовић, коњички мајор; Живојин Стојадиновић, учитељ из Новог Села код Трстеника; Крста Поповић, учитељ из Студене испод Суве планине; Ђорђе Цветковић, професор и Јордан Петровић, директор гимназије у Новом Пазару.



Примерак хаплогиног паука у оквиру збирке паука. Мужјак *Hoplopholcus forskali* (Thorell, 1871) у флајону испуњеном 75% алкохолом са глицерином (инв. бр. 397)



-
- 1 Професор у Првој београдској гимназији. Кустос зоолог од 1903. од 1926. до 1937. директор Музеја.
 - 2 Стручни сарадник у Музеју од 1953. до 1963.
 - 3 Професор на Великој школи. Од 1901. до 1926. управник Музеја а након одласка у пензију добровољни кустос у Музеју до 1931.
 - 4 Препаратор у Музеју од 1908. до 1941. Опширније о д. Стојадиновићу погледати Годишњак 2014.

Приликом прегледања документације збирке паука колекторска књига није пронађена. Постоји само инвентарска књига коју је Велика Томић попунила знатно касније (1965. године) на основу података са етикета у збирци. То указује на потребу поседовања неколико копија документације, по могућству на различитим местима, што је са развојем савремених технологија у знатној мери олакшано. На сваких десет до двадесет година је потребно вршити ревизије збирки јер се тако врши не само ближи увид у комплетно стање збирке, већ се и осавремењује документација у складу са променама у таксономији.

Драгослав Радосављевић

ОСОБЕ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ И СМЕТЊАМА У РАЗВОЈУ – ПОСЕТИОЦИ ПРИРОДЊАЧКОГ МУЗЕЈА



Најавни плакат продајне изложбе

Аутори изложбене поставке Гордана Јовановић, Миодраг Јовановић и Александар Влајић конципирали су поставку тако да сви експонати буду доступни особама са инвалидитетом. Експонати су постављени изван витрина, а етикете су, осим стандардног начина, биле исписане и Брајевим писмом за слепе и слабовиде. Од тог времена, кустоси Природњачког музеја - аутори изложби, труде се да за сваку од изложби издвоје и експонате за слепе и слабовиде особе који се излажу у отвореном делу са пратећим натписом на Брајевом писму.

Први кораци

12. септембра 2005. године, Градски завод за заштиту споменика културе поставио је рампу за прилаз корисницима инвалидских колица са леве стране Галерије Природњачког музеја на Калемегдану уз јасно постављену ознаку. Осим тога направљена је и дрвена рампа за прелаз са стазе у унутрашњост Галерије, као и рампа за улазак у изложбени простор.

Прва тактилна изложба

3. децембра 2005. године, изложбом „Додирнимо природу“ Природњачки музеј је отворио врата Галерије на Калемегдану особама које до тада нису биле чести посетиоци - особама са инвалидитетом. Ова тактилна изложба наменски је урађена за њих иако је много посетилаца било и изван ове циљне популације. Аутори изложбене поставке Гордана Јовановић, Миодраг Јовановић и Александар Влајић конципирали су поставку тако да сви експонати буду доступни особама са инвалидитетом. Експонати су постављени изван витрина, а етикете су, осим стандардног начина, биле исписане и Брајевим писмом за слепе и слабовиде. Од тог времена, кустоси Природњачког музеја - аутори изложби, труде се да за сваку од изложби издвоје и експонате за слепе и слабовиде особе који се излажу у отвореном делу са пратећим натписом на Брајевом писму.

Радионице

Једна од реализованих активности са децом са сметњама у развоју је и „Хуманитарна продајна изложба радова деце из ОШ „Бошко Буха“.

Са ОШ „Бошко Буха“ која образује децу са сметњама у развоју, Соња Срејић има врло успешну дугогодишњу сарадњу и велики број реализованих радионица. Једну од таквих радионица осмислила је и организовала 2012. године у оквиру изложбе „б ногу“, аутора Милоша Јовића (Галерија Природњачког музеја). Деца из ове циљне групе, често веома талентована за цртање, бојење, моделирање, имала су вишедневну радионицу чији је циљ био упознавање инсеката и отклањања страха од тих „чудних“ створења.

Као материјал за радионицу коришћен је шљунак са плаже, поломљене керамичке плочице, празне лименке, љуске од јаја, металне клипсе за минђуше, металне подлоге за прстење, затим фломастери и акрилне боје, лакови, бакарна жица и још много тога. Направљено је 329 готових примерака: минђуше, прстење, огрлице, брошеви, рајфови за косу, модели инсеката, мозаици и зидни часовници.

Радионица је завршена Хуманитарном продајном изложбом дечјих радова са мотивима инсеката и трајала је од 4. маја 2012. године до 10. јануара 2013. године. Сав приход прослеђен је школи „Бошко Буха“ за опремање кабинета за ликовну наставу.

Схвативши значај рада и нашу одговорност према особама са инвалидитетом као и њихов доживљај прве посете природњачкој изложби прилагођеној првенствено њима, у последњих 10-ак година увели смо редовне садржаје за ове посетиоце. Трудимо се да им правилно приступимо и омогућимо да постану равноправни корисници културних садржаја Музеја, а Соња Срејић је, као главни покретач оваквих активности, задужена од стране Музеја за рад са особама са инвалидитетом и сметњама у развоју.



Ученици ОШ „Бошко Буха“
на радионици



Једна од креативних фаза рада са шљунком – будући комади накита

Соња Срејић
Татјана Милић Бабић

НАУЧНИ И СТРУЧНИ СКУПОВИ

МЕЂУНАРОДНИ НАУЧНИ ГЕОЛОШКИ СКУП „СТОГОДИШЊИЦА РОЂЕЊА АКАДЕМКИЊЕ VANDE KOCHANSKY – DAVIDE“

Од 9–11. априла 2015. године у Загребу (Хрватска) одржан је Међународни научни геолошки скуп под називом „Стогодишњица рођења академкиње Vande Kochansky – Davide“. Гордана Јовановић је усменим излагањем представила резултате најновијих проучавања фосилне врсте *Fissidentalium badense* („*Fissidentalium badense* (Partsh in Hörnes, 1856) из баденских седимената јужног и југозападног обода Панонског басена (централни Пареатетис)“), а истраживања су рађена у сарадњи са Маријом Бошњак из Хрватског природословног музеја у Загребу. Више о овој теми погледајте на странама 26 и 59.

Гордана Јовановић
Татјана Милић Бабић

XV ГЕНЕРАЛНИ САСТАНАК EURING-а (European Union for Bird Ringing)

Далиборка Станковић је у периоду од 22. до 25.9.2015. испред Центра за маркирање животиња присуствовала XV Генералном састанку EURING-а (European Union for Bird Ringing), који се одржао у Сан Себастијану, у Шпанији, у организацији Баскијске прстеновачке Централе.



Учесници Генералног састанка EURING-а
(други ред, прва са десне стране – Далиборка Станковић)

EURING састанци се организују сваке друге године. Циљ окупљања је размена искуства између Националних центара, усаглашавање номенклатуре и кодова, те олакшавање рада и комуникације између Централа ради што боље и ефикасније размене података о поновним налазима птица.

Далиборка Станковић

10th ROMANIAN SYMPOSIUM ON PALEONTOLOGY

Одржан у периоду од 16 – 17. октобра 2015. у румунском граду Клуж – Напока (Cluj – Napoka), а организатор је Румунско палеонтолошко друштво и Одсек за геологију Универзитета Бабеш-Больјај (Babeş-Bolyai University).

Зоран Марковић се на овом скупу представио коауторским радом под називом „Rodent assemblages from the Eocene - Oligocene interval of Serbia”.

Татјана Милић Бабић

КОНФЕРЕНЦИЈА „УСЛУГА ПО МЕРИ КОРИСНИКА 21. ВЕКА: ПРИМЕНА ИКТ У БИБЛИОТЕКАМА“

Организацијом конференције Библиотеке града Београда „Услуга по мери корисника 21. века: примена информационо-комуникационих технологија у библиотекама”, на једном месту окупили су се библиотечко-информациони стручњаци и ИКТ професионалци.

Основни циљ конференције био је да се укаже на могућу употребу доступних технологија и производа на основу којих је могуће пружање додатних услуга корисницима библиотека уз максималну рационализацију коришћења постојећих и заједничког планирања будућих ресурса.



Почетак конференције

Конференција је одржана у Београду, 10. и 11. децембра 2015. године, а своје место у њеном раду нашло је укупно 135 учесника из осам држава.

Анита Радета

16th NECLIME MEETING (NEOGENE CLIMATE EVOLUTION IN EURASIA)

Деса Ђорђевић Милутиновић је присуствовала међународном скупу 16th NECLIME Meeting (Neogene Climate Evolution in Eurasia), који се одржавао од 14. до 17. октобра 2015. у Мадриду. На скупу је презентовала нове податке о фосилним остацима миоценских лотоса: „Early Miocene *Nelumbo* from Berane Basin in Montenegro. Fossilized leaves, roots and rhizomes“ који се налазе у Природњачком музеју у Београду. Више о овоме на страни 73.

VI РЕГИОНАЛНИ МУЗЕЈСКИ СУСРЕТИ СОЦИЈАЛНА ИНКЛУЗИЈА И САВРЕМЕНИ МУЗЕЈ Музеј савремене умјетности Републике Српске Бањалука, 5 – 8. новембар 2015. године

Регионална алијанса ICOM SEE и Национални комитет ICOM БиХ, у сарадњи са Музејом савремене умјетности Републике Српске, организовао је VI Регионалне музејске сусрете на тему „**Социјална инклузија и савремени музеј**“.

Регионални музејски сусрети су отворени изложбом под називном „**Простор, облик, додир**“ коју је Музеј савремене умјетности Републике Српске приредио у сарадњи са Тифлолошким музејом из Загреба.

Програм тродневне конференције обухватио је 24 стручна предавања и презентације музејских професионалаца из бројних музејских институција



Славко Спасић, директор Природњачког музеја у Београду, представио инклузивни рад у Природњачком музеју у Београду

југоисточне Европе, међу којима је Славко Спасић представио инклузивни рад у Природњачком музеју у Београду.

Посебни гости конференције су били угледни професори из Италије, проф. др Роберто Занкан из UNESCO Венеција и проф. др Гвидо Инћерти са Универзитета у Ферари.

Регионални музејски сусрети су били јединствена прилика да музејски стручњаци из региона прошире знања везана за социјалну инклузију и улогу музеја у савременом друштву, односно размене искуства и укажу на начине на које се музеји у региону баве овом проблематиком.

Славко Спасић

СЕМИНАРИ

МУЗЕЈ И КОМУНИКАЦИЈА

У организацији Националног комитета ICOM Србија одржан је семинар у Новом Саду, од 2–4. новембра 2015, у Спомен – збирци Павла Бељанског и у Галерији Матице српске.

Реализован је као интензивни, интерактивни програм за стицање специјалистичких знања према европским стандардима, која су у целини применљива у локалним условима, а са циљем унапређења комуникације и према различитим јавностима, али и унутар самог музеја.

Била је то прилика да се сагледају могући модели умрежавања, обликовања имиџа, унапређења коришћења друштвених мрежа и иновирања програма на основу примера добре праксе, као и да се сазна како медији и публика виде музеј, односно шта од музеја очекују у светлу нових услова комуникације.

Ураду семинара, а испред Природњачког музеја, учествовале су Александра Савић и Анита Радета.

Анита Радета



Учесници скупа испред Спомен – збирке Павла Бељанског

Музеј на папиру



Рад на скупу,
Галерија Матице српске



Позната још пре 4000 година као течна, чоколада је добила облик табле пре око 150 година (Фото: <https://pixabay.com/free-images>)

О ЧОКОЛАДИ НА СНОСО LOVE FESTU – и

Поводом Дана залубљених, 14. фебруара, Деса Ђорђевић Милутиновић је одржала предавање под називом „Прича о чоколади“.

Предавање је пратило изложбу „Црно и бело, прича о чоколади“, а све се дешавало у простору Supermarket Concept Store (Београд, Вишњићева 8). Посетиоци су могли да уживају у 30 минутном маштовитом путовању кроз свет чоколаде почев од „пића богова“ (чоколатл) и Мајанског односно Астечког царства, преко доласка ове посластице у Европу па све до појаве прве чоколаде у Србији.

КАКО ЈЕ ПЛАНЕТА ПОСТАЛА ЗЕЛЕНА

Предавање о еволуцији копненог живота на Земљи – „Како је Планета постала зелена“, одржано је 26. марта 2015. године на Биолошком факултету Универзитета у Београду. Предавач је била Деса Ђорђевић Милутиновић, а публику су чинили чланови истраживачког друштва „Јосиф Панчић“.

На предавању је студентима приказана и реконструкција циновске гљиве *Prototaxites* sp. коју су на основу научних података урадиле наше колеге из Музеја, Борис Иванчевић кустос миколог и Бора Милићевић, илустратор.



Prototaxites sp. циновска гљива висока око 5 метара, која је пре 400 милиона година насељавала приобална океанска станишта.

19. МЕЂУНАРОДНА НОЋ СЛЕПИХ МИШЕВА

12. септембра 2015. године, у оквиру 19. међународне ноћи слепих мишева, у Галерији Природњачког музеја одржано је неколико предавања, једна трибина и упознавање посетиоца са слепим мишевима (уживо).

Један од предавача била је и Јелена Јовановић са темом „Кратак извештај о контактима људи и слепих мишева током 2015. у Београду и Србији“.

Аутор текстова о предавањима:
Татјана Милић Бабић



„Магија“ 19. међународне ноћи слепих мишева: „ако ме погледаш кроз крило слепог миша...“ (преузето са фејсбук странице Музеја: <https://www.facebook.com/prirodnjacki/photos/pbc.825908554196018/825906034196270/?type=3&theater>)

ТРИБИНЕ

2014

АЛЕРГЕНЕ БИЉКЕ У НАШОЈ ОКОЛИНИ

Савремени свет велику пажњу посвећује особама које пате од поленских алергија, како би им се помогло током периода цветања алергених биљака. У том периоду особе оsetљive на поленске алергије врло често су спречене за рад што представља велики социоекономски проблем нарочито са аспекта тржишта радне снаге. Да би се поменутим особама олакшао пролаз кроз тај део године, у свету се сарадњом ботаничара,

Музеј на папиру



Трибина „Алергене биљке у нашој околини“

фармацеута, метеоролога и лекара алерголога спроводе бројне превентивне мере, едукативне манифестације, а штампају се и бројни информативни билтени.

Тим поводом, у четвртак 5. јуна 2014. године, на Светски дан заштите животне средине, у оквиру пратећег програма изложбе „Моменти природе”, у Дому омладине Београда одржана је трибина под називом „Алергене биљке у нашој околини”. На трибини су учествовали ученици Секције за заштиту животне средине Фармацеутско-физиотерапеутске школе и њихови гости стручњаци – ботаничари, аеропалеинолози и алерголози. Марко Несторовић одржао је предавање „Алергене биљке – биолошки аспект”, а Мирјана Митровић, аеропалеинолог Агенције за заштиту животне средине, имала је предавање „Праћење алергеног полена у државној мрежи”.



Део учесника трибине

Ученици су, на трибини, представили резултате истраживања о распросрањености и бројности алергених биљака које расту на територији њихове школе, затим је објашњен историјски ток схватљања поленских алергија од најстаријих времена до данас, биолошке особине полена, предуслови за алергеност биљака, емисија полена, подела алергених биљака и њихова сезонска динамика цветања на подручју Србије, као и календар ових биљака. Посетиоци су имали прилике и да сазнају нешто више о ученичко-истраживачком пројекту у развоју „Алергене врсте биљака у нашој околини”.

Марко Несторовић

ОПАСНИ ТРОУГАО: АМБРОЗИЈА, ЧОВЕК, ГЛОБАЛНЕ КЛИМАТСКЕ ПРОМЕНЕ

У Дому омладине Београда, 18.9.2014. године, у сарадњи са Фармацеутско-физиотерапеутском школом, Марко Несторовић, виши кустос музеја, одржао је трибину под насловом „Опасни троугао: Амброзија, Човек, Глобалне климатске промене”.



Трибина у сарадњи са
Фармацеутско-физио-терапеутском школом



Детаљ са трибине „Опасни троугао:
амброзија, човек, глобалне климатске
промене“. На слици: Марко Несторовић

Циљ трибине било је указивање на: механизме адаптације амброзије; начине и интензитет ширења, угроженост урбаних, руралних и природних подручја амброзијом; значај и потребу организованог масовног уништавања амброзије; популаризацију борбе против амброзије и значај учешћајавности и медија у акцијама сузбијања амброзије; проблеме и потребе едукације у циљу сузбијања амброзије; препознавање амброзије у различитим фенофазама; промене морфолошких карактеристика амброзије; значај мапирања амброзије на терену; методе и начине сузбијања амброзије; правилно предвиђање механичких и хемијских мера сузбијања амброзије.

Модератор трибине била је професорка школе мр фарм. спец. Смиљана Соларов.

Марко Несторовић

2015



Народни музеј Панчево: изложба и
трибина о алергеним биљкама
Музеј на папиру

ТРИБИНА „АЛЕРГЕНЕ БИЉКЕ – НАЈЧЕШЋЕ ПОСТАВЉАНА ПИТАЊА“

У оквиру изложбе „Алергене биљке“, која је представљена на увид јавности у Народном музеју Панчево, у петак, 23. јануара 2015. године, приређена је трибина под називом „Алергене биљке - најчешће постављена питања“.

На трибини су учествовали аутори изложбе Марко Несторовић и Мирослав Јовановић, затим прим. др Славица Ђурица, алерголог Опште болнице Панчево, др Мица Сарић Танасковић,



Детаљ са трибине: публика

директорка Завода за јавно здравље Панчево, и представници Института за проучавање лековитог биља „Др Јосиф Панчић”.

Трибина је била посвећена алергеним биљкама и алергијским инфекцијама, као и начину њихове превентивне или лечења. За посетиоце трибине организована је и чајанка на којој су стручњаци из Института за лековито биље „Др Јосиф Панчић” представили напитке и фитопрепарate који ублажавају алергијске реакције.

др Марко Несторовић
Мирослав Јовановић

НАУЧНИ И СТРУЧНИ ПРОЈЕКТИ

ЕВОЛУЦИЈА УНУТАР ИЗОЛОВАНИХ ЕКОСИСТЕМА: НЕОГЕН ЈЕЗЕРСКОГ СИСТЕМА НА ТЕРИТОРИЈИ СРБИЈЕ

На основу планираних активности у оквиру пројекта „Еволуција унутар изолованих екосистема: Неоген језерског система на територији Србије”, а на коме су носиоци послова Природњачки музеј Београд и Природњачки музеј из Беча, извршени су сви пројектни задаци за 2015. годину.

Екипа Природњачког музеја у саставу Зоран Марковић и Милош Миливојевић, током 2015. године боравили су на готово свим локалитетима неогене старости битним за овај Пројекат (Горња Сибница, Парагово, Краљево и Сланци) и вршили неопходна узорковања, ископавања, анализе и друге теренске радње на основу којих ће се доћи до нових података, закључака и примерака за музејске Збирке. На терену је укупно проведен 21 дан. Већи део седимента испран је на терену, у близини локалитета. Остатак је пренесен у Музеј ради даље обраде. Лабораторијска анализа фосилних остатака је у



Идентификован материјал у Збирци
ситних терцијарних сисара



Материјал издвојен из седимента
пред идентификације и уношења у
Збирку

току и врши се паралелно у Природњачком музеју у Београду (кичмењаци) и Природњачком музеју у Бечу (бескичмењаци).

Акценат рада на Пројекту током 2015. године дат је налазима из Горње Сибнице због завршетка монографије о овом реперном (лито-, палео-стратиграфском) налазишту у светским размерама. На писању различитих поглавља ове, како за науку тако и за музеологију веома значајне публикације, ангажовано је 14 домаћих и страних аутора. Публиковање је предвиђено у првој половини 2016. године. Такође, у оквиру међународне сарадње са Одсеком за геологију и палеонтологију, Комениус универзитета у Братислави (Словачка), остварена је планирана активност ангажовања студената на пројектним задацима. Студент завршне године на Одсеку за палеонтологију Комениус универзитета у Братислави, Власта Петрович, боравила је и радила у Природњачком музеју (током јула и августа 2015. године) на издавању, прегледу и сортирању материјала из седимената прикупљених са локалитета неогенске старости.

Комплетни резултати досадашњих активности на Пројекту биће објављени у Годишњаку Природњачког музеја у Београду.

Део средстава Пројекта искоришћен је за набавку нових сита, пумпе, одржавање теренског возила и ситније лабораторијске опреме.

Резултати рада на пројектним задацима у току 2015. године:

Рад на терену			Идентификација и музеолошка обрада
Локалитет	Време борав- ка (дана)	Количина седимента	Број пронађених остатаца
Горња Сибница	14	1500 кг	500 зуба, преко 1200 остеолошких остатаца
Парагово	3	420 кг	6 зупе нове врсте, око 100 осталих стеолошких остатаца
Краљево (мост)	1	40 кг	У обради (Природњачки музеј у Бечу)
Сланци	3	80 кг	27 зуба, преко 200 осталих стеолошких остатаца

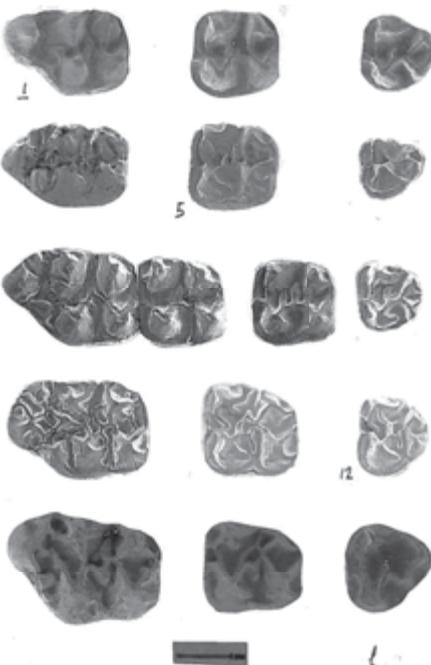
Зоран Марковић

ПАЛЕОГЕН – ИСТРАЖИВАЊЕ НАЈСТАРИЈИХ СИСАРА БАЛКАНА

На основу планираних активности у оквиру пројекта „Палеоген – истраживање најстаријих сисара Балкана”, а на коме су носиоци послова Природњачки музеј Београд и Геолошки факултет Утрехтског универзитета (Холандија), извршени су сви проектни задаци за 2015. годину.

Екипа Природњачког музеја у саставу Зоран Марковић и Милош Милivoјевић, током 2015. године боравила је на локалитетима палеогене старости: Звонце, Раљин и Нашушковица (старост од пре око 55 до 28 милиона година).

Фосилни материјал са свих наведених локалитета је адекватно конзервиран и музеолошки обрађен након компаративних анализа и идентификације која се изводи паралелно у лабораторијама Природњачког музеја у Београду и Геолошког факултета Утрехтског универзитета. Улабораторији Универзитета у Утрехту урађене су СЕМ (скенирајући елек-



Део пронађеног, идентификованих и музеолошки обрађеног материјала са палеогених локалитета у Србији - СЕМ фотографија (зуби најстаријег представника рода *Melissiodon* на свету)



Допуњена Збирка
палеогених ситних сисара

тронски микроскоп) фотографије најважнијих налаза. Презентација резултата до половине 2014. године (Торино) под називом Rodent assemblages from Serbia around the "Grande Coupure" - W. Wessels, H. de Bruijn and Z. Marković, доступна је на интернету (Researchgate, Zoran Marković ili Willma Wessels). Све трошкове обраде материјала у Холандији као и боравак целокупне екипе у Србији (др Ханс де Брајн и др Вилма Веселс – септембар 2015) сносила је Фондација „Ханс де Брајн“ и Геолошки факултет Утрехтског универзитета.

Део средстава Пројекта искоришћен је за израду дворишног ормана за смештај опреме и материјала, посуда, алата, одржавање тerenског возила и ситније лабораторијске опреме.

Теренска активност ће се наставити и током 2016. године, како на поменутим тако и на новим, потенцијално интересантним локалитетима.

Резултати рада на пројектним задацима у току 2015. године:

Рад на терену			Идентификација и музеолошка обрада
Локалитет	Време боравка (дани)	Количина седимента	Број пронађених остатака
Звонце	8	650 kg	Око 250 остеолошких остатака различитих врста кичмењака
Звонце и Нашушковица	2	200 kg + 20 kg	Око 100 + 50 остеолошких остатака кичмењака
Раљин и Звонце	30	2000 kg + 1000 kg	Материјал је у обради, делом у Утрехту делом у Београду

Зоран Марковић

АТЛАС ВИЛИНСКИХ КОЊИЦА

Пројекат Атлас вилинских коњица Балканског полуострва базиран је на вишегодишњем сакупљању података о инсектима реда Одоната на Балканском полуострву. Пројекат се реализује кроз сакупљање података у природи, објављених података и података са етикета примерака који се чувају у бројним европским музејима, сродним институцијама и приватним колекцијама. Велика количина података је још скривена одочијујавностијер су многе старе збирке недовољно музеолошки обрађене и пратеће публикације врло често не постоје.

Током 2015. године реализоване су две посете Природњачком музеју у Бечу (3-6.8. и 30.11-5.12), у којем се чува изузетно богата и значајна збирка Одоната. Збирка (између остalog) обухвата велики број примерака са подручја Балканског полуострва. У недостатку каталога збирке на нивоу

Музеј на папиру



Ентеријер зграде Природњачког музеја у Бечу (детаљ). Зграда је подигнута крајем XIX века, а Музеј је 10. августа 1889. године званично отворио цар Франц Јозеф.



Псић царице Марије Терезије. Супруг Марије Терезије, цар Франц I Стефан, откупио је тада најбогатије природњачке збирке на свету, 1750. године и направио први корак ка оснивању Музеја. После његове смрти, Марија Терезија је богату збирку поклонила држави.

врста и локација са којих материјал потиче, прва активност била је сужавање броја ентомолошких кутија у којима се потенцијално налазе примерци са Балкана. Потом је уследило физичко одвајање кутија и рад са одабраним ентомолошким материјалом.



Модел ларве вилинског коњица је део сталне поставке Музеја

Током посете прегледао сам више хиљада примерака. Део материјала сакупљен на Балканском полуострву је ревидиран; пописани су подаци са етикета; у случају погрешних идентификација урађена је реидентификација и израђене су нове етикете. Тако сакупљени подаци унети су у базу података. Имајући у виду импозантну величину збирке, са колегама из Природњачког музеја у Бечу договорен је наставак ревизије.

Поред посете збирци у Бечу, пратио сам и сакупљао нове публикације о вилинским коњицима Балкана, вршио идентификацију и попис података о вилинским коњицима Грчке доступних у виду репозиторијума фотографија у оквиру пројекта Ноје. Уз то, извршена је и музеолошка обрада материјала који је доспео у Природњачки музеј током 2015. године.

Текст и фотографије:
Милош Јовић

ПТИЦЕ ЗАПАДНОГ ПАЛЕАРТИКА

У оквиру овог међународног пројекта, који је финансирало Министарство културе и информисања Републике Србије, Марко Раковић је током 2015. године сарађивао са колегама из Дарвиновог природњачког музеја (Москва) и Кармањола природњачког музеја (Италија). Један од циљева пројекта било је и обогаћивање збирки београдског Природњачког музеја узорцима птица са подручја Кипра. Више детаља о овом пројекту потражите на стр. 60.

Татјана Милић Бабић

СТАЊЕ И АНАЛИЗА ПОПУЛАЦИЈА УШАТЕ ШЕВЕ (*Eremophila alpestris* L., 1758) У СРБИЈИ: ПРОБЛЕМИ ЗАШТИТЕ И СТЕПЕН УГРОЖЕНОСТИ

Пројекат који је финансирало Министарство пољопривреде и заштите животне средине Републике Србије, односно његова последња (трећа) фаза реализације, успешно је окончана. Истраживања, у којима је учествовао наш колега Марко Раковић, направила су паралелу између резултата из деведесетих година прошлог века и новијих истраживања (укључујући и 2015) уз посматрање шире слике распрострањености ушате шеве у оквирима Балканског подручја. Више информација о овој теми можете наћи на стр. 61.

Татјана Милић Бабић

ДИСТРИБУЦИЈА, ЕКОЛОШКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ И ТАКОНОМИЈА ПРЕДСТАВНИКА АГРЕГАТА *STACHUS RECTA* СА ПОДРУЧЈА ЦЕНТРАЛНОГ ДЕЛА БАЛКАНСКОГ ПОЛУОСТРВА

Министарство културе и информисања Републике Србије, а на предлог нашег Природњачког музеја, одобрило је почетна средства за реализацију овог трогодишњег међународног пројекта. Главни партнери у пројекту су др Марјан Никетић, у име Природњачког музеја у Београду (Србија) и мр Зоран Николов, виши кустос, у име Природнонаученог музеја у Скопљу (Македонија).

Почетна фаза прве године пројекта почела је провером хербарских примерака у збиркама београдског и скопског природњачког музеја као и Биолошког факултета у Скопљу. Даљи рад је настављен теренским истраживањем и прикупљањем материјала са подручја Србије, Црне Горе, Хрватске, Словеније, Италије и Републике Македоније. Како је напредовала даља реализација пројекта прочитајте на стр. 69.

Татјана Милић Бабић

ПУБЛИКОВАНИ РАДОВИ

2014

Maran Stevanović, A. (2014): Geoparkovi primer dobre prakse zaštite geodiverziteta: Geopark Ot Provans, Francuska/Geoparks, an example of good practice in geodiversity conservation: Geopark Haute-Provence, France. Zapisnici Srpskog geološkog društva za 2013. godinu, 121-134, Beograd.

Milovanović, D., **Maran, A.**, (2014): Geonasleđe u Srbiji/Geoheritage in Serbia. - [Zbornik radova Komisije Republike Srbije za saradnju sa UNESCO], 108-114.

Ristić Vakanjac, V., Stevanović Z., **Maran Stevanovic, A.**, Vaknjac, B., Čokorilo Ilić, M. (2014): An example of karst catchment delineation for prioritizing the protection of an intact natural area. - In ANDREO B., FRANCISCO CARRASCO F., DURAN J. J., JIMENEZ P., LA MOREAUX J. (Eds.) Hydrogeological and Environmental Investigations in Karst Systems, Springer-Verlag Berlin Heidelberg, 387-397.

2015

Buzurović, U. (2015): Lectotypification of *Goniolimon serbicum* Vis. - In: Clementi, M., Vukojičić, S., Lakušić, D., Kuzmanović, N. (eds.): Typification of the names published by Roberto de Visiani and Josif Pančić in *Plantae Serbicae Rariores aut Novae – Decas I.* - *Phytotaxa* **202(2)**: 126-130.

Buzurović, U., Bogdanović, S., **Niketić, M.**, Tomović, G. (2015): How many *Goniolimon* Boiss. (Plumbaginaceae) species do we have in Croatia? In: Bogdanović, S., Nejc, J. (eds.): 6th Balkan Botanical Congress, Book of abstracts, Rijeka Croatia, 53.

Buzurović, U., Jakovljević, K., **Niketić, M.**, Senić, T., Tomović, G. (2015): Genus *Armeria* Willd. (Plumbaginaceae) in Serbia based on two herbarium collections in Belgrade. - Bulletin of the Natural History Museum in Belgrade 8: 75-86.

Clementi, M., Vukojičić, S., Miola, **Niketić, M.** (2015): Typification and nomenclature of the names published in *Plantae Serbicae Rariores aut Novae – Decas III.* - *Phytotaxa* **252(2)**: 85-98.

Conti, F., **Niketić, M.**, Vukojičić, S., Siljak-Yakovlev, S., Barina, Z., Lakušić, D. (2015): A new species of *Reichardia* (Asteraceae, Cichorieae) from Albania and reevaluation of *R. macrophylla*. - *Phytotaxa* **236 (2)**: 121-134.

Djordjević Milutinović, D. (2015): A collection of carboniferous plants of Vrška čuka at the Natural History Museum in Belgrade. - Bulletin of the Natural History Museum in Belgrade 8: 21 – 48.

Djordjević Milutinović, D., Stevanović, B. and Ćulafić, G. 2015 Early Miocene Ne-lumbo from Berane Basin in Montenegro. Fossilized leaves, roots and rhizomes. 16th NECLIME Meeting Madrid, October 14–17, 2015. p.28.

Đurović, S., Jakovljević, K., **Buzurović, U.**, **Niketić, M.**, Mihailović, N., Tomović, G. (2015): Uptake of trace elements in three subspecies of *Silene parnassica* (Caryophyllaceae) growing on ophiolitic substrate in Greece and Serbia. In: Bogdanović, S., Nejc, J. (eds.): 6th Balkan Botanical Congress, Book of abstracts, Rijeka Croatia, 60-61.

Jakovljević, K., **Niketić, M.**, Lakušić, D., Vukojičić, S. (2015): Conservation status of some rare boreo-montane species in Serbia. - Bulletin of the Natural History Museum in Belgrade 8: 87-100.

Jakovljević, K., **Buzurović, U.**, Andrejić, G., Đurović, S., **Niketić, M.**, Mihailović, N., Tomović, G. (2015): Trace elements contents and accumulation in soils and plant species *Goniolimon tataricum* (L.) Boiss. (Plumbaginaceae) from the ultramafic and dolomitic substrates of the Central Balkans. - Carpathian Journal of Earth and Environmental Sciences **10(1)**: 147-160.

Jovanović, G., Bošnjak, M. (2015): *Fissidentalium badense* (Partsh in Hörnes, 1856) iz badenskih sedimenata južnog i jugozapadnog oboda Panonskog basena (centralni Pareatetis). Stogodišnjica rođenja akademkinje Vande Kochansky – Devide:2 Zagreb, Hrvatska, 09 – 11.04.2015, abstract.

Maran Stevanović A. (2015): Methodological guidelines for geoheritage site assessment: a proposal from Serbia. Geološki anali Balkanskoga poluostrva, 76: 105-113.

Maran Stevanović A., Rundić, Lj., Milovanović, D.(2015): Novelties in geoheritage conservation of Serbia/Nouveautés dans la conservasion du patrimoine géologique de la Serbie. Geolnv 2015, International Conference Geoheritage inventories: Challenges, Achievements and Perspectives. Toulouse National History Museum 22-26 September 2015, Book of abstracts, 123-124.

Milovanović D., **Maran Stevanović A.** (2015): Geonasleđe Srbije. I Kongres geologa u Bosni i Hercegovini sa međunarodnim učešćem, Tuzla, 21-23.10.2015, Udrženje/Udruga geologa u Bosni i Hercegovini, Knjiga sažetaka, 6-7.

Nestorović, M., Konstantinović, B. (2015): Ecological-phytogeographical characteristics of weed and ruderal flora of Golubinci (Serbia). Contemporary agriculture. Vol. 64, 1-2, 86-94. Novi Sad.

Niketić, M. (2015): Taksonomski tretman Pančićevih biljaka kroz istoriju botanike [Taxonomic treatment of Pančić's plants during botanical history]. – In Stevanović, V. (ed.): Dvesta godina od rođenja Josifa Pančića [The 200th Anniversary of the birth of Josif Pančić]: 87-108. – Srpska akademija nauka i umetnosti, Institut za proučavanje lekovitog bilja „Josif Pančić“, Beograd.

Niketić, M., Cikovac, P., Barina, Z., Pifkó, D., Melovski, Lj., Duraki, Š., Tomović, G. (2015): *Viola chelmea* and *Viola jooi* (Violaceae), new species for the flora

of Serbia and their distribution in the Balkan Peninsula and the Carpathians. - Bulletin of the Natural History Museum in Belgrade 8: 49-74.

Ristić Vakanjac V., Stevanović Z., **Maran Stevanović A.**, Vakanjac B., Čokorilo Ilić M. (2015): An example of karst catchment delineation for prioritizing the protection of an intact natural area. Environmental Earth Sciences, 1-11, Springer Berlin Heidelberg.

Rundić, Lj., Golubović, R., **Maran Stevanović, A.** (2015): Geologija u medijima i kulturi Srbije. - U: Vujić, S. (Urednik) Srpsko rudarstvo i geologija u drugoj polovini XX veka. Akademija inženjerskih nauka Srbije, Matica srpska, Rudarski institut, Beograd, 283-288

Savić, A. (2015): Autohtone sorte Srbije: značaj, raznovrsnost, nasleđe, Gora Ljiljanova (Biljni svet u tradicionalnoj kulturi Srba), Zbornik radova, Udruženje folklorista Srbije: Univerzitetska biblioteka „Svetozar Marković“, 185 – 197, UDK 634.1(497.11)

Savić, A., Duletić-Laušević, S.m Dajić Stevanović, Z., Ethnobotanical Survey and Traditional Use of Local Pear Varieties (*Pyrus communis* L.) from Southwest Serbia, Balcan Botanical Congress, Rijeka, Croatia, 2015, abstract.

Savić, A., Alimpić, A., Duletić-Laušević, S., Marin, P., Antioxidant activity, phenolic and flavonoid contents of methanol extract of *Pyrus pyraster* fruit, Balcan Botanical Congress, Rijeka, Croatia, 2015, abstract.

Spasić, S. (2015): Muzejski programi kao turističke atrakcije. Mogućnosti razvoja muzejskog turizma u Srbiji, zbornik radova Muzeji i kulturni turizam, ICOM Srbija, Beograd, 96-105.

Stanković, D., Šćiban, M. (2015): Importance of the river Danube for some duck species during the wintering period in Serbia. Abstract Book: 77. 4th Pan-European Duck Symposium, 7–11 April 2015, Hanko, Finland.

Tomović, G., Niketić, M., Lazarević, M., Melovski, Lj. (2015): Taxonomic reassessment of *Viola aetolica* and *Viola elegantula* (V. sect. *Melanum*, *Violaceae*), with descriptions of two new species from the Balkan Peninsula. - Phytotaxa 253 (4): 237-267.

Ušjak, Lj., Petrović, S., Drobac, M., **Niketić, M.** (2015): DPPH scavenging activity of the fruit essential oils of six *Heracleum* L. taxa. – In: 2nd International Conference on Natural Products Utilization: From plants to pharmacy shelf. 14-17 novembar 2015, Plovdiv, Bulgaria: 314.

Ušjak, Lj., Petrović, S., Drobac, M., Soković, M., Ćirić, A., **Niketić, M.** (2015): Chemical composition and antimicrobial activity of *Heracleum sibiricum* L. essential oils. – In: 2nd International Conference on Natural Products Utilization: From plants to pharmacy shelf. 14-17 novembar 2015, Plovdiv, Bulgaria: 315.

Wessels, W., De Brujin, H., **Markovic, Z.**, 2015: Rodent assemblages from the Eocene - Oligocene interval of Serbia. Tenth Romanian Symposium on Paleontology: Cluj-Napoca, 16-17 October 2015: 121.

ИЗДАЊА ПРИРОДЊАЧКОГ МУЗЕЈА

BULLETIN OF THE NATURAL HISTORY MUSEUM IN BELGRADE, VOL. 8, 2015

Гласник Природњачког музеја у Београду,
Књига 8, 2015.

За издавача: Славко Спасић

Главни и одговорни уредник:
Марјан Никетић

Уредник:
Александра Маран Стевановић

Обим 193 странице, формат (приближно) B5, меки повез, корице у боји, тираж 50 примерака, радови штампани на енглеском језику са резимеом на српском, ћирилица; фотографије, илустрације и прилози у црнобелој технички.

Гласник има осам радова: два геолошка, пет биолошких и један из области историје природњачких наука у Србији.

Све радови из овог броја Гласника могу се погледати (преузети, одштампати) на интернет странице Музеја (<http://www.nhmbeo.rs>) у рубрици – издања.

Татјана Милић Бабић



Насловна страна: *Viola jooi Janka*.
Фото: Марјан Никетић

ГОДИШЊАК ПРИРОДЊАЧКОГ МУЗЕЈА

Главни и одговорни уредник: Славко Спасић

Редакција: Деса Ђорђевић Милутиновић, Александар Луковић, Дубравка Мићковић, Татјана Милић Бабић и Александра Савић.

Сарадници: Александра Маран Стевановић, Биљана Митровић, Бора Милићевић, Борис Иванчевић, Гордана Јовановић, Драгана Вучићевић, Драгана Ђурић, Драгица Стојић, Зоран Марковић, Марјан Никетић,

Музеј на папиру

127



Предња страна корица: *Pedicularis heterodonta* Pančić, Генерални хербаријум Балканског полуострва, Природњачки музеј

Марко Несторовић, Милан Пауновић, Милош Миливојевић, Мирослав Јовановић, Олга Васић, Ранко Пејовић, Сања Алабурић, Соња Срејић.

Обим 157 страница, меки повез, корице у боји, формат (приближно) B5, тираж 150 примерака; текстови на српском језику – ћирилица, мањи део на латиници (публиковани радови, латински називи); фотографије, илустрације и прилози у боји (изузев једне црнобеле фотографије у рубрици – Из архиве Природњачког музеја).

Годишњак приказује део резултата рада и активности кустоса током 2014. године. Чини га седам поглавља (рубрика): Музеј у музеју, Музеј у природи, Музеј на изложби, Музеј на папиру, Музеј у јавности, Музеј у медијима и Шарена страна. Свако поглавље има више текстова који по садржају одговарају наслову рубрике у којој се налазе.

КРОЗ СВЕТ ИНСЕКАТА СРБИЈЕ

Аутори текстова, илустрација и фотографија: Александар Стојановић и Мирослав Јовановић

Рецезенти: др Љиљана Протић и проф. др Чедомир Марковић

Главни и одговорни уредник:
Славко Спасић

Обим 128 страница, меки повез у боји, формат 240 x 170 mm, текстови на српском језику, ћирилицом, пун колор, 14 илустрација, 98 фотографија, 39 табли са инсектима, тираж 500 примерака.



COLEOPTERA ТВРДОКРИЛЦИ, БУБЕ

Прије 270.000 до сада описаних врста у свету да су најбројнији ред инсеката и постоји бројне врсте. Јако је већа популација њих у природи и датог је крај.

Све из историје харалептичког група инсеката изложеје је још у античко доба Аристотел. Интересоване човеке за тврдокрилце популарне данас у његовој историји, још пре 3.000 година, у ствари Египту, имала скрипторија где била предреда објављивана. Постоје основани веровани да су у тој старом каменим добу неке врсте тврдокрилца служиле за исхрану људи. Светлост саштава, сјеје магични буба кријаса, оправност неких златника предавали су племену људи од најраније времена.

Тврдокрилци су најдлабљаји група инсеката и популарна је популарна. Класификовани су у неколико подгрупа. Биљни, који су икона разноликости и посматрану доносе велики принос у ствари животне материјале. Евидент виста је најстарија стапања примиједијених различитим употребама држачима.

Биљни, који су икона. Видови врсака, монога број су представи, а они су тетраграфи или чврстоћи, чврсто да не складију и на неподнепаке и високо честујују у дистрибуцији у врши, кропу, чврсто, листовима, коренским облицима и др. Високи број прве тетрадијерица су штеточине.

Нижови величине тела је од 0,3 mm па до преко 25 cm. Теку је различитих облика и може бити седеји, издашено, танко, зделасто, цилиндрично, спљащено и др. Палета чврскова буба је богата нејброжним изјаснама.

Листа је слободна, покретна, чврста, висока или висок изучена у предњи предни или зади, неки врсте изузетно



крылу или дужу анеле. Понад су различног облика и дужине. Слични имају крупнији над гребеначима, а неки врсте су изузетно мали и немају предњији је да постоји и грудни крило који се користи у комада снажнијим.

Неке су кратке, дакле и првогодишње за године, чврсте, склоне, искакају, покриване.

Основно оближеје тврдокрилцију да су имају предња нога, донге, покривене, дакле висертичнома (имају), системују са првом лоптицом на задњој страни, првогодишње и шесте задње крыла и одговарајуће подне. Задња нога су обично и слична су позади, покривеном мадреним. Предња крыла су првогодишња поднога и служе као стабилизатори. Неки врсте су фамилије Сецоније, предња крыла су при лету испрекретана, а задња се при лету извлаче кроз бочне прајзе. Кад неки врсте тврдокрилције задња крыла су изузетно велика. Даје већини смогућност да се тимају и да се узимају у обичају, ако то требају поднога, кога мале жарде, они се могу уколи, уздах у првогодишње и друге, подноги и чечвице – и да то не најавиши никоји спахобитни пешчара.

Комбинација покриваца са много поддисциплинама стапљањем, савременом, онога који ни већу супургаме од непријатеља и докта доприноси да се спречи исушивање тела у сувим срединама.

Листа Секонија: 1. Синтигрија (латински: *Synthetonychia*) фамилија: Синтигрије (латински: *Synanthropeidae*) (Линеус 1758); 2. Синтигрија (латински: *Synthetonychia*) фамилија: Синтигрије (латински: *Synanthropeidae*) (Линеус 1758); 3. Луксемберг: *A. lusitanica* (Линеус 1758); 4. Луксемберг: *A. lusitanica* (Линеус 1758); 5. Луксемберг: *A. lusitanica* (Линеус 1758); 6. Луксемберг: *A. lusitanica* (Линеус 1758); 7. Европска дивљачка: *Cerambyx cerdo* (Линеус 1758); 8. Синтигрија (латински: *Synthetonychia*) (Линеус 1758); 9. Синтигрија (латински: *Synthetonychia*) (Линеус 1758); 10. Синтигрија (латински: *Synthetonychia*) (Линеус 1758); 11. Синтигрија (латински: *Synthetonychia*) (Линеус 1758); 12. Синтигрија (латински: *Synthetonychia*) (Линеус 1758); 13. Синтигрија (латински: *Synthetonychia*) (Линеус 1758); 14. Синтигрија (латински: *Synthetonychia*) (Линеус 1758); 15. Синтигрија (латински: *Synthetonychia*) (Линеус 1758).

Coleoptera – тврдокрилци, бубе. Најбројнији ред инсеката и живих бића уопште

Представити инсекте, најбројнију групу животиња на Земљи, уједно публикацији, ма ког обима и величине она била, није уопште лак задатак, а посебно када је намењена широком кругу читалаца. Публикација је настала као саставни елемент истоимене изложбе која је постављена у Галерији Природњачког музеја на Калемегдану, мај – новембар 2015. године, али је осмишљена тако да може бити и самостални извор упознавања са нашим инсектима.

У публикацији су приказни само инсекти који живе у Србији. Избор врста је уједно склађен са материјалом којим су располагали аутори или су заступљени сви инсекатски редови чији су представници до данас забележени код нас. Укупно је приказано 589 врста инсеката кроз 14 оригиналних илустрација, 98 фотографија и 39 таблиса инсектима. Редослед група и врста дат је по савременој систематици инсеката која не оптерећује већ служи само као путоказ излагању. Читалац се постепено, по



Фамилија Cerambycidae – стрижибубе. Већина производи карактеристичан звук, зрику, због чега су назване стрижибубе



Фамилија Papilionidae – ластини репци. Велики дневни лептири који се убрајају међу најлепше инсекте на свету

припреме ове публикације, која може, по мишљењу аутора, лако бити доступна просечном читаоцу, а из које он може проширити своје знање о инсектима.

Мада је у публикацији приказан тек мали део врста инсеката који живе у Србији, она даје једну свеобухватну слику ове групе животиња и може послужити као основна, полазна тачка у стицању знања о инсектима и сагледавању њихове готово бескрајне разноврсности.

Александар Стојановић
Мирослав Јовановић

ТРИ БОЈЕ ВИНА ЧОВЕК И ВИНО

Аутори каталога: Александра Маран Стевановић,
Деса Ђорђевић Милутиновић

За издавача: Славко Спасић

инсекатским редовима и фамилијама, уводи у необичан свет инсеката. Упознаје многе његове облике и боје, разноврсност и бројност, места и начине живљења, међусобне односе, значај и утицај на природу и човека.

Након предговора и кратког уводног текста о инсектима, њиховом пореклу и значају у природи, читалац може сазнати много тога о примарно бескрилним имсектима; воденим цветотивима; вилинским коњицима и воденим девицама; правокрилцима - скакавцима, зрикавцима, попцима и ровцима; кожокрилцима; обаличарима; богољубкама; бубашвабама; књишким вашима; вашима; длакоједима; ресокрилцима; стеницама; једнакокрилцима - биљним вашима и цикадама; муварама шкорпијама; рафидиоптерама; мрежокрилцима; муљарима; бувама; тврдокрилцима; лепезарима; тулатарима; лептирима; двокрилцима и опнокрилцима. На крају је дата основна литература која је коришћена током

Обим 24 странице, меки повез, формат 215 x 217 mm, корице у боји, тираж 500 примерака, фотографије и илустрације у боји, двојезични каталог (српско/енглески), део на српском језику писан ћирилицом.

Лако и питко осмишљена публикација која је пратила изложбу ТРИ БОЈЕ ВИНА, приказану кроз две сродне целине: Човек и вино и Геологија и вино. Дизајн корица је врлозанимљив - предњу страну чине чаше са белим, црним и розе вином, поређане тако да асоцирају на грозд док је на полеђини публикације винова лоза (илустрација колеге Боре Милићевића).



Публикација „Три боје вина, човек и вино”,
насловна страна

Кроз кратке и занимљиве текстове о виновој лози (дивљој и племенитој), преко настанка и врста вина, путујући кроз историјат и друге занимљивости пратимо једну интересантну причу о повезаности човека и природе, овог пута кроз винову лозу и вино.

Татјана Милић Бабић

ТРИ БОЈЕ ВИНА ГЕОЛОГИЈА И ВИНО



Музеј на папиру

Аутор и технички уредник каталога:
Александра Маран Стевановић

За издавача: Славко Спасић

Обим 60 страница, меки повез, формат 210 x 210 mm, корице у боји, тираж 500 примерака; фотографије и илустрације претежно у боји, мањи део у црнобелој варијанти; двојезична публикација: на српском (латиница) и енглеском језику.

„Три боје вина, геологија и вино“ –
предња страна корица

Као кратак опис публикације издвојићемо текст ауторке (34. страна) који одлично доцарава суштину приче о повезаности грожђа и вина са човеком и геологијом.

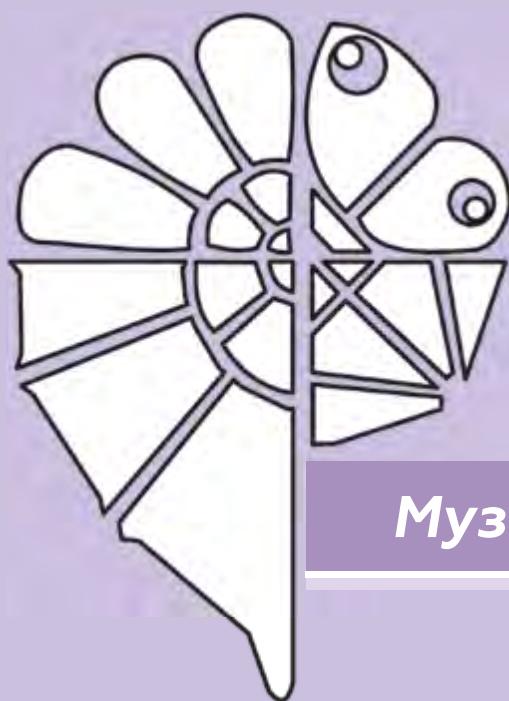
„Идеја за изложбу о вину настала је 2004. године, током одржавања светског геолошког конгреса у Фиренци, једном од најлепших градова Тоскане и Италије. Део материјала, који се нашао у конгресној торби, чинила је и књижица интригантног назлова „Италијанска вина и геологија“. Ту сам пронашла не само занимљиве податке о геолошкој грађи Италије, различитим виногорјима и разноврсним винима већ и инспирацију да се слична прича пренесе и у наше поднебље.

Две целине, Геологија и вино и Човек и вино су лице и наличје јединствене изложбе ТРИ БОЈЕ ВИНА. Реализују се истовремено у две галерије, а организатори су Природњачки музеј у Београду и Српска академија наука и уметности. Геологија и вино приказује међусобну повезаност различитих фактора природног окружења (геолошки, педолошки, климатски) и њихов утицај на винову лозу и њене дарове, грожђе и вино, док је у другој представљен цивилизацијски пут винове лозе и вина кроз простор и време.

Иако винова лоза не тражи много, сама геолошка подлога није јој довољна. Потребан је и човек да својом пажњом, трудом и умећем од ње произведе оно најбоље. То је вино, по многима божји дар. Ко уме и воли да га пије, разумеће. Ко га до сада није пробао, време је да се с њим упозна.“ (Александра Маран Стевановић; Београд, 10. децембар 2015)

Татјана Милић Бабић





Музеј у јавности

МАНИФЕСТАЦИЈЕ И САЈМОВИ МУЗЕЈ НА МАНИФЕСТАЦИЈИ CHOCO LOVE FEST

У оквиру манифестације Choco Love Fest која је била одржана поводом Дану заљубљених (14. фебруара) у простору београдског supermarketa Concept Store музеј је приказао део изложбе „Црно и бело, прича о чоколади”, аутора Олге Васић и Десе Ђорђевић Милутиновић, а предавање „Прича о чоколади” је одржала коауторка изложбе, др Деса Ђорђевић Милутиновић. Већи део предавања односи се на „пиће богова” - чоколатл или другим речима на развој чоколаде у оквиру Мајанског и Астечког царства. Други део предавања прати чоколаду на њеном путу по Европи све до Косте Шонде и појаве прве чоколаде у Србији. Чоколада какву знамо прешила је „тровит пут” од древних времена Олмека до данашњих рафова у продавницама.



Чоко-фест је одржан 14. фебруара на Дан заљубљених

ТРЖНИЦА ИДЕЈА

У оквиру сајма „Тржница идеја”, који је реализован у Конаку кнегиње Љубице у Београду, марта 2015, учествовали су музеји са својим програмима и едукативном понудом намењеној школској популацији. Музеји су представили своје публикације, садржаје, збирке, као и наменске програме који се реализацију у договору са наставницима основних и средњих школа, како би на популаран или стручан начин ученицима београдских школа било представљено културно и природно музејско наслеђе.

Драгана и Миодраг представљају програме Музеја на „Тржници идеја” у Конаку кнегиње Љубице



БАЗААРТ



Учесници радионице, овог пута одрасли, на манифестацији „Базарт“ у Дечјем културном центру у Београду.

Традиционални Базаарт у Дечјем културном центру у Београду маја 2015. био је и прилика за размену искуства просветних радника, васпитача и музејских педагога. Драгана Вучићевић, кустос едукатор, одржала је радионицу Чудесни свет инсеката. Учесници су, овог пута, били одрасли – просветни радници, педагози, психологи, васпитачи, музеалци, који су овом радионицом били додатно мотивисани да доведу ученике на текућу изложбу.

ПРОЛЕЋНА ИЗЛОЖБА ГЉИВА 7. ЈУН 2015. КАЛЕМЕГДАН



Посетиоци Пролећне изложбе гљива



Излагачи на изложби

У недељу, 7. јуна 2015. на простору код Галерије Природњачког музеја на Калемегдану, организована је традиционална једнодневна пролећна изложба гљива. Изложбу су организовали Миколошко друштво Србије, истраживачко друштво „Јосиф Панчић“ и Природњачки музеј.

Посетиоци су били у прилици да виде стотине врста свежих гљива разноврсних облика и боја које расту у околини Београда, као и да науче разлике између отровних и јестивих гљива, али и да уживају у богатству и разноликости њихових боја и облика. Изложба је била јединствена прилика да на једном месту виде велики број врста гљива уз стручно објашњење искусних познавалаца. Организатор изложбе од стране Природњачког музеја је био Борис Иванчевић.



Тартуфи су привлачили највише пажње

МУЗЕЈИ СРБИЈЕ 10 ДАНА ОД 10 ДО 10

У оквиру манифестације „Музеји Србије, десет дана од 10 до 10“ која је организована током маја на тему „Хероји културне баштине“ Природњачки музеј је приредио изложбу „Арчибалд Рајс – природњак“ на којој је представио др Арчибалда Рајса, великог пријатеља српског народа и љубитеља природе. Уз изложбу је организован и посебан програм пројекција документарно-играног филма „Чујте Срби“, Арчибалд Рајс у Србији 1914-2014. у продукцији Атос медија, на платоу поред Галерије на Калемегдану.



Позивница за изложбу „Арчибалд Рајс- природњак“



Део из збирки Арчибалда Рајса које се чувају у Природњачком музеју

Музеј јавности



Конференција за медије поводом манифестације „Музеји Србије 10 дана од 10 до 10“

ПРИРОДЊАЧКИ МУЗЕЈ НА МАМУТФЕСТУ У КИКИНДИ

Природњачки музеј је септембра 2015. године учествовао на већ традиционалној манифестацији Мамутфест у организацији Музеја из Кикинде. Кустос едукатор Драгана Вучићевић одржала је радионице-квиз за ученике ОШ „Вук Каракић“ из Кикинде и друге младе посетиоце манифестације, у оквиру којих је представила програме и изложбе музеја.



Драгана Вучићевић представља
Природњачки музеј на Мамутфесту



Детаљ са Мамутфеста у Кикинди

КВИЗ БЕЗ ГРАНИЦА



Квиз без граница на Калемегдану,
кловн Паја са децом

И у 2015. години, 10. јуна одржана је традиционална манифестација за децу са инвалидитетом и сметњама у развоју „Квиз без граница“. У квизу је учествовало 9 екипа и то: ОШ „Драган Ковачевић“, ОШ „Сава Јовановић Сирогојно“, ОШ „Душан Дугалић“, ОШ „Стефан Дечански“, ОШ „Антон Скала“, ОШ „Бошко Буха“ као и ОШ „Жарко Зрењанин“ из Суботице и ОШ „Коста Абрашевић“ (као помагачи) и Дневни боравак Чукарица. Петнаест спонзора је подржало Квиз и то: Компанија Лексмарк, Атом партнер, ПС фото, Laставica кетеринг, Вода Дубока, ИК Креативни центар, ИК Пчелица Чачак, ИК Прополис букс, Козметика ДМ, Чипс веј Чачак. Компјутер ленд, Фудбалски савез Србије Плави плави, Одбојкашки савез Србије, господин Миро Божовић, господин Љубомир Ристић. За анимацију су били задужени Студио Чигре и кловн Паја, водитељ Маријана Мићић, председник жирија Светислав Гонцић. Као и сваке године,

Годишњак Природњачког музеја



Сада треба да пратимо покрете:
учесници Квиза са плесном групом Чигра



Плесна група Чигра
задаје веселе и „тешке“ задатке

и ове године квиз је организован како би се обележио завршетак школске године, уз забаву и промоцију знања, са циљем дружења и социјализације ученика са сметњама у развоју. Као и сваке године, квиз је реализовала Соња Срејић.



Жири Квиза



Додела награда које су обезбедили
бројни донаатори Квиза

КВИЗ „КЛИМА И КЛИМАТСКЕ ПРОМЕНЕ“ У ШКОЛИ „СВЕТИ САВА“ У УМЦИ

Шта је то клима и како климатске промене утичу на биљни и животињски свет, била је тема предавања и квиза одржаног у Средњој школи „Свети Сава“ (деца са сметњама у развоју) из Умке. Подељени у две екипе чији су назив сами осмислили („Ми знамо“ и „Ми не зна-мо“), одговарали су на питања где живи поларни медвед, шта се де-

Соња и Јелена са учесницима квиза



шава када се топе ледници, како се зове стручњак који проучава климу итд. Победила је екипа „Ми знамо“ са освојених 25 поена. Сви учесници квиза су као награду добили по књигу и слаткише.

Квиз су реализовале Соња Срејић и Јелена Јовановић.

КВИЗ ПЛАНИНАРИМО СА ПАНЧИЋЕМ (ОСВОЈИМО ВРХ ЗНАЊЕМ)



Драгана Вучићевић са учесницима квиза на изложби „Путовање. Панчић“

износи висина Панчићевог врха на Копаонику. Учесници су „планинарили“ са Драганом Вучићевић, организатором квиза.

За ученике основних и средњих школа током трајања изложбе Путовање. Панчић реализован је у више наврата квиз Планинаримо са Панчићем. Након стручног вођења кроз изложбу, ученици би се поделили у две екипе, које су имале различите задатке: одговоре на питања о животу и делу Јосифа Панчића, као и одговоре на питања из опште културе, математичка и стехиометријска израчунавања. Тачан одговор је доносио или односио одређен број бодова, изражених у метрима надморске висине, посебно за ову прилику коришћеном јединицом... циљ је био да се сакупи 2017 поена, колико у метрима

ОСАМНАЕСТА МЕЂУНАРОДНА НОЋ СЛЕПИХ МИШЕВА



У суботу 12. септембра 2015. на платоу поред Галерије на Калемегдану одржана је осамнаesta међународна ноћ слепих мишева у организацији Природњачког музеја, Друштва за очување дивљих животиња Mustela и чланова БИД - Јосиф Панчић.

Интересовање за „слепомишологију“ је велико

Годишњак Природњачког музеја



Тражило се „место више“ на радионици



Цртамо, сецкамо, лепимо, бојимо

Програм је обухватио радионицу за децу, мултимедијална предавања, разговор стручњака са грађанима, а посебан сегмент је приказивање живих примерака слепих мишева публици и њихово пуштање на слободу.

Радионица за децу била је веома посвећена, уз мноштво изненађења и узбуђења, где су деца правила маске, моделе, накит са сликама летећих ноћнободија и ослобађала мишиће из лавиринта. Након мултимедијалних презентација прави слепи мишеви „ступили су на сцену“ и право из корпе пуштени су у природу. За атрактивну радионицу „Слапи мишеви наши пријатељи“ са децом заслужне су наше колегинице: Јелена Јовановић и Соња Срејић.



Крилце слепог миша
са „чаробним прахом“

РАДИОНИЦЕ ЧУДЕСНИ СВЕТ ИНСЕКАТА

Радионице циклуса под називом Чудесни свет инсеката које је осмислила и реализовала кустос Драгана Вучићевић, привукле су пажњу неочекивано великог броја деце и родитеља. Иако је радионица била намењена првобитно узрасту од 5 до 10 година, брзо је стекла учеснике из циљне популације 10 до 14 година, а било је и деце млађе од 5 година, која су уживала цртајући инсекте и причајући о својим искуствима са инсектима.



Волимо да слушамо о инсектима,
а не плашимо се њих



Какве су ово лепе „бубице“



Цртамо инсекте и учимо о њима



Овако изгледа јеленак из дечје перспективе

УПОЗНАЈЕМО ПАНЧИЋЕВЕ БИЉКЕ У КРЕАТИВНОМ ДЕЧЈЕМ ГРАДУ МИНИСИТИ



У суботу, 21. марта 2015. одржана је радионица „Упознајемо Панчићеве биљке“. На радионици су малишани били у прилици да се упознају са именом и делом нашег великог научника, ботаничара и природњака Јосифа Панчића, који је путовао по Србији и Балкану и проучавао природу, а највише биљке.

Панчић је открио оморику, као и друге значајне биљке нашег подручја.

Како да сложимо цртеж панчићеве оморике?

Годишњак Природњачког музеја

Малишани су овом приликом слагали слагалице са мотивима Панчићевих биљака, цртали наше биљке и учили њихове делове. Аутор фотографија биљака на слагалицама је Марјан Никетић, а радионицу је реализовала Александра Савић.



Упознајмо Панчићеве биљке
у играоници „Минисити“

РАДИОНИЦА У ШКОЛИ „СВЕТИ САВА“ У УМЦИ

Кустоси Природњачког музеја Соња Срејић и Урош Бузуровић у простору школе „Свети Сава“ (која образује ученике са сметњама у развоју) у Умци, одржали су предавање и радионицу о воћу, поврћу и здравој храни. Другари су грицкали паприку, парадајз, шаргарепу и сладили се бананама, грожђем, наром, крушкама, јабукама...

Позвали су нас да поново дођемо са неким новим радионицама и новим причама.



Детаљ са радионице, Соња са другарима

РАДИОНИЦА „УКРАСИ СРЦА“ У ВРТИЋУ „ЛУЊА“

Деца из вртића „Луња“ су желела да својим мамама за 8. март направе разне поклоне. Јелена и Соња су им помогле да за ту прилику поклоне мамама срце украшено разним крпицама. Другари су се потрудили да баш њихово „срце“ буде најлепше.



Украшавамо срца у вртићу Луња

ПРИРОДЊАЧКИ МУЗЕЈ У ГОСТИМА ОШ „КАРАЂОРЂЕ“ ИЗ ОСТРУЖНИЦЕ



Детаљ са радионице

Кустоси Природњачког музеја Соња Срејић и Јелена Јовановић одржали су радионице „Упознај Природњачки музеј“, „Слепи мишеви наши пријатељи“ и „Слагалице инсекти“ за 80 ученика из ОШ „Карађорђе“ из Остружнице.

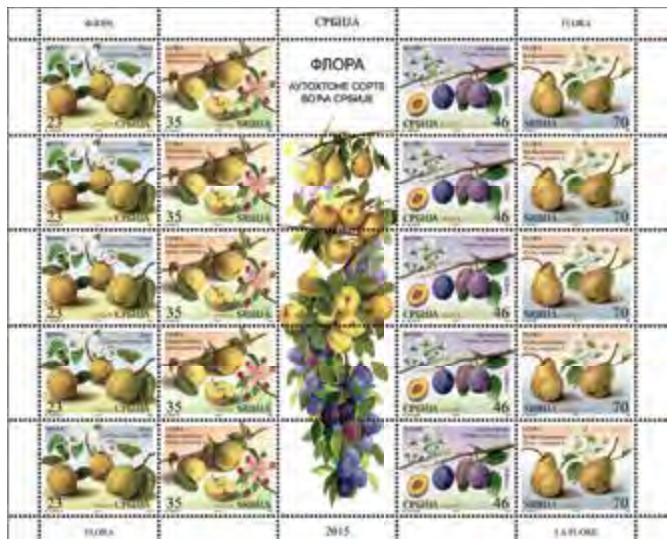
Радознали другари, одушевљени експонатима из наших збирки, имали су безброј питања за нас, али су их намучиле слагалице! Обећали смо им да ћемо поново доћи, са неким новим радионицама.

АУТОХТОНО ВОЋЕ НА ПОШТАНСКИМ МАРКАМА СРБИЈАМАРКЕ

Автохтоне сорте воћа Србије нашле су се на четири поштанске марке пригодног издања Флора, у реализацији Србијамарке. На маркама су се нашли мотиви шљиве ранке, јабуке будимке, дуње и крушке караманке. Ово издање је одштампано у техникама вишебојног офсета у тиражу од 25000, са централном вињетом. Марке су номиналне вредности 233546 и 70 динара, а издања прате и два пригодна коверта. Мотиве воћа пратио је и стручни текст о

овим традиционалним сортама воћа на ковертама. Стручну сарадњу у реализацији је пружила Александра Савић, кустос музеја.

Аутохтоно воће
Србије на званичним
поштанским маркама



МУЗЕЈ У МЕДИЈИМА

Медијска заступљеност
Природњачког музеја у периоду
јануар-децембар 2015. године

Број прилога	Укупно	Телевизија	Штампа	Интернет
2015. година – класични медији	841	173	258	412
Facebook	4041 пратилац	Преко 300 постова годишње са око 150.000 прегледа		
YouTube	63 снимка		2423 прегледа	
Twitter	352 твита		313 пратилаца	

Музеј је током 2015. године имао изузетно велику медијску видљивост са великим бројем медијских објава позитивне или неутралне конотације.

Документација класичних медија: укупно 841 документована прилога, од тога 171 телевизијских прилога, 258 објава у штампаним медијима и 412 прилога на интернету. На Фејсбук профилу постоји 4041 пратилац, стављено је преко 300 постова на годишњем нивоу са досегом од око 150.000 пратилаца. На Твiter профилу стављено је 352 твита и тај налог има 313 пратилаца. На званичном Јутјуб каналу музеја постоји 63 снимка, са прегледом од 2423 пута.

Музеј је отворио и Гугл+ профил, као и Линкедин профил, у оквиру којих пласира своје садржаје онлајн. Музеј је крајем 2015. године отворио свој Инстаграм канал.

Током 2015. године број класичних медијских прилога музеја у јавности је око 1000, али постоји велики број радио и интернет прилога које прес клипинг агенција није забележила, а путем којих је музеј промовисан.

Анализа медијске заступљености Природњачког музеја у периоду јануар – децембар 2015. године рађена је на основу расположивих података евиденције исечака из новина (прес клипинг) и евиденције медијског појављивања на електронским медијима (телевизија, тв интернет портали), као и личне архиве кустоса, уколико није забележено агенцијски. Евиденцију исечака из штампе и телевизијских снимака на ФТП серверу 2015. године обављала је агенција *Ninamedia* из Новог Сада.

ИЗБОР МЕДИЈА

ШТАМПА

Дневне новине:

Политика, Блиц, Вечерње новости, Данас, Прес, Правда, 24 сата, Информер, Сан, Дневник, Привредни преглед, Ало, Курир, Франкфуртске вести и др. Текстови су позитивног тоналитета са бројним фотографијама.

Локални штампани медији:

У локалним штамапним медијима испраћене су гостујуће изложбе и програми музеја: Нове кикиндске новине, Напред – Ваљево, М Новине, Сремске новине, Новосадске, Кикиндске, Град Крушевац, Реч народа – Пожаревац, Нови пут - Јагодина, Слобода, Наша, Вршачка кула, Наше новине, Победа Крушевац итд.

Периодични штампани медији:

Часописи: Добро јутро, Просветни преглед, Време, Лиса, Стил, Нови магазин, Илустрована политика, Зов, Yellow cab, Блиц жена, Сити магазин, Актер, Мама, Економист, Политикин забавник, НИН, Корд, Планета, Мој стан, Блиц жена, Базар и др.

ИНТЕРНЕТ

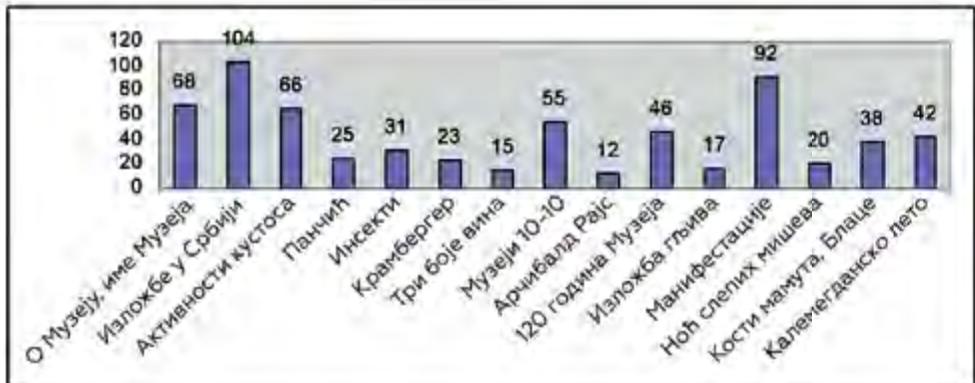
Rts.rs, rtv.rs, mondo.rs, kurir.rs, studiob.rs, novosti.rs, novimagazin.rs, blic.rs, b92.rs, akter.co.rs, tanjug.rs, telegraf.rs, pravda.rs, politika.rs, krstarica.rs, informer.rs, dnevnik.rs, fonet.rs, beta.rs, radiobeograd1.rs, kopernikus.rs, vodiczazivot.rs, pan-cevac.rs, vesti,online.rs, srbijadans.rs, pressonline.rs i drugi.

Постоји велики број независних радио прилога где су поменути програми Природњачког музеја, посебно на локалним медијима у Србији. Због природе медија немогуће је утврдити тачан број радио прилога.

Александра Савић

Назив теме, програм	Укупно прилога	Напомена
О музеју, едиторијали и спомињање имена музеја	68	Кроз разне активности музеја, позитивни контекст
Србија гостовања, текуће изложбе музеја у Србији	104	Воће, Рибе – Свилајнац, Сведоци прошлости, Минерали Трепче, Додирнило природу, Прохујали светови
Појединачне активности кустоса	66	Стручни текстови или коментари у медијима на одређене теме
Панчић, Путовања	25	Гостовања аутора у медијима, тестови
Кроз свет инсеката Србије	31	
Крамбергер	23	Гостујућа изложба из Кралине, Хрватска
Три боје вина	15	Отворено крајем децембра 2015.
Музеји Србије 10-10	55	Конференција за новинаре, велика медијска пажња
Арчибалд Рајс, природњак	12	У оквиру Музеји 10-10
120 година Музеја	46	Јубилеј Музеја
Изложба београдских гљива	17	У Галерији на Калемегдану
Манифестације (Мамут фест, Математика и наука, Фестивал науке)	92	Мамут фест, Ноћ биологије, Ноћ истраживача и др.
Ноћ слепих мишева	20	Посебна манифестација
Атракција: налаз костију мамута код Блаца	38	Мамут као део пројекта музеја
Програм калемегданског лета	42	Галерија на Калемегдану
ИКОМ	14	Активности ИКОМ-а, Семинар у Новом Саду
Научни центар Свилајнац	193	Сарадња Природњачког музеја са научним центром Свилајнац
Укупно	841	

Заступљеност програма и изложби у медијима (штампа, телевизија, интернет) у 2015. години



Графичко представљање медијске заступљености музеја у 2015.

- Медијска присутност музеја у јавности је на већем нивоу у односу на претходну годину. Прилози о музеју су квалитетни и добро илустровани.
- Природњачки центар Свилајнац има 173 прилога и као атракција је изазвао посебну пажњу медија. Природњачки музеј је остварио стручну сарадњу са Природњачким центром у Свилајнцу поводом заједничких поставки диносауруса и гостовања изложби.
- Манифестације у оквиру којих смо били сарадници, које промовишу науку, биле су веома медијски експониране: Мај месец математике, Ноћ истраживача, Дани науке итд.
- Посебно медијски експонирана је била манифестација Музеји Србије од 10 до 10, као и наш програм у оквиру те манифестације: Арчибалд Рајс – природњак.
- Медији добро извештавају о музејским изложбама, али се више фокусирају на атракције. Током 2015. све изложбе су биле углавном уједначено медијски заступљене: Панчић, Инсекти, Крамбергер и Три боје вина. Велики је број објава током 2015. године где се спомиње име Природњачког музеја у позитивном или неутралном тоналитету. Велики број медијских прилога прати и гостујуће изложбе по Србији од стране локалних медија (Додирнимо природу 2, Небески ловци, Воће, Прохујали светови, Алергене биљке итд.).

- Свечани јубилеј обележавања Природњачког музеја (19. децембар) је био изузетно добро медијски испраћен, са великим медијском видљивошћу и у веома позитивном тоналитету.
- Поједине манифестације Музеја, које су претходних година биле медијски ескониране, непривлачете лику пажњу због засићења (Ноћ слепих мишева није више таква атракција као претходних година).
- Сви медијски прилози су позитивне или неутралне конотације.
- Само спомињање имена Музеја у јавности, као и појединачне активности кустоса и њихова истраживања су веома интересантна медијима и постоји велики број објава са позитивном конотацијом.
- Осим класичних медија (штампа, телевизија, радио, интернет портали), музеј је подједнако активан и у „онлајн“ комуникацији преко канала одабраних друштвених мрежа (Фејсбук, Твiter, Линкедин, Јутјуб, Гугл+, Инстаграм). На тај начин музеј долази до млађе и интернет активне публике.
- Постоји велика комерцијална вредност медијског појављивања, које је било бесплатно као резултат ПР активности. Нема определених додатних средстава за маркетинг шке активности музеја, тако да се сва објаве спроводе путем ПР активности, као и путем друштвених мрежа.

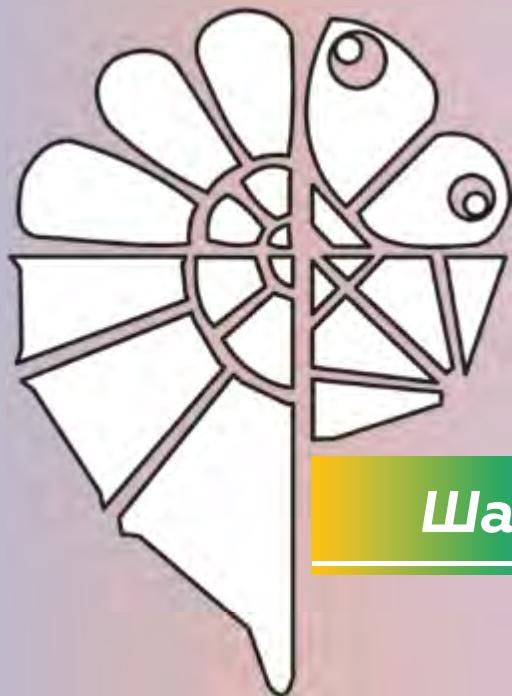
Током 2015. године у Галерији је било постављено четири изложбе у главној галерији и једна изложба у Зеленом салону.

Укупна посета Галерији у току 2015. године износила је 31.067 посетилаца.

Природњачки музеј је поред гостовања у 16 градова Србије, приредио и изложбу у Црној Гори. Приказано је 8 различитих путујућих изложби.

У току 2015. године организовањем низа изложби, учествовањем на разним пројектима и манифестацијама, Природњачки музеј је свој рад представио пред **109.847** посетилаца.





Шарена страна

Колегама и пријатељима пожелели смо срећну Нову 2016. годину са знаком Музеја и сенком мамута у позадини, коју су, као и неколико година уназад, дизајнирали наше колеге Бора Милићевић и Предраг Илић.



Прослава Нове године за најмлађе била је организована у просторијама Музеја.

ПОМРАЧЕЊЕ СУНЦА

Ова 2015. година остаће упамћена и по помрачењу Сунца које се 20 марта сасвим лепо могло пратити из непосредне близине нашег Музеја.

Неколико музеалаца није имало намеру да пропусти редак космички догађај. На слици Милош, Деса, Драгослав, Ана и Урош.

Многе наше колге се сећају и претходног помрачења које се одиграло у августу 1999. године, њега смо пратили директно из дворишта Природњачког музеја. А следеће тотално помрачење Сунца које ће се видети са наших простора предвиђено је тек за 2026. годину.



Шарена страна



Ода Камену

Камен је отворена књига, камен је скривена тајна,

Хладан је као камен ил' топао као звезда сјајна.

Камен је ослонац, био чврст или мек, камен је и отров и лек.

Камен је бео к'о мајчино млеко, ил' шарен
к'о дуга, ил' дубок и црн као туга.

Камен је и судија и сведок, камен је и темељ и кров и покров.

Човек и камен су једно од кад постоје,
један уз другога вечно стоје.

Воле се и боре, узимају и дају, размењују што имају

Неимару камен служи да од њега куће гради,

Уметнику да га обожава и у скулптуре ваја

Мозаичар од камена, као гоблен слику везе,

Клесар по њему поруке пише о покојнику тезе

Геолог из камена историју Земље чита,

Како и када је све настало, стално се пита.

Рудара води у недра Земљи, у мрачне дубине,

Планинара диже у небеске висине

Жена се каменом краси и на грудима га носи,

Камен у прстену девојку проси.

Камен је белег на међи, да се у туђе не прегази,

Ил' знамен јунаку, да се не заборави.

Пркосно стоји и вековима одолева

И кад га сунце пржи, и кад га ветар шиба и бије,

Ил' немирни талас ваља и мије.

Човек га дроби, ломи ил' минира,

А он као камен ћути и свима своју лепоту дарива.

Славица Ђајић, палеонтолог
Геолошки завод Србије

Са задовољством објављујемо
песму наше колегинице и пријатеља
Музеја, Славице Ђајић







Запослени у
Природњачком музеју

СИР - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

502/504

ГОДИШЊАК / Природњачки музеј у Београду
= Natural History Museum in Belgrade ;
главни уредник Славко Спасић. - 2007- . -
Београд : Природњачки музеј, 2008- (Београд
: Службени гласник). - 24 cm

Годишње

ISSN 1820-8231 = Годишњак
(Природњачки музеј у Београду)

COBISS.SR-ID 148763660



Природњачки музеј у Београду
Natural History Museum in Belgrade

Република Србија
Министарство културе, информисања
и информационог друштва



ISSN 1820-8231

